

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XIII. PARS II.

LIPSIAE MDCCLXVI.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH
Venduntur etiam
Amstelodami apud I. Schreuder, Parisiis apud Briasson, Patauui apud I. Manfré,
Holmiae apud L. Saluium.

H

H

I

un
ne
ab
pr
ta
na
id
n
o
q
r
n
c
o
a

I.

Histoire naturelle générale et particulière avec
la description du Cabinet du Roi. Tome
Onzième. A Paris, de l'imprimerie Royale.
1764. 4. Alph. 2. pl. 11. tab. aen. 43.

h. e.

Historia naturae vniuersalis et particularis, cum
descriptione musei regii. Tom. XI. etc.

Inter quadrupeda, quae hic describuntur, animalia, p. 1.
primum *Elephantus* est. Hoc animal, omni-
um maximum, in statu naturali nec sanguinolentum
nec ferox est, natura mite, nec vnquam armis suis
abutitur, nisi defendere se ipsum aut alia ex suis
protegere cogitur. Sociabile animal est, raro soli-
tarium apparet; plerumque gregatim ingrediuntur;
natu maximum agmen ducit, aetate proximum
idem cogit; hunc tamen ordinem non nisi in iti-
nere periculoso, cum terras cultas pasci tentant,
obseruant; minus cauta in syluis incedunt, nun-
quam tamen prorsus se separant, nec nimis longe
recedunt. Venatores integram gregem aggredi
non audent; paruo enim exercitu opus esset. Peri-
culosum est, iniuria ea afficere; recto enim cursu
offensori obuiam eunt, tuncque dentibus suis seu
armis eum perforant, aut proboscide tenent et

M 2

subla-

sublatum vt lapidem in terram deiiciunt, pedibusque deculcant, sicque conterunt. Nunquam tamen nisi prouocata sic se gerunt. Elephanti fluuiorum ripas atque loca vmbrosa et humida amant. Saepe in aquam se immittunt, nec, licet corpus eorum enorme sit, submerguntur. Longitudo enim proboscidis, quam in sublime edunt, cuiusque ope respirant, a suffocatione eos defendit. Radicibus, herbis, foliis et ligno teneriori, etiam fructibus et seminibus viuunt; a carnibus vero et piscibus abhorrent. Si vnus eorum pascua larga reperit, greges suas conuocat, et in communionem deducit. Difficile est metum eis iniicere; inter omnia tamen ignes artificiales eos terrent, et res igniuomae ex puluere pyrio paratae (*Petards*), quae eis obiciuntur, quorum effectus subitus statimque renouatus eos arcet, facitque, vt recurrant. Coitum solitudines petunt et in abdito coeunt. Mares triennio interposito coitum repetunt. Feminae vterum biennio gerunt, et singulos tantum pariunt. Statim cum natus est elephantus, dentes habet, licet eos non illico conspicuos obtineat, sexto tamen aetatis mense aliquot pollices longi sunt. Ipse autem elephantus tunc boue maior est. Cicures facti nunquam coeunt. Semel cicur factus mansuetudine et obsequio omnia animalia superat. Breui enim tempore vocem gubernatoris distinguere noscit, et quae iste imperat, exsequitur. Amicis suis proboscide blanditur eademque homines, quos venerari debet, salutat. Admouendas moles ea vitur, hasque sibi imponere se ipse iuuat. Virga ferrea regitur, saepeque soli infidentis vöci obsequitur. Interdum gubernatori adeo assuecit, vt obseruatum fuerit, quendam, cum iracundia permotus sessorem suum occidisset, tam valde desiderasse, vt poenitudine et moerore confectus obiret.

Licet

Licet elephanti omni biennio aut triennio vnum tantum pullum parturiant, nihilo tamen minus numerosi sunt, siquidem vitae longaeuitas paruitatem numeri compensat. Dicitur enim duo saecula viuere et ad annum centesimum et vigesimum soboles procreare. Elephanti reperiuntur in Africa et Asia; in illa tamen numerosiores sunt et frequentiores; sunt etiam minus diffitentes minusque feri. India orientalis et Africa eae sunt regiones, vbi terra et coelum conuenientissimum eis est. In genere elephanti Asiatici ratione corporis et virium Africanos superant, et Ceylandici ratione animi et intellectus Asiaticis praestant. Caeterum vires horum animalium magnitudini eorundem respondent. Elephanti domestici maiora officia dominis suis praestant, quam quinque vel sex equi: abundanti tamen et exquisito nutrimento opus est. Eis plerumque oryzam crudam aut coctam cum aqua mixtam praebent: dicuntque ad vigorem conseruandum quotidie centum libris oryzae opus esse. Praebent eis etiam herbas pro refrigerio: exaestuationi enim obnoxii sunt. Necessè etiam est, vt bis terue de die ad balneandum in aquam deducantur. Proboscide aquam haurit, eamque bibendi causa ori admouet, postea proboscidem flectendo reliquam aquam super omnes partes corporis manare curat. Elephantorum color communis ex gryseo cinereus seu nigrescens est; albi admodum rari sunt; reperiuntur etiam rufi. Oculi eorum respectu voluminis corporis admodum parui sunt, sed fulgidi et viuaces. Aures valde magnae apparent, respectu corporis multo longiores, quam aures asini, et planae, vt hominis. Plerumque pendulae sunt; sed animal eas tollit et magna cum facilitate mouet, eisque ad abstergendos oculos et a puluere ac muscis eos defendendos vtitur. Olfactus eius exquisitus est, re-

M 3

busque

busque odoratis cuiuscunque generis, et inprimis floribus odoriferis delectatur, quos colligit singulos, odoreque saturatus, eosdem ori admouet et gustare videtur. Quod ad sensum tactus attinet, proboscide utitur, quae admodum sensilis ut hominis manus est. Componitur ea ex membranis, nervis et musculis; estque membrum motuum capax, inflexumque sensus organon. Eam animal non solum mouere et flectere, sed etiam contrahere, extendere et vndiquaque volutare potest. Extremitas proboscidis margine terminatur, qui antrorsum sub digitorum forma elongatur, cuiusque ope hoc animal omnia praestat, quae homo digitis solet. Haec elephantum manus maiora commoda quam hominis habet; non solum enim flexilis est, sed etiam ad apprehendendum singulaque tangenda idonea. Cuncta haec fiunt ope appendicis, quae ad superiorem partem marginis, extremitatem proboscidis cingentis, digitorum more situm occupat, et in cuius medio cavitatis sub cyathi forma relinquitur, ad cuius fundum duo orificia canalium communium olfactus et respirationis reperiuntur. Elephas itaque nasum in manu habet, viresque pulmonum suorum actioni digitorum iungere et per fortem suctionem liquida attrahere, vel corpora solida admodum ponderosa attollere valet, dum superficiei eorum marginem proboscidis applicat, et per inspirationem cauum interius producit. In genere itaque notandum est, elephantum respectu corporis monstrum esse; corpus enim admodum crassum et absque mollietate est, collum breue saepe inflexile, caput paruum et difforme, aures enormes et nasus adhuc multo magis enormis, oculi admodum parui aequae ac gula, membrum genitale et cauda; crura crassa, recta minusque flexilia, ac pedes tam breues tamque parui, ut fere nulli esse videantur, caeterum cutis dura,

dura, crassa et callosa. Ex his multa incommoda in animal redundant. Sic caput vix flectere, neque etiam se ipsum flectere, nec regredi potest, nisi circulum faciat. Crura lente et difficulter flectuntur, si tamen iuuenis est elephante, ea flectit, quando somnum capere vult, aut onera ei imponuntur. In sene autem vel aegroto motus iste adeo difficilis fit, ut lubentius somnum capiat erectus, atque si procumbere cogitur, ad erigendum animal machinis posthac opus est. Arma eius, puta dentes, aetate admodum ponderosa euadunt, cumque non ut in aliis animalibus cornua verticaliter locentur, duos longos vestes formant, qui horizontaliter fere positi caput insigniter fatigant et deorsum ducunt, adeoque, ut animal ad tenendos eos murum excavare interdum cogatur. Cum olfactus organon a gustus organo admodum remotum sit, illud incommodum provenit, quod ore nihil a terra suscipere valeat, siquidem breue collum flectere nequeat. Alimenta itaque et potum ope nasi suscipere eaque ad fauces usque introducere cogitur; atque si proboscis aquae plena est, extremitatem eiusdem ad radicem linguae usque intromittit, eum forte in finem, ut epiglottidem deprimat et impediat, quo minus liquor in laryngem defluat. Aquam enim, quam inspirationis ope hausit, itidem per expirationem impellit. Pari quoque ratione mammas sugit elephante iunior, quod naso, neque ore, ut veteres dixerunt, perficit; qua in re igitur ab aliis animalibus differt. Differunt etiam elephanti in eo, quod aliter coeant. Femina enim supina marem suscipit. Sonus quoque, quem edit, admodum singularis est, et licet ultra milliare percipiatur, minime tamen adeo horribilis, ut tigridis rancor aut leonis rugitus est. Cute insuper se distinguit elephante; ea enim pilis tecta non est, sed nonnullas tantum

fetas in rimis habet, quae super corpus tenuiter disseminatae, in palpebrarum autem ciliis, in occipite, in aurium orificiis et in parte interiore femorum crurumque numerosae admodum sunt. Epidermis dura, callosa et rugosa corticique quercus annosae similis est. Cuti non nisi nonnullarum fibrarum ope adhaeret. Sicca ea est et facillime crassescit, saepeque tres quatuorue lineas crassa fit; haec crassities causam sic dictae elephantiasis seu leprae siccae sistit, cui homo, cuius cutis pilis denudata est, obnoxius esse solet. Hic morbus elephanto valde communis est; et ne iste subueniat, Indiani animal saepe oleo inungunt, et cutis mollietatem per crebriora balnea conseruant. Pedes et crura in elephanto aliter ac in aliis animalibus sunt. Crura anteriora altiora quam posteriora esse videntur, haec tamen paulo longiora sunt, neque ut in equo aut boue constituta. Pes enim extremus admodum brevis est terraeque impositus; genu medio in crure ut in homine, neque ventri proximum est; pes in quinque digitos, totidem unguitibus armatos diuiditur, digitique omnes cute ita obteguntur, ut nulli fere appareant. Planta pedis duro corio, corneo quasi obtegitur. Aures valde longae sunt, iisque ceu flabello utitur elephante, iisdemque, prout placet, plangit. Cauda, aure paulo longior, plerumque duos pedes cum dimidio aut tres longa est. Admodum tenuis, acuminata et in extremitate crassis pilis seu potius filamentis corneis, nigris, nitentibus et solidis crispata est. Altitudo plerumque decem aut undecim pedes est; maximi tredecim aut quatuordecim pedes alti valde rari sunt, minimi nouem pedes altitudine aequant. Veloci cursu incedunt et bene etiam natant.

P. 94. In descriptione anatomica Cl. D'AUBENTON primo ad proboscidem respicit. Haec in elephantotrede-

tredecim pedum cum dimidio octo pedes extra os longa, et quinque pedes cum dimidio ad os, vnum vero pedem cum dimidio ad extremitatem crassa et secundum longitudinem caua est. Cautas haec per septum longitudinale in duos canales diuiditur, qui super maxillam superiorem se extendunt, post hac se curuant et ad palatum descendunt, vbi quibus orificio terminatur; duo alia orificia ad extremitatem proboscidis sunt. Proboscidem hanc elephanta vndiquaque mouere, elongare et abbreviare potest, neque tamen diametrum duorum illorum canalium mutat, huncque motum ope innumerorum muscutorum longitudinalium, qui inter membranam exteriorem et membranam canalium sunt, perficit. Os valde paruum est, et sub ebore et basi proboscidis fere absconditum. Palpebrarum apertura admodum parua apparet, oculique bulbus magnitudine vix tertiam partem bulbi oculorum bouis aequat. Inter oculum et aurem orificium deprehenditur, ex quo tempore oestri venerei humor stillare dicitur. Colon tres pedes longum eiusque diameter duos pedes est. Ventriculi diameter in parte ampliore quatuordecim tantum pollices est, longitudo vero tres pedes cum dimidio. Lingua acuta est. In pectore duae mammae apparent. Partes generationis respectu corporis paruae sunt. Penis membro genitali equi similis est; scrotum nullum est. Vulua in medio ventris fere apparet. Ossa capitis formam adeo peculiarem habent, vt cum nullo animalium comparari possint. Os frontis insigniter crassum eiusque crassities sex pollices et octo lineas est. Ex maxilla superiore duo dentes praelongi, sub eboris nomine noti, exeunt, quorum alter, qui hic describitur, in conuexa parte pedes tres, pollices sex et lineas nouem, in concaua vero tres pedes longus, et in extremitate poste-

riore pollices decem, paulo ultra pollices decem cum dimidio, ex alueolo autem prodiens sensim decrefcens in extremitate anteriore quinque pollices cum dimidio fuit. Hi dentes in maxilla superiore locum occupant, vbi in aliis animalibus dentes incisui sunt; in inferiore autem incisui nulli sunt; canini in vtraque defunt. In superiore maxilla dentes molares sex, in inferiore autem quatuor sunt. Vertebrae colli septem, vertebrae dorfi viginti totidemque costae, septem nimirum verae et tredecim spuriae numerantur. Vertebrae lumborum tres sunt, os sacrum vero ex vertebriis spuriiis tribus, et cauda ex triginta vna componitur.

- p. 174. *Rhinoceros* omnium animalium quadrupedum potentissimum aestimatur; longitudo eius a fine rostri ad ortum caudae vsque ad minimum duodecim pedes est, altitudo vero sex vel septem pedes est. Ratione voluminis et totius massae ad elephantum accedit; elephanto quidem multo minus apparet istud animal; ratio autem non nisi in breuitate crurum quaerenda est, quippe quae in eo multo breuiores quam in elephanto sunt. Caeterum ratione facultatum naturalium multum ab hoc differt, et ab aliis quadrupedibus non nisi fortitudine, magnitudine et cornu, quod in naso gerit, et quod solum huic animali proprium est, diuersum aestimatur. Hoc cornu valde durum et secundum totam suam longitudinem solidum, et maiori cum emolumento, quam cornua ruminantium, locatum est. Omnes enim partes anteriores rostri defenduntur, adeo, vt tigris elephantum potius quam rhinocerotem aggrediatur. Corpus praeterea inuolucro impenetrabili tectum est, hinc animal nec tigridis nec leonis vngues, nec ferrum ignemque venatorum metuit. Cutem contrahere nequit, eaque tantum in collo, scapulis et lumbis plicata est, et haec conformatio

eam vtilitatem habet, vt caput et crura, quae crassa admodum sunt et in pedes, tribus vnguibus armatos, terminantur, facilius moueri possint. Caput respectu corporis maius quam in elephanto est, oculi vero minores sunt, iique nunquam plenarie aperiuntur. Maxilla superior super inferiore producit, labiumque superius mobile est et ad sex septemue pollices elongari potest, atque in appendicem acutam terminatur, cuius ope animal hoc multo facilius, quam alia quadrupeda, plantas colligit easque in fasciculos conuoluit, eadem fere ratione, qua elephante proboscide sua id perficit. Loco duorum illorum praegrandium dentium, qui in elephante prominent, quae arma eiusdem sunt, rhinoceros cornu suum, et in quavis maxilla duos dentes incisivos fortes habet, qui in elephante defunt. Aures semper erectae sunt et ratione formae auribus porcinis similes, respectu corporis tamen minores; hae solae pilis seu potius setis obsitae sunt, atque caudae extremitas fasciculo setarum crassarum valdeque solidarum et durarum terminatur. Rhinoceros nec ferox nec carniuorum quidem animal est, effrenum tamen; paucis suum mores habet, in luto se volutat, loca humida et vdsosa amat, neque fluminum ripas lubenter deserit. Reperitur in Asia et Africa, numerus vero non ita magnus est. Vnum tantum pullum profert. Primo mense post partum rhinoceros cane maiori vix maior est, nec in naso cornu habet, licet rudimenta statim in foetu dignoscantur. Duobus annis praeterlapsis cornu vnum tantum pollicem magnitudine aequat. Rhinoceros tam vtilis vt elephante non est. Indiani et Nigritae carne eius delectantur, et ex cute eiusdem corium egregium paratur et durissimum. Plantis vilioribus, carduis fruticibusque spinosis, et arundine saccharifera et quocunque granorum genere viuit.

viuit. Nullum animal metuit et cum omnibus etiam tigride vitam tranquillam agit. Gregatim non incedunt, sed solitarii potius sunt et elephanta magis feri. Homines non nisi irritati aggrediuntur. Sensus auditus et olfactus eminentiores sunt, visus vero debilis. Vox cum suum grunntu conuenit, in irritato vero acuta est et eminus percipitur.

p. 211. *Camelus* et *Dromas* seu *Camelus Dromas* duo diuerſi generis animalia ſunt, quorum character diſtinctiuſ in gibbo eſt, quippe qui in camelo duplex, in dromedario autem ſolitarius eſt. Hic praeterea camelo minor minusque fortis eſt. Vtrumque tamen animal inuicem coit, quaeque inde producit ſoboles, maiorem vigorem habet, quam reliqua cuncta. Eadem haec pari ratione propagantur cumque prioribus coeunt. Dromedarii numeroſiores ſunt camelis: hi in nonnullis regionibus orientalibus, dromedarii vero in Arabia et Africa maxima in copia reperiuntur, et regiones aridas calidasue inhabitant, cameli vero regiones minus ſiccas magisque temperatas amant. Camelus omnium animalium maxime ſobrius eſt et plures dies abſque potu viuit. Arabes lacte et carne camelorum veſcuntur, et ex pilis pannos conficiunt, magna onera iis imponunt cumque iisdem multa millia et ad quadraginta per vnum diem abſoluunt. Viſtum parciffimum ſumunt cameli et plantis vilioribus, imprimis vegetabilibus ſpinofiſ, e. g. carduiſ, vrticiſ, geniſta veſcuntur, et adeo ſitim tolerant, vt per plures dies potu abſtinere queant. Cauſſa huius abſtinentiae non in conſuetudine, ſed in ſtrutura partium infimi ventris quaerenda eſt. Reperiuntur nimirum quatuor ventriculi, vt ruminantibus commune eſt, praeter hos autem alius ventriculus, qui quintus eſt, in camelis deprehenditur, in quo aqua aſſeruatur, quae abſque corruptione ibi manet, nec cum

cum alimentis in eodem misceri potest. Quando autem sitis vrget atque alimenta sicca dilutione et maceratione opus habent; tunc sola contractione musculorum in omasum ad oesophagum vsque aquam ingredi cogit. Praeterea in inferiore parte pectoris et in crurum articulationibus insignes callositates notandae sunt, quas pari ratione ac gibbos, in dorso conspicuos, non ad statum naturalem, sed praeternaturalem Cl. BUFFON refert, et a nimio labore proferri putat. In camelis enim, si absque hominibus viuant; eiusmodi callositates et gibbos non obseruari, coniicit. Blandum istud animal multa perfert et ad nutum obedit. Ad faciendum iter nullo flabello nec etiam calcare opus est, sique fatigatum iter continuare recusat, cantus et instrumentorum musicorum ope ad continuandum iter excitatur. Castrantur quoque cameli, et licet minus fortes tunc sint, magis tamen obsequiosi et omni tempore ad labores apti sunt. Non castrati enim tempore oestri venerei, quod tempore vernali obseruatur, et ad quadraginta dies durat, furiosi sunt, parum admodum comedunt, animalia et homines immo et dominos suos mordent, et ad labores minus idonei sunt. Coeunt cameli non vt alia quadrupeda, sed femina marem in eodem situ admittit, in quo se habet, quando quiescit et somnum capit, aut onerari se patitur. Per annum fere femina vterum gerit, et vnum tantum pullum parit. Lac copiosum tunc crassum beneque nutriens habet, eoque tempore omni labore solutas per loca syluestria pascentes vagari permittunt. Ex lacte enim multam vtilitatem capiunt. Gibbi non nisi ex abundantia nutritionis formati esse videntur. In camelis enim, qui longa itinera facere et sitim famemque tolerare coguntur, gibbi insigniter imminuuntur et praeter pilos vix eminentia in dorso tunc apparet.

Cameli

Cameli iuniores vbera per annum fugunt, sique fortiores et robustiores desiderantur, primis annis laboribus non submittunt, sed liberos vagari et pasci et vbera sugere permittunt, et non nisi quarto actatis anno onera imponere incipiunt.

p. 243. Ex descriptione Dromedarii anatomica notamus, animal hoc quinque ventriculos habere: proprie quidem quatuor tantum apparent, quorum quilibet duobus orificiis instructus est, primo tamen receptaculum adhaeret, vnico tantum orificio praeditum; in eo multae cavitates et septa deprehenduntur, ita formata, vt magnam copiam aquae, nihil autem alimenti solidi admittant. Collecta in his cavitatibus aqua diu retineri potest, quae demum vrgente necessitate ope muscutorum huius receptaculi aut muscutorum abdominis in primum ventriculum cogitur. Coecum intestinum vt in aliis ruminantibus est. Anterior pars linguae tenuis et rotunda deprehenditur, et paruis tuberculis et rigidis acutisque papillis obsita. In maxilla superiore dentes incisivi nulli, in inferiore autem sex cernuntur; praeter hos in quavis maxilla vtrinque dentes vncinati tres, et in maxilla superiore dentes molares decem, in inferiore autem quatuor numerantur. Vertebrae colli vt in aliis quadrupedibus septem quidem, sed admodum longae sunt. Vertebrae dorsales duodecim totidemque costae, septem nimirum verae, et quinque spuriae numerantur. Vertebrae lumborum septem sunt. Os sacrum ex vertebis spuris quatuor, et cauda, quae integra hic non fuit, ex quatuordecim componitur. Pedes extremi digitis duobus, vngue praeditis, instructi sunt,

p. 426. Labia cameli ad tres pollices infra nasum extenduntur, quorum superius ad pollicem vnum lineasque decem fissum est. Lingua cameli in anteriore parte amplior est, quam in dromedario, praeterea ad extremita-

tremitem ferrata et papillis magis conspicuis donata. Caeterum multa cum dromedario communia habet, et in paucis tantum differt.

Buffelus, *Bonafus*, *Vrus*, *Bifon* et *Zebu* seu Bos P. 284.
minor Africanus BELLONII quinque haec animalia ad boum genus pertinent. Inter haec *Buffelus* a reliquis differt; reliquae enim species non nisi varietates bouis communis a diuersitate climatum et pascuorum diuersaeque viuendi ratione productae esse videntur. *Buffelum* autem diuersum esse, varia suadent. *Buffeli* nimirum nunquam cum vaccis vulgaribus coeunt: a natura duriores sunt et minus mansueti. Excepto porco omnium animalium domesticorum sordidissimum est; figura praegrandis apparet et caput semper humi procumbit. Vox eius mugitus horribilis est. A boue inprimis externe ratione coloris cutis differt, quae nigra est paucisque pilis obsita. Corpus maius et breuius quam in boue cernitur; crura altiora sunt et caput respectu corporis multo minus apparet; cornua minus rotunda, nigra et ex parte compressa sunt. Cutis etiam crassior et durior quam in boue est; caro nigra et dura deprehenditur, sapore non solum minus grato est, sed etiam odore displicet. Lac vaccino minus bonum maiori quantitate praebet femina. Ex eo in regionibus calidioribus omnia fere caseorum genera parantur. Inter omnes huius animalis partes corium praestat et lingua tantum edulis est. Ad subeundos labores bobus aptiores sunt; adhibentur inprimis ad trahendos currus, atque tunc ope annuli, quem in naso gerunt, diriguntur. Duo *buffeli* idem praestant, quod quatuor equi validi praestare solent. Respectu magnitudinis seu potius massae et crassitiei locum statim post elephantum, rhinocerotem et hippopotamum occupat. Femina duodecim menses vterum gestat, et vnicum

cum tantum pullum edit. Buffeli feri magna in quantitate in regionibus Africae et Indiae vtriusque reperiuntur, imprimis ubi flumina et pascua magna sunt. Licet campos insigniter deuastent, nunquam tamen nisi vulnerati homines inuadunt, et tunc hostem in terram prosternunt et pedibus interficiunt. Ignis aspectum fugiunt; color ruber eis displicet. In aquam libenter se immergunt; bene natant et flumina rapidissima tranant; in terra continente facilius etiam incedunt quam bos. Nigritae et Indiani eos venantur magnamque utilitatem ex cute eorum et cornubus capiunt.

P. 337. Omasus buffeli insignis est, et totam fere abdominis cavitatem occupat. Dentes cum taurinis conueniunt et in maxilla inferiore dentes incisivi octo, in quavis vero maxilla duodecim molares reperiuntur. Multa caeteroquin cum tauro communia habet.

P. 352. *Musmon* seu *Musimon* ouis est, ex qua omnes quotquot sint, oues prouenisse dicuntur. Tot enim diuersasque diuersarum regionum oues non nisi varietates, a diuersitate climatum prouenientes, esse et ortum Musmoni debere, Cl. BUFFON autumat. Est autem Musmon ouis omnium viuidissima, fortissima et leuissima et arieti maxime similis; ac, si discrimen inter musmonem et ouem domesticam admittendum, id sane in pilis quaerendum est. Non enim lana sed pilis dictum animal vestitum est. Attamen lanam characterem essentialem ouium non esse, sed productionem tantum climatis temperati, ouesque eiusdem speciei in regionibus calidis pilis vestitas apparere, Noster asserit et musmonem in montibus Graeciae, insulis Cypriae, Sardiniae et Corsicae atque in desertis Tartariae reperiri, perhibet.

p. 376. Ex descriptione anatomica, quam dedit Cl. D'AUBENTON, notamus, musmonem maximam simili-

similitudinem habere cum ariete, et respectu formae exterioris, et partium internarum. Monet p. 387.

etiam Noster, arietem Islandicum ab ariete vulgari non nisi numero cornuum et longitudine caudae et qualitate lanae differre. Aries enim Islandicus tria habet cornua; vnum nimirum in utroque frontis latere et tertium inter duo priora. Tandem arietem Indicum, notat, quoque cum ariete vulgari conuenire, praeter quam, quod caput admodum elongatum et ad latera rostri compressum sit, sub gula duae glandulae, ut in capris, propendeant, et cauda ad terram usque descendat. p. 392.

Axis animal est, quod respectu cornuum cum ceruo et respectu formae et agilitatis cum dama conuenit, ab iis autem in eo differt, quod pellem maculis albis distinctam habeat et regiones calidas inhabitet. Quum nondum obseruatum sit, dictum animal cum ceruo aut dama coire, istud peculiarem speciem, inter ceruum et damam mediam, constituere, Cl. BUFFON coniicit. p. 397.

Ex descriptione anatomica apparet, animal hoc pellem habere, cuius pili in extremitate albi et ad radicem fului sunt, caeterum maculis albis distinctam. Dentes vncinatos, ut ceruus, non habet, in inferiore autem maxilla octo dentes incisivi et in quauis maxilla duodecim molares, ut in ceruo et dama, reperiuntur. p. 406.

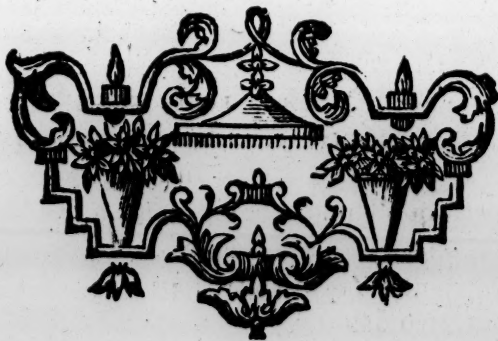
Zebu animal Africanum est, cuius mentionem superius in descriptione buffeli Cl. BUFFON fecit. Ad bouem genera pertinet. In Africa vocatur *Lant* vel *Dant*, quod nomen alii etiam animali Americano imponitur, quod itaque pro boue illo non habendum, sed *Tapir* vocandum est, cuius historia mox a Nostro dabitur. p. 439.

In descriptione huius animalis notat Cl. BENTON, bouem hunc, licet adultus sit, vitulo

Tom. XIII. Pars II. N quinque

quinque septimanarum maiorem non esse, et cornua quinque pollices tresque lineas longa, in anteriore dorfi parte gibbum, quatuor pollices cum dimidio altum, habere, caeterum bouem similitudine referre, crura tamen eius minora et aures longiores esse.

P. 444. *Tapir* seu *L'Anta*, animal Americanum, magnitudine paruae vaccae et omnium animalium Americae maximum est. Vocatur a Brasiliensibus *Tapierete*, a Lusitanis *Anta*. Neque cornubus neque cauda instructum, crura breuia corpusque arcuatum, vt porcus, habet. Caput eius crassum et rostrum longum est. In qualibet maxilla dentes incisui decem totidemque molares reperiuntur. Animal noctu tantum e locis palustribus, quae inhabitat, egreditur, frequentiusque in aqua, quam in terra, commoratur. Plantis et radicibus vescitur ac dentibus ad se defendendum non vtitur. Animal mansuetum et timidum est omniaque pericula fugit. Non festinanter currit, bene tamen natat et plerumque gregatim incedit. Corium eius tantae tenacitatis est, vt globulo ex sclopeto expulso resistat. Caro ab Indianis quidem comeditur, sed ingrati est saporis.

II.

Naturgeschichte des Mineralreichs mit besonderer Anwendung auf Thüringen, herausgegeben von D. IOH. WILHELM BAUMER, Churfürstl. Maynzisch Rath, der Acad. der Wissenschaften, Medic. und Philos. Facultät zu Erfurt Beysitzer, der Anatomie, ausübenden Arzneywissenschaft und Naturlehre Professor. Mit Kupfern. Gotha, verlegt Joh. Christian Dietrich. 1763. 8. Alph. I. pl. II. tab. aen. II.

h. e.

Historia naturalis regni mineralis, Thuringiae inprimis inseruiens. Auctore Cl. IOH. GUILLIELMO BAUMER, etc.

Nouem sunt partes, quae librum hunc constituent. Prima de igne subterraneo, rebus inflammabilibus et aere; secunda de aqua; tertia de salibus; quarta de terris; quinta de lapidibus; sexta de accidentali lapidum forma et petrefactis; septima de mineris et metallis; octaua de semimetallis eorumque mineris; nona demum de montibus agit. Ex his generaliora quaedam adducere liceat. **De p. II.** igne subterraneo Noster agens ignis, caloris, luminis, flammae et incandescentiae rationem et pyritarum exaestuationem insimulque montium igniuomorum et terrae motuum causam exponit. Ad inflammabilia corpora naphtham, petroleum, maltham, seuum minerale, balsamum minerale, ambram, succinum, gummi copal, quod a succo indurato plantae, Rhus dictae, itidem Copal dicto, distinguit, porro asphaltum,

tum, gagaten, lithantraces, lignum fossile seu bituminosum, cespitem bituminosum, terras bituminosas, terram vmbriam, sulphur natium et pyriten refert. Aerem subterraneum perpendens, istum variis vaporibus acidis, arsenicalibus mixtisque repletum et noxas insignes inferre, et vtilitate quoque

p. 54. nequaquam destitutum esse, monet. Aquas in-
fipidas et sapidas distinguit; ad priores pluuialem
et niueam, fontanam, fluuialem, aquas petrefacien-
tes; ad posteriores thermas, aquam alcalinam,
amaram seu natrosam, muriaticam seu falsam, alu-
minosam, martialem, sulphuream, bituminosam et
aerosam refert, insimulque de motu aquae marinae

p. 110. agit. Salia in acida, alcalina, media et styptica diui-

p. 136. dit. Terrarum quinque classes constituit et primo
de calcareis, postea de gypseis, tum de argillofis,
porro de vitrescibilibus, tandem de compositis agit.
Ad calcareas cretam, terram tophaceam et lac lu-
nae; ad gypseas nihil album fossile; ad argillaceas
argillam figulorum, terram porcellanam, molybdae-
nam et terras micaceas; ad vitrescibiles arenam et
terram tripolitanam; ad terras compositas lutum
commune, margam, humum atram, arenam vola-
tilem, terram ruralem, terras bolares, lithomargam

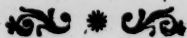
p. 167. variasque terras metallicas et venenatas refert. Le-
pides eadem ratione, vt terras, in calcareos, gypseos,
argillaceos, vitrescibiles et compositos diuidit. Cal-
careis lapidem calcareum vulgarem, lapidem ful-
lum, schistum calcareum, lapidem armenium, mar-
mora, cretam, tophum, stalactitem, oolithos et pi-
solithos, osteocollam et spatium calcareum; gypseis
lapidem gypseum vulgarem, alabastrum, spathum
gypseum, glaciem Mariae seu lapidem specularem,
inolithum et litheosphorum seu lapidem Bononien-
sem adnumerat. Inter argillaceos smeectitem, ru-
bricam, lapidem ollarem seu lebetum, steatit-
ten,

ten, lapidem serpentinum, lapidem nephriticum, talcum, amiantum, asbestum, alutam montanam, micam, argyrolithum seu vitrum ruthenicum, pro aphroselenite non habendum, molybdaenam, schistum argillosum, schistum friabilem, lapidem lydium et basalten nominat. Vitrescibilibus gemmas, adamantem nimirum, rubinum, sapphirum, topasium, smaragdum, chrysolithum, amethystum, hyacinthum, beryllum, opalum, turmalinum, granatum; reliquis vitrescibilibus quarzum, crysfallum montanam, quarzi colorati species, nonnullas spati species, silices, lapidem sabulosum, lapidem corneum, achaten, carneolum, corallachaten, chaledonium, onychium, pyromachum, jaspidem, lapidem lazuli, zeoliten et pumicem accenset. Ad lapides compositos margoden, schistos margaceos, spatium vitrescibile, lapides lutosos, suber montanum, granitem, saxum, kneusum, magnesiā vitriariorum, pseudogalenam, lapides metalliferos et varia lapidum aggregata refert. Ultimo de litho-p. 273. morphis et petrefactis agit, atque haec in zoolithos, zoophyolithos et phyolithos distinguit. Inter zoolithos anthropoliti et theriolithi considerantur, hique rursus in tetrapodolithos, ornitholithos, entomolithos, ichthyolithos, amphibiolithos et ostracodermatolithos diuiduntur. His expositis ad mi-p. 364. nerā et metalla progreditur Noster, primoque de substantiis mineralisantibus, matricibus, ortu et partibus constitutivis metallorum, montibus metallicis et stratis mineralium agit. Posthac metalla primoque aurum et platinam considerat. Ad mineras argenti, quod interdum natium reperitur, mineram argenti vitream, mineram argenti corneam, mineram argenti rubram, mineram argenti albam, argentum ferro et arsenico sulphurato mineralisatum (*weiss Erz*) mineram argenti nigram, mine-

ram argenti griseam et mineram argenti antimoniam capillarem refert. Mineris cupri, quod etiam interdum natium occurrit, mineram cupri vitream, mineram cupri rubram, mineram cupri griseam, mineram cupri fuluam, lapidem lazuli, malachiten, mineram cupri nigram, chalcopyriten et mineram arsenici ex flauo rubram, accenset. Stanni mineris, quod nunquam natium, et semper ferro nec aliis metallis mineralisatum reperitur, crystallos minerales stanni, mineram crystallorum stanni, lapidem stanniferum, lapidem stanniferum spathaceum, et stannum calciforme adnumerat. Mineris plumbi, quod nunquam natium occurrit, plumbum argento sulphurato mineralisatum seu galenam, plumbum antimonio et argento sulphurato mineralisatum, mineram saturni nigram, quae destructa galena est, plumbum arsenico mineralisatum seu mineram plumbi spathaceam, mineram plumbi viridem, mineram plumbi griseam et cerussam natuiam accenset. De ferro cum aliis notat, id vel in forma lapidum vel in forma minerarum reperiri. Ad mineras ferri lapidem ferri vulgarem, magnetem, mineram ferri albam, flauam, gryseam, nigram, rubram, coerulescentem et viridescentem, haematiten, mineram martis palustrem, ochram martis, micam ferream, smiritem, spumam lupi, schoerl, pseudogalenam, pyriten album, cementum martiale et calcem martialem refert. Mineris mercurii, qui interdum natuius, virgineus dictus, occurrit, cinnabarim natuiam adnumerat, eam autem mineram mercurii, quae ab aliis mercurius sulphurato cupro mineralisatus nuncupatur, cinnabarim cupro mineralisatam vocat. ¶ Consideratis metallis ad semimetalla progreditur Noster, et primo de bismutho agit. Hoc nunquam mineralisatum occurrere cum aliis asserit, si tamen cum aliis mineralibus con-

p. 457. iun-
thi-
mi-
ral-
bis-
Ad-
oc-
do-
tin-
tin-
mi-
ni-
ni-
ca-
sp-
ni-
su-
q-
m-
e-
r-
a-
t-
m-
t-
n-
i-
a-
t-
:

unctum reperiatur, substantias has mineras bismuthi vocari, monet. Inter has bismuthum sulphure mineralisatum, bismuthum ferro et sulphure mineralisatum, mineram bismuthi cineream, mineram bismuthi versicolore et florem bismuthi nominat. Ad mineras zinci, quod sub forma calcis nativum occurrit, lapis calaminaris, sterile nigrum seu pseudogalena et vitriolum zinci refertur. Mineris antimonii, quod etiam nativum occurrit, minera antimonii solida et striata seu antimonium sulphure mineralisatum, minera antimonii solaris seu antimonium auripigmento mineralisatum et flores antimonii accensentur. Mineris arsenici, quod in forma calcis crystallina et solida reperitur, variae cobalti species, auripigmentum et sandaraca nativa seu arsenicum sulphure mineralisatum, arsenicum ferro sulphurato mineralisatum seu pyrites albus variaeque terrae arsenicales adnumerantur. Ad cobalti mineras minera cobalti cinerea seu cobaltum ferro et arsenico mineralisatum, cobaltum ferro sulphurato mineralisatum, cobaltum ferro sulphurato et arsenicato mineralisatum, minera cobalti vitrea, terrae cobalti, flos cobalti et ochra cobalti seu minera cobalti calciformis calce arsenici mixta referuntur. Tandem de montibus agit Cl. Auctor; et primo p. 481. montes originarios, deinde montes ex stratis sibi inuicem impositis constantes, tandem montes accidentales considerat, atque simul ostendit, qua ratione montes diiudicandi sint, et quamnam utilitatem afferre soleant.

III.

Parallèle de la petite vérole naturelle, avec l'artificielle, ou inoculée, avec un Traité intermediaire de la petite vérole, fausse, volante, ou adultérine. Par M. DE BAUX, Médecin aggregé au Collège de Médecine de Marseille. Avignon. 1761. 8. pag. 129,

i. e.

Comparatio variolarum naturalium cum variolis artificialibus. Inserta est dissertatio de variolis spuriiis. Auctore Cl. DE BAUX.

In tria capita tota haec tractatio a Cl. Auctore diuisa est. Primo *historia variolarum et methodi curandi* exponuntur; commendatur autem a Nostro potissimum illa methodus, quam antiphlogisticam p. 49. dicunt. Alterum caput *de variolis* sic dictis *spuriiis* inscribitur, qui morbus saepius a medicis Gallicis cum veris variolis confundi solet. In tertio tandem capite ad *variolas artificiales* commendandas quinque potissimum argumentis Noster utitur. Primum est, praeparationem ad inoculationem non taediosam sed iucundam esse, atque 2) ad sanitatem in vniuersum conseruandam quam maxime prodesse; 3) ipsam operationem, qua variolosum pus inseritur, nullum plane dolorem excitare; 4) morbum variolosum, inoculatione excitatum, nulla fere incommoda comitari, et tandem 5) variolas artificiales minime esse periculosas, si modo inoculatio non temere, sed debita cautione instituat. Ad comprobandum hoc Cl. Autor catalogum decem et septem hominum addit, in quibus ipse inoculationem instituit. Ex his in femina vnius et viginti annorum inoculatio leuia tantum quaedam symptomata,

in duobus autem pueris nullum plane effectum produxit.

IV.

Differtation sur la petite verole et l'inoculation.

a Londres et se trouve a Paris chès Claud.

I. B. Bauche. 1763. in 12. pag. 91.

i. e.

Differtatio de variolis earumque inoculatione.

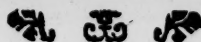
Haec est altera editio *) huius libelli, cuius Auctor est Cl. PETRVS ABRAHAM PAJON DES MONCETS, Membrum Facultatis medicae Parisiensis. Diuidit vero ille hanc tractationem in duas partes, in quarum prima conatur demonstrare, variolas per se non periculosas esse, sed a nimio metu aegrotorum, vel a superueniente morbo habituali aut accidentali, noxios tantum earum effectus produci; metum quippe imminuere transpirationem et turbare naturam in expulsionem materiae variolosaе: quare pueros et rusticos, qui variolas haud horreant, plerumque ab illis facilius sanari; esse variolas crisin benignam salutarem et perfectam, neque hunc morbum a contagio, sed a quadam epidemica aëris dispositione oriri. Malignum esse variolarum morbum, pariter Cl. DES MONCETS negat. Nam, si malignae fiant variolae, hoc oriri credit ab aliis morbis et causis, quae transpirationem imminuant, resorptionem puris adiuuent, et ita humores corrumpant. Nec concedit in regionibus calidioribus variolas periculosiores esse. Quare autem veteres variolarum non meminerint, hanc putat esse causam, quod illas pro morbo minus graui habuerunt

N S

*) Prior prodit 1758.

runt attentione vix digno. Cum vero exemplis constet, variolas maximam in regionibus calidioribus cladem excitasse, Auctor asserit, illum non variolarum morbum, sed pestem fuisse, quae tantum speciem variolarum mentita sit. Symptomata, quae in aegris variolis laborantibus observantur, morbo huic ex Auctoris sententia non propria sunt, sed vel ex complicatione variorum aliorum morborum, vel ex transpiratione impedita oriuntur.

p .61 In altera tractationis huius parte Cl. Auctor remedia proponit, quibus minui possit periculum, quod plerumque per variolas formae ac vultus pulchritudini imminere videtur. Asserit, pus variolosum a nullo alio pure differre, et quemlibet humorem putrefactum, si inoculatione in aliud corpus deferatur, evolutionis materiae variolosae causam existere posse, et hinc materiam variolosam minime in pure contentam esse, etsi pus variolas producat. Tunc modum, quo pustulae formantur, describit et remedia, quibus nonnulli faciei pulchritudinem conservare student, dum scilicet materiam ad pedes deriuare annituntur, reiicit; nam fermentationem necessariam maxime turbare, et materiam morbi eorum intempestiuo usu facile ad viscera conuertere. Suadet potius, ut pustulae, cum primum eruptio facta est, aperiantur, exsiccatioque earum non soli naturae relinquatur, sed potius medicamentis exsiccantibus adiuuetur. Quod ut confirmet consilium, iubet nos meminisse, profundiores cicatrices variolarum ortum trahere ex pure nimis diu sub cuticulâ residuo. Neque vesicatoria, partibus capiti vicinis applicata, sine fructu adhibenda esse putat.

V.

Observation sur la petite verole naturelle et artificielle. a la Haye et se trouve à Paris chès P. Fr. Didot. 1763. in 12. pag. 40.

i. e.

Observationes super variolis naturalibus et artificialibus.

Auctorem huius opusculi dicunt esse Cl. MICH. LUDOV. VERNAGE, Doct. Facult. med. Paris. Ab initio variolarum morbum in genere, postea illam medendi methodum, quam optimam esse ipse expertus est, describit. Optimum vero remedium, quo damno a variolis metuendo facillime possit occurrere, potissimum inoculationem esse asserit. Conqueritur, nec ut putamus sine causa, de negligentia et nimia leuitate, qua Galli inoculationem administrent. Exprobrat inoculatoribus porro hoc, quod parum solliciti sint in cauendo contagii progressu, quo fieri soleat, ut aegrotorum numerus quam maxime augeatur. Suadet, ut nosocomia erigantur, et aegroti, quantum fieri possit, a reliquorum hominum commercio secludantur. Videtur autem nobis in animo potissimum habuisse Cl. GATTI, celeberrimum illum inoculatorem, quamquam haud nominatim appellauit. In qua coniectura confirmati sumus eo, quod Cl. GATTI se scripto aliquo inferius commemorando contra auctorem defenderit. Putat porro Cl. VERNAGE, vim vehementissimam vesicatoriorum, in initio morbi variolosi applicatorum, parum numerum pustularum erumpendarum diminuere, neque confluentes variolas in discretas mutare, aut suppurationem pustularum cohibere. Describit tandem methodum praeparationis ad inoculationem, et infantes

fantes ante dentitionem inoculari dissuadet. Certissimum indicium, ex quo cognosci possit, an verum fuerint variolae inoculatione susceptae, in eo positum esse ait, si videamus, per pus, ex tali aegroto desumptum, iterum variolas in alio excitari.

VI.

Reponse a une des principales objections, qu'on oppose maintenant aux Partisans de l'inoculation. (f. l.) 1763. in 12. pag. 12.

i. e.

Responsio ad praecipuam quandam dubitationem, quae hoc tempore solet maxime opponi inoculationis defensoribus.

Est huius opusculi auctor Ill. Eques DE CHASTELLUX, Praefectus legionis Aquitanicae, strenuus inoculationis, quam ipse expertus est, defensor. Aliud enim scriptum, in quo inoculationis causam contra Cl. RAST defendit, iam a nobis indicatum est *). Dubium vero, ad quod Ill. DE CHASTELLUX respondere studet, est, inoculationibus Lutetiae Parisiorum institutis, numerum aegrotorum variolis laborantium, in hac vrbe maxime auctum fuisse.

VII. Avis

*) vid. Comment. Volum. huius Part. I. p. 56.

Avis
ris,

Quae

A

LVDC

ris. et

Dieu

hoc e

tum

conta

vario

praej

in p

cant

que

Affir

do in

iusti

mor

vtu

vario

quo

vita

laru

bis,

rati

vel

ei si

ocu

uer

VII.

Avis sur l'inoculation de la petite verole. a Paris, chès Didot le jeune 1763. in 12. pag. 31.

i. e.

Quaedam de inoculatione variolarum.

Auctor huius libelli occultare nomen suum ficto nomine CANDIDE voluit. Est autem ille CL. LYDOV. PETR. LE HOC, Doct. Facult. med. Paris. et Medicus Nosocomii magni, quod *l'Hotel de Dieu* dicitur. Tractat autem septem sequentes in hoc opusculo quaestiones, et saepe breuissimis tantum ad eas respondet: 1) *Suntne variolae morbus contagiosus?* Affirmat. 2) *Potesne quidam bis veris variolis laborare?* Concedit. 3) *Num tutos nos praesent variolae artificiales a veris?* Negat. 4) *An in periculum vitae artificiales variolae homines adducant?* Affirmat. 5) *Potesne inoculatio aliorum quoque morborum, praeter variolas, morbi causa esse?* Affirmat. 6) *An concedenda sit, aut toleranda modo inoculatio?* Neutrum concedit. Nihil enim iniustius esse putat, quam sub specie praecauendi morbi excitare morbum, de quo constare non possit, vtrum ille nos aggressurus sit, nec ne? Multi enim variolis per totam vitam non laborant, et ex iis, quos hic morbus inuadit, vix vicesima tantum pars vitae iacturam facit, et ne hi quidem omnes variolarum culpa perennit, sed aliis, qui accedunt, morbis. 7) *An in quaestione de inoculationis praesentia, ratio sit habenda numeri aut dignitatis eorum, qui vel sibi, vel suis variolas inoculari passi sunt?* Quod ei secus videtur.

In vniuersum Noster iniquius de variolarum inoculatione sentire videtur, etsi plurima, quae aduersari putat, non rem ipsam attingere, sed eorum potius

potius incuriam spectare videntur, qui in hac negligentius versantur. Id tandem Noster sub fine libelli impensius rogat, vt, etiamsi concefferit fortasse inoculationem Magistratus supremus, iubeat tamen, non intra spatium trium horarum ab vrbe fieri, et qui eam passi sint, reduces in urbem, a commercio cum aliis per quadraginta dies arceri.

VIII.

L'inoculation de la petite verole renvoyée a Londres. Par M. *** Docteur en Medecine etc. a la Haye. 1764. in 12. pag. 118.

i. e.

Inoculatio Londino reddita.

- H**oc opusculum est idem illud, quod modo indicauimus, sed auctius. Ex iis vero, quae Cl. LE HOC in altera hac editione addidit, sequentia annotasse sufficiat. Afferit, se multos aegrotos vidisse variolis veris altera vice iterum laborantes,
- p. 8. inter quos duos filios suos refert. Inserta est porro epistola Cl. LE CAT ad Cl. POUTEAU, in qua historia aegri continetur, qui antea iam inoculationem passus, variolis inde excitatis feliciter superatus est. Praeter superiores quaeſtiones, duas alias Cl. Auctor addidit, quarum prima disquirat: quantum fides possit haberi calculis inseruientibus inoculationi, ab earum defensoribus propositis? Subſiſtit potissimum in examinandis Nosocomii variolarum (Small Pox Hospital) Londinensis catalogis, in quibus numeri eorum referuntur, qui aut naturalibus, aut artificialibus variolis laborauerint, et sanati sint. Accusat Londinenses, quod videantur eos, qui sint iniquissima valetudine, variolis naturalibus permit-

permittere, qui vero feliciores fruantur, eos ad inoculationem eligere, quare ex indicibus eorum, nullum argumentum pro inoculatione desumi possit. Tandem quaerit: *num penitus variolae extinguí possint aut diminuí?* quod affirmat.

IX.

L'inoculation terrassée par le bon sens. 1763.
in 12. pag. 20.

i. e.

Inoculatio ratione victa.

Quemadmodum in vniuersum diffiteri haud possumus, inter numerum satis insignem scriptorum Gallicorum, de inoculatione, a Nobis commemoratorum aut posthaec indicandorum, non pauca esse, quae memoria et attentione nostra vix digna sint; ita etiam de hoc libello sentiendum videtur, quippe qui nihil nisi trita et vulgaria argumenta contra inoculationem continet, quae, cum sine ordine et delectu permixta sint, non optimam de auctoris ingenio opinionem nobis afferunt.

X.

Recherches sur la nature de l'inoculation de la petite verole. Par M. ROBERT, Docteur Regent en la Faculté de Medecine de l'Université de Paris. a la Haye. 1763. in 12. pag. 182.

i. e.

Disquisitio de natura et inoculatione variolarum,
Auctore Cl. ROBERT.

Maxima pars rerum, quae in hoc opusculo continentur, ad variolas in vniuersum spectat. Totum vero libellum Cl. ROBERT in decem capita diuisit.

diuifit. Primo capite docet, variolarum germen aut
 ftamen innatum nullum efle, neque tale ftamen va-
 riolarum caufam efle poffe. In duobus fequenti-
 bus capitibus de confenfu inter omnes partes cor-
 poris humani vniuerfali, et de mutuo confenfu in-
 ter duo organa in fpecie, v. c. inter mammas et
 vterum, agit, talemque harmoniam efle nonnullis
 obferuationibus practicis omni attentione digni-
 confirmat. Quarto capite Nofter de confenfu
 actionum viscerum abdominalium cum reliquis cor-
 poris humani partibus exponit, et quinto capite
 horum viscerum functiones turbatas, vt caufam
 communem omnium morborum, perpendit. Con-
 fenfum vero viscerum abdominalium cum reliquis
 partibus, quae corpus noftrum componunt, expli-
 care annititur per telam cellulofam, quae per to-
 tum corpus diftributa vbique inter fe communicat,
 et quam ex neruis conftare ideoque sentire poffe
 credit. Generalioribus tandem his praemiffis,
 fexto capite ad variolas in fpecie accedit, et de earum
 natura caufisque hypothefin fuam proponit.
 Scilicet putat, variolas efle effectum falutaris cu-
 iusdam operationis, aut fingularis fpasmodici mo-
 tus viscerum abdominalium, quo fe a morbosa qua-
 dam materia liberant. Materiam enim, quae actionem
 eorum turbauit, per confenfum horum visce-
 rum cum tela cellulofa fubcutanea, mutuoque nifu
 et renifu harum partium, ad corporis fuperficiem
 propellunt. Caufam autem variolarum in primis
 viis haerere, Cl. ROBERT ex horrore, naufea et
 vomitu probare vult, quae fymptomata, ante
 eruptionem variolarum adeo molefta, hac fa-
 cta, iterum ceffant. Septimo capite Cl. Auctor ra-
 tionem, cur benignae fiue discretae et malignae fiue
 confluentes variolae oriantur, ita explicare tentat,
 vt doceat, nimiam materiae morbofae copiam mo-
 tumque

tumque turbatum et irregularem, causam esse primariam et essentialem variolarum confluentium: conferre autem etiam ad hanc speciem producendam actionem et dispositionem aëris, metumque aegrotantium. Pus in inoculatione insitum fit causa variolarum, quia telam cellulofam subcutaneam ad actionem, simulque viscera abdominalia ad reactionem excitat. Octavo capite, quod de methodo medendi variolis inscribitur, antiphlogisticam potissimum Noster commendat; ne vero viscera nimium debilitentur, aegrum etiam nutrire suadet. Omnia, quæ nervos irritant, ut purgantia et huius generis alia, reiicit, ne, motu salutari naturæ inde turbato, confluentes variolæ oriantur. Nono tandem capite insitionem variolarum eatenus commendat, quatenus ea naturam ad materiem morbosam per cutem eiiciendam determinet, aegrotosque a metu, cuius adeo nociui effectus in variolosis sunt, liberet. Ultimo capite docet, crisi imperfecta facta, et salutari naturæ operatione motuque turbato, variolas secunda quoque vice aegrum inuadere posse, cum reliquiae morbi post crisin etiam recidivæ causa esse possint.

XI.

Examen de l'inoculation par un Medecin de la Faculté de Paris. a Londres et se trouve a Paris chès Dessaint iun. in 12. pag. 340.

i. e.

Examen inoculationis. Auctore Medico Parisino.

Auctor huius opusculi est Cl. D'ORIGNY, Doct. Med. qui peculiari quadam ratione inoculationem impugnare sustinet. Adstringi enim vult iudicium de libertate inoculandi publica lege concessa

Tom. XIII. Pars II.

O

cessa

cessa tribus hisce conditionibus. Primo, si sine periculo sit in iis, qui eandem patiuntur, cum ratione morbi ipsius, tum ratione eorum, quae sequantur; secundo si constet, eos, qui semel experti sunt hunc morbum, denuo eum non timere; tandem si contagium per inoculationem haud diuulgetur. Quod cum vel ab acerrimis inoculationis defensoribus indubitato affirmari haud possit, Cl. Auctor colligit, eam non concedendam esse.

XII.

Lettre de M. GATTI Med. Consult. du Roi et Professeur de Medecine en l'Université de Pise, a M. ROUX Doct. Regent de la Faculté de Medicine de Paris. Paris 1763. in 12. p. 36.

i. e.

Litterae Cl. GATTI ad Cl. ROUX.

Cl. GATTI, celeberrimus ille inoculator, catalogum eorum, in quibus variolas per insitionem. Parisiis excitauit, variasque adnotationes communicat, quibus methodum suam illustrat. Numerus vero eorum, in quibus inoculationem administrauit, ad centenarium adscendit, quorum maxima pars est ex nobilioribus. De methodo ipsa sequentia adnotasse sufficiat. Magna cum cura dicit solere se examinare eos, qui inoculari ab ipso possunt; in quibus si talem corporis dispositionem non reperit, quali opus sit ad variolas benignas producendas, id agit, ut eandem ipsis conciliet; qui ita dispositi sunt, nulla praeparatione egent. In uniuersum variolas artificiales in corpore bene ad eandem disposito leuissimi momenti morbum esse putat. In inoculatione administranda simplicissimam rationem

tionem sequitur. Ad infitionem adhibet vel pus recens, vel internam superficiem crustarum in puluerem redactam. Impossibile esse putat, materiam variolosam vlla arte ita mutari posse, vt variolae inde excitatae pauciores benigniorisque indolis sint, negatque, se peculiari artificio id efficere posse aut effecisse, in cuius rei suspicionem apud multos Cl. GATTI venerat. Ex eodem pure diuersum in diuersis corporibus pus pro varia corporum natura oritur. Quos inoculauit, ii leuiiores morbi impetus experti sunt, in multis plane nullae pustulae prouenerunt. Praecipuam curam in eo ponendam dicit, vt caueatur, ne alius morbus inuadat aegrotantem, praeter variolas. In multis, in quibus nullae pustulae eruperant, repetita inoculatio nullum tamen effectum habuit. Praeter glandulam quandam induratum et erysipelas, nullum alium morbum in inoculatis suis Cl. GATTI animaduertit, cuius causa in variolis esse potuerit. Duo, in quibus inoculatio sine fructu fuit, postea naturali contagio variolis inuadebantur.

XIII.

Reflexions sur les prejugsés, qui s'opposent aux progrès et a la perfection de l'inoculation.
Par Mr. GATTI. Bruxelles et se trouve a Paris chez Musier. in 8. pag. 239.

i. e.

Sententia de opinionibus praeconceptionibus, aduersis inoculationis progressui et perfectioni.
Auctore Cl. GATTI.

Dividit Cl. GATTI opiniones inoculationi contrarias, quae hoc tempore inualuerunt, in quatuor classes; *de natura variolarum, de methodo*

O 2

inocu-

inoculandi, de contagio variolarum artificialium, de ritu variolarum post inoculationem. De singulis separatim dicemus.

In primo capite Cl. Auctor de iis medicis conqueritur, qui, in declaranda variolosi morbi historia, non eandem cum SYDENHAMO, BOERHAAVIO aliisque summis in arte salutari viris, rationem ingrediuntur, nec naturae viam eaque omnia; quae in aegro eveniunt, sollicitè observant, sed potius veritatem negligunt, fictisque de *fermentatione, ebullitione* aut *effervescentia aliqua* hypothesebus inhaerent. Haec vero in variolis non locum habere, CL. GATTI pluribus argumentis confirmat. In universum autem variolae naturales non sponte, sed semper per contagium oriuntur. Quod ut probet Noster, effectum veneni variolosi insiti cum effectibus aliorum contagiorum, v. c. pestilentiali et venereo, comparat. Non quidem negat, eas aliquando sponte ortas esse, sed ita, uti nunc inter nostros inveniuntur, semper ex contagio provenire contendit. Subtilitas vero variolosae materiae impedit, quominus viam, qua contagium in corpus irrepit, investigare possimus.

P. 51. In altero capite primum de praeiudiciis ratione praeparationis ad inoculationem Cl. Auctor disputat. Praeparationem vero appellat eam curam, qua corpus ita disponitur, ut aptum fiat ad variolas sine ullo periculo suscipiendas. Multi putant, praecipuam praeparantis operam eo esse dirigendam, ut, quantum fieri possit, inflammatio pustularum impediatur. Cum autem in variolis feliciter superandis semper certus inflammationis gradus necessarius sit, hoc iure a CL. GATTI negatur. Venae sectio non tantopere, ac multi putant, variolis intra iustos limites coercendis conducit, idemque de purgantibus inprimis fortioribus valet. Ominino autem

autem non adeo temere, vt multi faciunt, regulæ nimis vniuersales constituendæ sunt in re, quæ in singulis corporibus variat. Regulæ enim istæ non sufficiunt, sæpe nocent, et maximam partem magis ex hypothesibus fictis, quam ex experientia ductæ sunt. Nec e contrario damnandi sunt ii, qui, vbi necessitas requirit, regulas istas vniuersales negligunt. In istis enim regionibus, in quibus inoculatio felicissimos semper successus habet, vt in orientalibus, vix vlla præparatio instituitur. Signa, quæ felicem inoculationis euentum promittunt, sunt spiritus non male olens (*haleine douce*) et cutis mollis, cuius parua vulnera facile sanantur. In quibus autem hæc signa deficiunt, ii præparatione egent.

In ipsa inoculationis operatione præcipua cura eo dirigenda est, vt pus sumatur ex corpore nulli alii contagioso morbo obnoxio, neque adeo debilitatum sit. Quantitas pustularum non a quantitate puris pendet. Debilitari autem posse, putat Noster, vim veneni variolosi, si ab altero corpore, inoculationem experto, ad alterum transferatur, quoniam et tempore et propagatione magis magisque minuat. Quod vt probet, ad exempla aliorum contagiorum prouocat. Dum autem de methodo variolas curandi disputat, magnam partem eorum, qui variolis opprimuntur, medicorum culpa interire ait. Hinc non tantam cladem variolæ inter rusticos edunt, quantam inter nobiliores, qui medicorum præceptis adstricti sunt. Optat, vt medicorum optimorum numerus ex multis iisque diligenter factis obseruationibus codicem quendam legum constituat, in quibus modus variolas præcipue artificiales curandi præscribatur. Hunc codicem ægrotorumque simul curam tradi et commendari vult mulieribus, quarum opera melius profecto

O 3

consul-

consultum foret aegrotantibus, quam medicorum, artis parum peritorum.

p. 105. In tertio capite potissimum demonstrare annitur, per inoculationes Lutetiae Parisiorum institutas numerum aegrotorum variolosorum ibi non autum fuisse, nec commendata ad arctius coercendam contagii propagationem remedia sufficere.

p. 159. Quarto capite Cl. GATTI ea, quae nonnulli et Auctor inprimis *observationum de variolis naturalibus et artificia'ibus*, supra a nobis commemoratarum *), de methodo eius obiecerant, refellere studet, tandemque concludit: 1) *variolas, si quando redierint, adeo raro redire, ut eius rei nulla habenda sit ratio,* 2) *Variolas non frequentius post inoculationem, quam post naturales sponte redire.* 3) *Variolas non frequentius redire, si pauciores pustulae observatae sunt, et suppuratio vulneris non adeo copiosa, quam ubi contraria euenerunt.* In variolosis enim omnem salutis spem in exanthematum paucitate positam esse, SYDENHAMVS iam asseruit. Quapropter Cl. GATTI negat, per copiosiore vulneris suppurationem pustularum numerum minui, aut materiam variolosam ad vulnus transferri, et in pure contentam esse. Praecipuum commodum, quo variolae artificiales naturalibus praestent, esse putat in delectu subiecti, materiae et loci, cui vulnus infligitur. In eum enim locum, ad quem primum contagium variolosum peruenit, fortissime agit, quare ad pulmones aut ventriculum delatum, funestos effectus ut plurimum edit, non metuendos, si vulnus brachio infligitur. Tandem principium ponit hoc: *venenum variolosum, si non variolas, nullum alium morbum in corpore nostro producere.*

XIII.

*) vid. supr. p. 203.

XIIII.

Lettre a Mr. BELLETÊTE, Doyen de la Faculté de Medecine de Paris etc. par Mr. RAZOUX, Docteur en Medecine de l'Université de Montpellier etc. sur les inoculations faites a Nismes. Nismes chès A. A. Belle. 1764. in 4. pag. 34.

i. e.

Litterae ad Cl. BELLETÊTE de inoculationibus Nemaufii factis. Auctore Cl. RAZOUX.

Cum Facultas medica Parisina a Montispeffulana narrationem de inoculationibus Nemaufii institutis petisset, Cl. RAZOUX, qui plurimis aegrotis, artificialibus variolis laborantibus, adfuit, operae pretium esse duxit, catalogum eorum, brevemque morbi historiam publicare. Numerus eorum, quibus intra octo annos variolae insitae sunt, continet 78. Ex his nullus interiit, aut iterum naturalibus laboravit, neque ullum exemplum exstat, alium quendam morbum cum pure introductum fuisse. Sub finem Cl. Auctor haec ex historiis morborum enarratis colligit: *pus recens semper puri minus recenti praeferendum esse: vim febris plus minusve vehementiorem copiosioris aut parioris eruptionis signum esse: suppurationem eo minorem esse in pustulis, quo maior est in vulneribus et vice versa: purgationes reiteratas, variolis feliciter superatis, eo magis necessariis esse, quo gravius venenum variolosum in ipso morbo adparuit: successum operationis suspectum esse, ubi vulnus non suppuravit, neque cicatricem indelebilem reliquit: contra certos nos esse posse de felici operationis successu, si post febrim vulnera suppurant, licet una tamen aut plures pustulae erupuerint, siue pus fuderint,*

nec ne: sudores in artificialibus variolis ante eruptionem bonum esse signum: saepe duplicem eruptionem, spuriam alteram et incompletam, alteram veram et completam obseruari: febrem scarlatinam et erysipelas non mali ominis in inoculatis esse, cum eruptio febrem, suppuratio erysipelas tollat, etc.

XV.

Lettres de M. DE LA CONDAMINE a M. le D. MATY sur l'Etat present de l'inoculation en France. a Paris, chès Prault etc. 1764. in 8. pag. 207.

i. e.

Epistolae Cl. DE LA CONDAMINE ad Cl. MATY Med. Doct. de praesenti statu inoculationis in Gallia.

Cl. DE LA CONDAMINE, celeberrimus ille inoculationis defensor, in quinque epistolis ad Cl. MATY, Socium Societatis Regiae Londinensis et Custodem Bibliothecae Britannicae, de praesenti statu inoculationis in Gallia refert. In prima de interdicto inoculationis, quod supremus Senatus Galliae d. 8. iun. 1763 ante proposuerat, quam sententia certa ab Ordine Medicorum et Theologorum summo ferretur. Praemittit breuem inoculationis in Gallia historiam, deinde id refellit, quod obiectum est inoculationi, quodque plurimum valuit ad Senatus supremi interdictum, scilicet per inoculationem auctum esse Lutetiae Parisiorum contagium variolarum. Praecipuam causam, cur adeo difficulter inoculatio in Gallia progrediatur, dicit esse in leuitate animi Gallorum, et in defectu cognitionis felicioris apud externos eiusdem progressus. Nec medicos quidem ab hac accusatione liberos vult, quorum maximum

maximum numerum vix quidquam praeter inoculationis nomen nosse contendit.

In secunda epistola hac in re ulterius declaranda Noster pergit, rationesque exponit, quibus persuasum ipsi sit, sententiam Facultatis Medicae et Theologicae causae inoculationis non aduersam fore. p. 33.

In tertia epistola causas narrat, quare iudicium inoculationi aequè fauens a Senatu supremo expectet. p. 69.

In quarta tandem catalogum eorum scriptorum tradit, quae intra anni spatium partim ad defendendam partim ad impugnandam inoculationem prodierunt. Quorum cum maxima pars a nobis iam adducta sit, eorum tantum indicamus nomina, quae nondum ad nos peruenerunt. p. 101.

- 1) *Commentarius de inoculatione, auctore Ill. Comite de LAURAGUAIS praelectus Acad. Reg. Scient. d. 6. iulii 1763, in quo inoculatio impugnatur.*
- 2) *Le Conseil de la raison, ou lettre de M. *** de l'Acad. de Danemark a M. E. M. sur l'inoculation de la petite verole* in 12, pag. 24 i. e. Consilium rationis, siue epistola M. *** ad M. E. M. de inoculatione variolarum, quod scriptum nihil plane noui continet.
- 3) *Lettre a M ** contre l'inoculation, qui combat le Memoire historique de M. DE LA CONDAMINE etc.* a Nancy in 12. 132 pag. i. e. Epistola ad M. contra inoculationem, in qua commentarius historicus Cl. DE LA CONDAMINE impugnatur.
- 4) *Dissert. neutre sur l'inoculation de la petite verole.* Amst. 1764. i. e. Dissertatio de inoculatione variolarum, neutri parti fauens.
- 5) *Recherches sur quelques points d'histoire de la medecine, qui peuvent avoir rapport a l'arret de la grande Chambre du Parlement de Paris, concernant l'inoculation*

lation et qui paroissent favorables a la tolerance de cette operation. a Liege 1764. in 12. 2 Vol. i. e. Disquisitiones super nonnullis momentis historiae medicinae, quae nexum habent cum concluso summi Senatus Parisiensis de inoculatione, quaeque fauere videntur eidem: multa hic liber inutilia, et quae minime ad inoculationem pertinent, continere dicitur. Auctor est Cl. BORDEU, Membrum Facultatis medicae Parisinae.

6) *Observations critiques sur la lettre de M. GATTI a M. ROUX, avec un lettre a IEROME CARRE.* Amst. pag. 63. i. e. Obseruationes criticae in epistolam Cl. GATTI ad Cl. ROUX. etc.

p. 157. In quinta epistola Cl. DE LA CONDAMINE de iis exponit, quae in conuentibus tribus vltimis Facult. med. Paris. ante 15 sept. 1764 acta fuerunt. Enarrat lites per occasionem commentarii Cl. L'EPINEMOTAS, qui contra inoculationem, et commentarii Cl. PETIT, qui pro inoculatione scripserat. Hic putat, hanc operationem, extra vrbes maiores tamen, concedendam esse. In fine de sorte sua Cl. CONDAMINE conqueritur, quod, quamuis communis vtilitatis promouendae in ipso sit summa cupiditas et studium, tamen a multis pessime habetur, ob defensionem inoculationis optimo animo susceptam.

XVI.

Rapport sur le Fait de l'Inoculation de la petite verole, lû en presence de la Faculté de Medecine de Paris, et imprimé par son ordre, pour etre communiqué à tous ses Docteurs, avant qu'elle donne sur cette question l'avis, que le Parlement lui a demandé par son Arrêt du 8 Iuin. 1763. a Paris chès F. A. Quillau 1765. in 4. p. 125.

i. e.

Narratio de inoculatione variolarum, praelecta Facultati medicae Parisinae, iussuque eius impressa, quo communicetur cum omnibus membris, antequam suam diceret sententiam, quam ab ipsa postulauerat summus Senatus, d. 8. iunii 1763.

Notum est, summum Galliae Senatum Facultati medicae Parisinae in mandatis dedisse, vt libere sententiam diceret de inoculatione, eius commodis et incommodis: vtrum consultum videatur interdicer eam, an permittere, vel saltem ferre? et quid statuendum sit de cautionibus adhibendis, vbi vel feratur vel permittatur inoculatio in iis, qui inoculationi subiiciantur? Constituit ea propter Facultas medica duodecim viros, quibus commendauit totius causae examen, vt deinde de ea ad Facultatem prius referrent, quam iudicium suum palam ederet. Verum inter hos diuisae erant sententiae. Sex enim ex iis, scilicet Cl. L'EPINE, ASTRUC, BOUVART, BARON, VERDELHAN DES MOLES, et MACQUART contra inoculationem pronunciarunt, quorum est haec, quam Lectoribus proponimus, ad Facultatem narratio. Auctor illius est Cl. L'EPINE

L'EPINE, qui eam d. 29 m. augusti, et d. 20, 23 et 24 octobr. 1764 Facultati praelegit. Profitentur autem huius Auctores, se legisse pleraque scripta, quae de inoculatione diuersis linguis edita sunt; confirmatos se esse a reliquis Membris Facultatis; scripsisse ad celeberrimos medicos et inoculatores externos pariter ac Gallos, iisque varias de hac quaestiones proposuisse; tandemque diligenter omnia, quae in inoculationibus Parisiis factis euenerint, adnotasse. Ordine vtuntur hoc. Primo loco proponunt argumenta eorum, qui inoculationem defendunt; deinde recensent obiectiones aduersariorum, tandemque suam de singulis sententiam addunt. Omnia magno testimoniorum ex variis scriptoribus collectorum numero, literarumque fragmentis probare et confirmare studuerunt. Cum in tanta rerum multitudine et varietate, omnia hoc loco copiosius repetere non possimus, sufficiat argumenta tantum praecipua enarrasse.

- p. 5. et 19. Primum, quo defensores inoculationis vtuntur, argumentum est: variolas naturales adeo lethiferas esse, vt vnus fere semper ex sex vel septem, qui in laborant, et si malignae fuerint, modo ex tribus moriatur. Ad hoc respondent: periculum variolarum naturalium nimis augeri: minus esse eas periculosas in Gallia, quam in Anglia: saepe in nosocomiis ex 40 vel 60 vix vnum interire: in coenobio St. Cyr ex 102 vnā tantum periisse. Adducitur quoque

p. III. testimonium Ill. VAN SWIETEN, qui in literis ad Facultatem medicam Parisinam datis profertur: *paucos perire ex variolis naturalibus, si debita adhibetur cura.*

- p. 9. et 23. Alterum argumentum pro inoculatione est: neminem aut vix quemquam esse, qui per omnem vitam liber sit a variolarum naturalium periculo. Hoc
simpli-

simpliciter negatur, atque experientiae aduersari dicitur. Ipsi Arabes, ad quorum auctoritatem non raro inoculationis defensores prouocant, negant, necessario omnes homines variolis inuadi debere. Multis deinde rationibus probare Cl. L'EPINE studet, non omnibus hominibus variolas esse metuendas, numerumque eorum, qui nunquam variolis laborant, longe maiorem esse in Gallia, quam vulgo creditur. Imo eo procedit, vt dimidiam hominum partem, si omnes aetates simul sumantur, sine variolae vita discedere asserat. Narrat, esse quoddam p. 26. coenobium Parisiis, in quo per spatium duorum et sexaginta annorum vnica tantum monialis variolis laborauerit, quam rem plurium coenobiorum et conuentuum exemplo probatam esse confirmat. Addit, eos, in quibus inoculatio sine fructu instituta fuit, minime liberos esse a periculo variolarum naturalium. Hinc concludit, rationi contrarium esse, periculum subire morbi, qui nobis fortasse timendus nunquam fuerat, et in quem post inoculationem tamen rursus possumus incidere.

Contra tertium momentum: neminem plus se p. 9. et mel variolis affici, Cl. L'EPINE magna testimonio- 31. rum copia insurgit. Exempla vero, quae ad refellendum hoc argumentum profert, in quatuor classes diuidit. Prima est recidiuarum post variolas naturales, secunda, naturalium post artificiales, tertia, artificialium cum eruptione post variolas naturales, et quarta tandem, naturalium post insitiones aliquoties et tamen frustra susceptas.

Quartum argumentum ita se habet: quum in p. 10. et omnibus hominibus germen aliquod variolarum la- 48. teat, necessario omnia corpora, quibus variolae inseruntur, eas accipiunt, et si quaedam tamen eas insitione non accipiunt, germine illo carent, ideo- que

que nunquam experta essent variolas, quae omnia
ut quisque sponte videt, refutari facile poterant.

p.11.et Quintum defensorum inoculationis argumen-

52. tum agit de praestantia variolarum artificialium
prae naturalibus, ex eo ducenda, quod artificiales
praevideri corpusque ad easdem praeparari possit.
Hoc Cl. L'EPINE concedi posse autumat, modo
certum sit, omnes homines necessario variolis natu-
ralibus innadi, neminem porro ex inoculatione aut
eius sequelis mortem contrahere, tandemque prae-
parationem tantopere iactatam multum prodesse;
verum plane excludi ab inoculationis beneficio eos,
qui praeparatione maxime opus habent, et inocu-
landorum delectum magis commodo esse inocula-
tori, quam inoculandis. Omnem tandem prae-
parationis usum, si recte aestimetur, exiguum videri,
nec raro eam potius nocere, quam prodesse.

p.12.et Sextum argumentum: frustraneum esse metum,

56. posse una cum pure, quod ad insitionem adhibetur,
etiam stamina aliorum morborum in corpus inferri,
certe periculum caueri posse, si qua eius causa sub-
sit. Hoc pari modo et acriter quidem Noster ne-
gat, variaque exempla venerei contagii etc. sic in
corpus introducti adducit. Imo eo usque delabitur,
ut sustineat dicere, inoculationem prorsus esse ex-
stirpandam, quia hominum quorundam malitia pos-
sit fortasse ea uti, ad venenum una cum pure vario-
loso in corpora ingerendum.

p.13.et Septimum, quod de inoculatione praedicant:

63. liberare eam homines a terrore, quem soleant in-
cutere variolae naturales; ita refellit, ut dicat, istam
quietem animi, qua videantur frui, qui artificiosas ad-
mittunt variolas, in mera opinione consistere. Inpri-
mis acriter aduersus consecraria, quae vulgo ex indi-
cibus nosocomii Londini in usum eorum, qui vario-
lis laborant, extructi ducuntur, pugnat.

Octauum argumentum est: variolas artificiales p. 13. et multo minus esse periculosas, quam naturales: nullo modo in iis febrem suppuratoriam incendi, neque post eas, vti post naturales, ophthalmias, vlcera etc. remanere. Ad hoc Noster respondet: naturales saepe nullis incommodis stipari; contra artificiales saepe et mala dicta, et alia propria mala sequi.

Nonum argumentum, quod hucusque plurimum fecit ad inoculationem promouendam, est sumtum a paucitate eorum, qui artificialibus variolis moriuntur, comparata cum multitudine eorum, quos naturales variolae opprimere solent. Respondet autem Noster: saepe variolas inoculatione excitatas pessimae esse indolis ac naturae, variolasque artificiales coniunctas esse cum grauissimis symptomatibus, quorum nonnulla artificialibus propria sunt, vt vlcera, abscessus sub alis etc. omnesque, qui inoculationem administrauerint, aliquos ex suis aegris amisisse.

Decimum tandem argumentum pro inoculatione inde desumitur, quod artificiales variolae benignae sint et parum contagiosae. In responsione Cl. L'EPINE docet, contagium vniuersale per variolas insitas omnino diuulgatum esse. p. 16. et 106.

Nouem tandem consuetudines ex exemplis in hac narratione allatis ducuntur, quae, quum ex prioribus facile intelligi possint, hic repetere nolumus. Hoc tamen adnotari meretur, Cl. L'EPINE, dum breuiter fata inoculationis colligit, docere, minime hanc methodum ab omnibus populis, vti vulgo iactatur, adsumtam esse, sed in multis regionibus vel nunquam inualuisse, vel nunc suppressam iacere. Porro quam maxime vrget dissensum, qui inter inoculatores aut defensores huius operationis in vniuersum ratione theoriae et praxeos eius est, cum pauca omnino sint momenta, de quibus consentiant.

tiant. Conclusum, vt et totius huius litis historiam, iam alio loco cum Lectoribus communicauimus *).

XVII.

Memoire sur l'inoculation de la petite verole, adressée a Mess. les Commissaires, chargés par la Faculté de Médecine d'examiner les avantages et les désavantages de cette pratique, en conséquence de l'Arrêt du Parlement, qui enjoint à la Faculté de donner son avis à son Sujet. Par M. A. ROUX. Doct. Reg. de la Facult. Membre de l'Acad. de Bourdeaux et de la Societ. d'Agricult. à Amsterdam et se trouve a Paris chès P. Fr. Didot. 1765. in 4. p. 26.

i. e.

Commentarius de inoculatione variolarum, missus ad Facult. med. Paris. etc. Auctore Cl. A. ROUX Doct. Reg. Facult. med. Paris.

Quum narratio Cl. L'EPINE, quam modo recensuimus, in Gallia, si non turbas, certe multas rixas et disputationes mouerit, quibus accusatus est Auctor illius, non modo, quod inter exempla, quae adduxit, falsa multa protulerit, verum etiam testimonia, quae ex aliorum scriptis et epistolis excerptis, deprauauerit; hic Cl. ROUX suae sententiae quoque, non bona satis fide in ista narratione commemoratae, defensionem suscepit. Commentarium itaque, quem Facultati medicae tradiderat, hic in lucem edidit, in quo defensionem inoculationis susce-

*) vid. Vol. XII: P. IV. p. 726.

fufcepit. Cuius quidem argumenta partim a malignitate variolarum naturalium, partim a benignitate artificialium petita funt, quae exemplis inoculationum nonnullarum, quibus ipfe interfuit, probat. Vfitatas obiectiones, quae eidem folent opponi, refutat, fententiamque tandem fuam ita proponit: eandem non modo permittendam, fed omnium etiam cura propagandam effe. Hinc nosocomia erigere fuadet, variasque proponit cautelas, quibus minui poffit periculum contagii, per inoculationem ipfam latius propagati. p. 23.

XVIII.

De infitione variolarum nonnulla momenta.

Progr. inaugurale. Auctore HENRICO AUGUSTO WRISBERG, Doct. Med. Anat. et Art. obft. Profeff. Gotting. 1765. 4 pag. 28. tab. aen. I.

Duo potiffimum momenta in hoc libello de infitione variolarum recensentur. Primo Cl. Auctor de variolis naturalibus veris, quae poft infittias fictas accefferunt, exponit. E. ROEDERERUS fcilicet in quinque infantibus anno 1758 Clausthalii inoculationem inftituit, quos tamen omnes anno 1763 naturales variolae inuadebant. Oftendit vero Nofter, inoculatione variolas artificiales minime ortas fuiffe. Vberior autem huius hiftoriae explanatio et dilucidatio ideo maxime neceffaria erat, quia inoculationis aduerfarii firriffimum contra inoculationis praefantiam argumentum inde petebant. Rumore enim huius rei ad externos delato, hiftoria de reditu variolarum naturalium poft inoculationem vt argumentum omnium grauiffimum fallaciae huius operationis confiderabatur *). Ex hiftoria autem

*) vid. Rapport fur le fait de l' inoculation pag. 39. no. 8.
Tom. XIII. Pars II. P

autem inoculationis, a ROEDERERO administratae, apparet, per insitionem nullam plane febrem in quinque his infantibus excitatam fuisse, die septimo maculas quidem hinc inde adparuisse, eas tamen neque eleuatas fuisse, neque pure plenas, brachique vulnera exiguam tantum puris copiam dedisse.

P. 17. Addit Noster aliud exemplum variolarum naturalium in puero, in quo olim ROEDERERUS iam inoculationem instituerat, quamquam sine effectu. Subiungit tandem Cl. WRISBERG breuem historiam motuum, quos inoculatio nostris temporibus

P. 22. in Gallia dedit. Alterum, quod hoc libello continetur, momentum, est descriptio duorum instrumentorum ad inoculationem aptorum; quorum primo Cl. HOSTY, altero Cl. GATTI vititur. Illud valde compositum, hoc magis simplex est. Interim videmur in operatione adeo simplici omnino istis instrumentis carere posse, cum lanceola aut cucul-lus sufficiat.

XIX.

Das Zwiefalter oder Afterjüngferchen beschrieben von IACOB CHRISTIAN SCHAEFFER etc. Nebst einer Kupfertafel mit ausgemahlten Abbildungen. Regensburg in der Montagischen Buchhandlung 1763.
4. plag. 3 ½.

i. e.

Descriptio Libelloides, seu Libellulae spuriae, auctore IACOBO CHRISTIANO SCHAEFFERO: cum icone viuis coloribus picta.

Semper adhuc in disquisitione corporum naturalium occupatus Cl. SCHAEFFERUS, denique nobiscum specimen studii sui indefessi communicat.

Conti-

Continet haec tractatio tria, in quorum primo Auctor figuram insecti, cuius nullum scriptorem mentionem fecisse adfirmat, tum in genere, tum secundum singulas eius partes, describit; in altero, quae ad historiam eius spectant, exponit; in tertio tandem comparationem huius insecti cum aliis instituit, quo adpareat, vtrum hoc ad genus quoddam cognitum pertineat, an potius nouum et peculiare genus constituat. Est autem libelloides haec antennis longissimis, pedibus vero breuissimis instructa. Caput vndique pilis est obsitum, in thorace nonnullae deprehenduntur protuberantiae, et in his quaedam puncta lutea, foemellis tantum propria. Corpus ipsum tunc, quando animal non volat, ab alis prorsus obtegitur, et in sexu masculino in duas appendiculas breues et incuruatas terminatur. Reperitur animal mox ineunte vere in locis montosis circa Ratisbonam, nec vnquam procul a montibus illud se vidisse Noster adfirmat. Vescitur aliis insectis, satisque vorax est, quamdiu in libertate versatur; quoniam vero, in hypocaustum translatum, muscas et alia insecta ipsi oblata intacta reliquit, et fame perit, Auctori non contigit, de propagationis negotio quaedam obseruare. Comparationem tandem huius insecti cum aliis instituens Noster, putat, hanc libelloidem neque ad papiliones pertinere, cum alae nullis squamis imbricatae, nec os proboscide instructum sit; neque ad classem libellularum referri posse, cum antennae nimis longae, et absentia trium illorum oculorum paruorum et simplicium, qui libellulis competunt, illud dissuadeant; neque cum phryganeis, aut hemerobiis coniungendam esse, vtpote a quibus solis antennis nimis longis differt, et licet in phryganeis antennae quoque longae, et in hemerobiis clauatae eae deprehendantur, in priori tamen insecto setaceae, in posteriori

vero multo breuiiores sunt, quam vt nostra libelloides cum vno horum insectorum posset combinari. Itaque Auctor minime dubitat, quin animalculum hoc nouum et peculiare genus constituat, illudque ea propter libelloidem dixit, cum ad libellulas proxime accedere videatur.

XX.

Der weichschaalige Cronen- und Käulenkäfer beschrieben von IACOB CHRISTIAN SCHAEFFER etc. Nebst einer Kupfertafel mit ausgemahlten Abbildungen. Regensburg, in der Montagischen Buchhandlung 1763. 4. pl. 3.

i. e.

Descriptio Meloes SCHAEFFERI, Auctore IACOBO CHRISTIANO SCHAEFFERO, cum icone viuus coloribus picta.

Licet hoc animalculum in Cl. GEOFFROY historia insectorum sub nomine *Cerocomatis* descriptum iam et delineatum reperiatur *), Cl. Auctor tamen eius plenior descriptionem iconemque praecipue pictam dare non dubitauit, cum id ante aliquot annos iamiam spoponderit. Differentia antennarum diuersum animalculo huic conciliauit nomen, cumque ex hac discrepantia mares a foeminis optime distinguantur: Cl. Auctor marem antennis coronatis, foeminam vero antennis clauatis instructam dicit. Animal ipsum, exceptis antennis pedibusque luteis, colore ex aureo viridi splendet, qui

*) vid. Histoire abrégée des Insectes, qui se trouvent aux environs de Paris, Tom. I, p. 357.

qui tamen obscurior in foemineo sexu deprehenditur. In capite praecipue attendendae sunt antennae singularis structurae, hae enim in maribus longitudine caput ipsum superant, et in tres peculiare appendices terminantur, ita ut caput corona quasi ornatum videatur, cum in foeminis antennae simplices, clauiformes sint. Tenacula (*die Freßspitzen*) in utroque sexu circa os duplici serie posita inveniuntur, ita ut duo superius paullulum, duo inferius sita videantur. Elytrae tactu molles et cedentes deprehenduntur, a quo Noster nomen huic insecto dedit. De propagatione et metamorphosi eius nihil certi detegere potuit, quapropter tantum monet: insecta haec frequentissime mense iunio et julio in pratis et campis, praecipue in floribus millefolii, chamomillae et dauci sylvestris reperiri, et pulvere antherarum horum florum haud raro ita conspergi, ut tota, quantacunque luteo polline obvoluta videantur. Cum haec animalcula eandem cum cantharidibus proprietatem habeant, ut, si tanguntur, pedes attrahant, caput vero et pectus deprimant, propter hunc characterem cum cantharidibus omnino combinanda esse videntur; LINNAEUS vero, in ultima systematis naturae editione, cantharides officinarum ex genere cantharidum remouit, nouumque, meloe dictum, constituit; cumque Cl. Auctor ante plures iamiam annos iconem praesentis insecti depictam LINNAEO miserit, ille inde animalculum hoc Meloen SCHAEFFERI dixit.

XXI.

CAROLI LINNAEI Fil. in horto Acad. Vpsal.
Demonstratoris, Decas prima plantarum ra-
riorum horti Vpsaliensis, sistens descriptiones
et figuras plantarum minus cognitarum.
Stockholmiae sumtu et litteris Laur. Salvii
1762. fol. pl. 7. tab. aen. 10. Decas secunda
ibid. apud. eund. 1763. pl. 5. tab. aen. 10.

E^a semper fuit horti Vpsaliensis fortuna, vt a pri-
mo fere foundationis tempore et locupletissimo
plantarum thesauro exornatus, et viris in arte bota-
nica maxime exercitatis instructus fuerit, qui de cul-
tura plantarum aequae ac de iisdem augendis solli-
citi, famam huius horti et apud externos ita propa-
garunt, vt neminem fore arbitremur, quin ex RUD-
BECKII et LINNAEI, Patris, *enumerationibus*
plantarum horti Vpsaliensis, satis superque perspex-
rit, haud vltimo loco inter hortos botanicos, qui
publicis Principum sumtibus in Academiis sustinen-
tur, Vpsaliensem esse nominandum. Laudamus ideo
Cl. Auctoris institutum, qui patris vestigiis insistent
tanto iamiam cum ardore ad studium botanicum
fese accingit, nobisque prouentus horti academici,
cuius cura ei demandata est, refert. Non inutile
ergo fore credimus, si eas plantas, quarum descri-
ptiones, iconesque lineares, seu vt Auctor appellat,
fundamentales, in his decuriis continentur, breui-
ter indicemus. Sistitur nimirum Tab. I. *Ethulia*
conyzoides. Planta ex classe syngenesiarum, Zey-
lonae forte incola, annua, quoad habitum exacto
cum *Conyza* conueniens, ab ea tamen, vt et ab *Eu-*
patorio et *Agerato* in eo differens, quod semina
omni pappo sint destituta. Singularis est conditio,
quod caules huius plantae in terram reclinati radi-

ees agant, rarissimo in annua planta exemplo. Tab. II. *Nolana prostrata*, ita appellauit LINNAEUS, Pater, plantam humifusam annuam, calyce monophyllo quinquangulati, corolla monopétala rotata, staminibus quinque, stylo vno, seminibus quinque in fundo calycis haerentibus insignitam, quae cum *Atropa* et *Physalide* affinitatem quandam habet. Tab. III. *Astragalus chinensis*. Perennis haec planta Chinam patriam agnoscit, et maxime conuenit cum *Astragalo galegiformi*, nisi quod habeat legumina inflata, in apice stipite quodam calyce longiore praedita. Tab. IV. *Hedysarum junceum*. Et haec planta, cuius patria India forte est, perennat, inferiora folia habet simplicia, superiora ternata. Tab. V. *Senecio varicosus*. Nomen suum specificum mutuata est haec planta a foliis suis pneulato-varicosis, humilis est, annua, ex Aegypto allata, longissimis pedunculis praedita, de reliquo in omnibus cum Senecione conuenit. Tab. VI. *Zygophyllum album*. Frutex in Aegypto crescens, vndiquaque excepto caule, canitie quadam pilosa obtegatur, folia gerit coniugata, foliola diuaticata carnosae. Tab. VII. *Lithospermum dispermum*. Hispaniae incola annua, differt a reliquis huius generis speciebus, quod duotantum semina habeat, in calyce quinquangulati hispido patente. Tab. VIII. *Mercurialis ambigua*. In muris montibusque Hispaniae crescit annua haec planta, quae mercuriali annuae simillima videtur, ab ea tamen floribus propriis pedunculis insignitis, neque in racemum dispositis, praeterea capsulis magis hispidis, in apice truncatis, differt. Tab. IX. *Tripsacum hermaphroditum*. Annuum hoc gramen in Iamaica sponte crescens a reliquis huius generis in eo differt, quod tria sua filamenta stylosque duos in vna corolla habeat, qua de causa specifico nomine hermaphroditi insignitur. Tab. X. *Solanum*
P 4 *radicans.*

radicans. Peruvianus hicce frutex cum *Solano quercifolio* in plurimis conuenit, differt tamen ab eo caule radicante, foliis glabris, foliolis quinque ouatis, racemis simplicibus, paucifloris, floribus minoribus albis subtus purpurascens, baccis globosis, didymis, flauis, sub dio undiquaque ramos caulesque diffundit, et ad omnes articulos radices fibrosas emittit, quibus sese terræ affigit, ideoque nomen *Solani radicans* optime promeretur. Tab. XI. *Kühnia Eupatorioides*. Ita nominauit LINNÆUS, Pater, plantam in honorem KÜHNII, natione Americani, qui historiae naturalis amore excitatus diuitas regiones adiit, et ex Pensyluania semina huius plantae attulit. Ratione externi habitus proxime cum *Eupatorio* conuenit, PLUKNETIUS in *Almagesto* p. 140. tab. 87. eandem sub *Eupatorii* nomine descripsit atque delineauit; discrepat tamen ab omnibus floribus sic dictis compositis antheris quinque distinctis, apice dehiscens, styloque supra medium bifido, stigmatibus duobus clauato linearibus. Tab. XII. *Zinnia multiflora*. Annua haec planta, quae nunc in hortis ubique colitur, differt praecipue ab altera peruiana dicta, quod sit magnitudine dimidia minor, habeatque calyces ex squamis non orbiculatis, sed oblongis compositas, flores praeterea purpureos, longis pedunculis insistentes. Tab. XIII. *Mesembryanthemum pomeridianum*. Vt omnes fere species huius generis Promontorii bonae spei incolae sunt, ita et huius semina inde missa sunt, differt a reliquis *Mesembryanthemis* maiori numero pistillorum et loculamentorum fructuum, dicitur vero specifico nomine pomeridianum, quoniam quotidie ab hora 1 - 6 flores suos, nisi pluuia impediatur, expandit. Tab. XIV. *Saxifraga crassifolia*. Sibirica planta, perennis, ex radice extus nigra, intus alba, saporis vehementer stiptici, emittit caules,

caules,
pinquan
ad terr
Tab. XV
perenni
protrud
in gem
anno n
petiolis
caules i
thus fen
perdur
incanis
conuer
quonia
odoren
Tab. X
nus i
iam de
minus
Xanth
ciem
uenit.
tus, f
non v
Phalo
lia co
Sing
demo
quor
vtrin
fertil
stam
tum
trun
In E

caules, qui quotannis mutantur in radices, appropinquante enim hyeme rami folia amittunt, atque ad terram flectuntur, ibidemque radices agunt. Tab. XV. *Anemone dichotoma*. Canadensis incola, perennis, ex radice sua reptante hinc inde turiones protrudit, qui squamis gemmatis obteguntur, atque in gemmam maiorem terminantur, ex qua singulo anno nouus caulis erumpit. Folia gerit breuissimis petiolis insistentia, lobata, vltra medium trifida, caules in dichotomia crescunt. Tab. XVI. *Cheiranthus fenestralis*. Frutex per tres, aut quatuor annos perdurans, caulem habet totum foliis tomentoso-incanis obtectum, quoad reliqua cum Cheirantho conuenit. Fenestrale dixit LINNAEUS, Pater, quoniam planta ob paruitatem, gratissimumque odorem, fenestris ornandis optime adhiberi potest. Tab. XVII. *Xanthium orientale*. Licet MORISONUS in historia sua plantarum huius iconem iam dederit, nihilo tamen secius, quoniam eandem minus aptam inuenerit Cl. LINNAEUS, meliorem *Xanthii* huius figuram exhibere voluit. Quoad faciem externam cum *Xanthio strumario* maxime conuenit. Caulis tamen magis scaber est, immaculatus, folia cuneiformia, ouata, triloba, petioli scabri, non villosi, fructusque triplo maior. Tab. XVIII. *Phalaris paradoxa*. Annum hoc gramen in Natio- lia collegit, seminaque eius misit Cl. FORSSKAEHL. Singularem habet fructificationem; in vna enim eademque spica flores adfunt et steriles, et fertiles, quorum vltimi in centro haerent, et a prioribus vtrinque circumdantur. Conueniunt steriles cum fertilibus quoad figuram, praeter id, quod corollis, staminibus, atque pistillis careant, et glumam tantum carnosam, obtusissimam, biualuem, superius truncatam habeant. Tab. XIX. *Glycine subterranea*. In Brasilia et Surinam crescens annua haec planta

peculiari ratione, pedunculo deflorato, terram penetrat, ibidemque semina matura perficit, more *Trifolii subterranei*, et *Arachis hypogaeae*. Tab. XX. *Lathyrus pisiformis*, sub dio perennat Sibirica haec planta, quae *Pisi* formam repraesentat, stipulis vero suis characterem proprium demonstrat. Vtrinque enim ad exortum ramulorum binas stipulas acretas habet, ouatas, basi acute ferratas, ipsisque foliolis maiores.

XXII.

Journal de Medecine, Chirurgie, Pharmacie etc. par M. A. ROUX, Medecin de la Faculté de Paris, Membre de l'Academie Royale des Belles Lettres, Sciences et Arts de Bordeaux, et de la Societé Royale d'Agriculture de la Generalité de Paris. Tome XVII. a Paris 1762. chez Vincent. 8. alph. I. pl. 13. Tome XVIII. 1763. alph. I. pl. 13. tab. aen. I.

h. e.

Diarium ad artem salutarem, chirurgiam, pharmaciam, etc. pertinens. Auctore Cl. A. ROUX. Tomus XVII et XVIII. etc.

Maxime profecto laudandum est studium, quod impendit Cl. ROUX, ad continuandum hoc diarium, a Cl. VANDERMONDE inchoatum et eius obitu interceptum, inprimis, cum pristini Auctoris ordinem institutum non mutarit, et simili modo e pluribus vndique affluentibus obseruationibus non nisi optimas, caute selectas, promulgarit.

In mense iulio 1762 haec inprimis notatu digna videntur.

2) Obser.

2) *Observationes nonnullarum febrium verminosa-* Tom.
rum cum symptomatibus singularibus coniunctarum, XVII.

a Cl. MARTEAU DE GRANDVILLIERS. Ob- p. 24.

servatio 1. Quadragenarius, insultu apoplectico afflictus, sumsit purgans vermifugum, quod partem taeniae expulit; denuo apoplexia et paralyfi brachii dextri affectus, vomitoria bis adhibuit, et reiecta iterum parte taeniae per aluum sanitatem recuperavit. *Obs.* 2. Femina subito correpta est horrore, dolore acuto lateris et sudore enormi, expulsis vero vermibus melius se habuit; paulo post febre insigni laborans sine horrore a magna haemorrhagia, ob fascias venae sectae fortuito solutas exorta, in syncope incidit et febris cessavit; sumsit post aliquot dies vermifugum, reiecit 33 vermes crassos, et celeriter resecta est. *Obs.* 3. Alium vexarat febris verminosa sub specie pleuritidis, attamen euacuatis vermibus septimo die cessavit. *Obs.* 4. Alius in febre verminosa intra sex dies 370 vermes reiecit. *Obs.* 5. Feminae vermes, praeter febrem, abdominis tumorem dolorosum excitarant, quibus reiectis aegra convaluit.

3) *Observationes de usu olei lini in haemoptoe,* a Cl. p. 41.

MICHEL. Quatuor enim observationes declarant, oleum lini, ad 2 vel 3 cochlearia per aliquot dies exhibitum, optime cohibuisse haemoptoen. 1) Etenim in haemorrhoidario sanguisugae ano applicatae haemoptoen mitigarunt, quam usus olei lini postea plane superavit. 2) Femina, tempore catameniorum haemoptoe vexata oleo lini paucis tantum diebus restituta est. 3) Alia simili remedio haemoptoen sibi ipsa sedavit. 4) Puella phthisi maxime confecta, hoc oleo ad 3 cochl. per diem sumto, sibi vitam ad mensem usque prolongavit.

4) *Observatio hydropis ascitis spontaneo vomitu* p. 46.
et subitaneo curatae, a Cl. MOUBLET. Tricenaria,
ab

ab angina putrida modo reſecta, refrigerio ſibi induxit hydropem aſcitem, quae quidem remediis paululum ceſſit, his tamen deinde neglectis morbus increuit, et aegra ſubito inſigni correpta febre cum doloribus colicis, tandem per 20 horas ore et aluo deiecit 18 circiter menſuras liquoris flauī bilioſi et aquae limpidae. Ceſſarunt poſtea dolores cum deiectionibus, ſed languor et laxitas cutis diu remanſit.

- p. 67. 5) *Obſervatio ſarcocelis, frictionibus mercurialibus ſublatae*, a Cl. YVON. Septuagenarius, febre acuta et tumore ſerotī inflammatorio laborans, venaeſectione, clyſmate et cataplaſmatibus bene tractatus eſt. Imminuta inflammatione teſticuli plane indurati inueniebantur, et ſola friſtio mercurialis hanc ſarcocelen intra menſem diſſipare potuit.

Menſe auguſto.

- p. 143. 4) *Obſervationes et meditationes de ratione mēdendi variolis*, a Cl. GONTARD. Hunc morbum tempore euolutionis et eruptionis vti reliquos morbos inflammatorios tractat. Aer ſit temperatus, durante febre iuſculum carnis tantum exhibeatur; cardiacis non, niſi languentibus viribus, opus eſt. Si febris varioloſa irruit, vena ſecetur 1mo et 2do die, 3tio vomitorium ſumat aeger, quamvis levis ſit eius indicatio. Eruptis variolis venaeſectio, 3 horas poſtea emeticum, adeoque ſaepe purgantium continuatio uſque ad finem ſuppurationis conuenit. Sic diu multos varioloſos proſpere tractauit Cl. Auditor, quod adiectae obſervationes plane declarant.

- p. 168. 6) *Obſervatio de percuffione capitis*, a Cl. HOIN. Femina, 24 annorum, poſt percuffionem vehementem anterioris capitis partis, perpetuo dolore ac tremore capitis affecta, ob pedum debilitatem lecto ſe tenuit, acceſſit quotidie vespertino tempore febris,

bris, et nocte ut plurimum delirium. Locus contusus colorem non mutarat, attamen leui oedemate paululum eminebat, quo tandem incisione cruciata, 2 pollices longa et lata, aperto, et pauco sanguine effluxo, tremor et dolor capitis una cum delirio mox cessarunt, et vulnus post 8 dies coaluit, salua aegrotata, cui leuis tantum remansit pedum imbecillitas.

7) *Observatio multorum calculorum urinae et alui* p. 173.
receptorum, communicata a Cl. LE MAITRE. Virgo, 18 annorum, ex febre tertiana duplici continua incidit in malum hystericum vehementissimum, cum creberrimis convulsionibus; accessit postea urinae suppressio et colica nephritica; tandem Cl. Auctor detexit calculum in principio urethrae, eoque forcipe educto, aegra 476 calculos magnitudine mediocri per urethram, et dimidiam circiter copiam per anum intra 5 dies eiecit, praeter insignem sabuli copiam, cuius primo $\frac{3}{4}$ lb deinde $\frac{1}{2}$ lb et sensim minorem quantitatem reddidit. Vsa est interea trochiscis alkekengi ad 3j pro dosi, et decocto seminum et olei lini cum nitro. Relicta renum obstructio et dysuria priora mala reuocarunt, et post 16 dies rursus per urethram exierunt 186 calculi et 79, aequali magnitudine, per aluum. Vfus aquarum mineralium quidem magnam sabuli copiam vrina eduxit, attamen denuo rediit post aliquot menses urinae suppressio et calculorum atque sabuli eiectio. Vix sanitate recuperata, aegram rursus prehenserunt motus convulsivi et paralysis totius corporis, quos tamen morbos vomitoria et vesicatoria dorsi sensim plane sustulerunt.

8) *Observatio de verruca praeputii insignis magnitudinis*, a Cl. LEAUTAUD. Erat magnitudine nucis iuglandis, cum pluribus aliis pisi magnitudine a myasmate venereo profecta, qua iuuenis 21 ann.
per

per 10 menses laborauerat. Cl. Auctor ligauit hanc
excreſcentiam ope thymeleae, quae 5 die ſecellit
cum inſigni haemorrhagia, quam agarico ſedauit et
poſtea aegro friktionibus mercurialibus ſanitatem
reddidit.

p 180. 9) *Obſeruatio de ſuppreſſione urinae et doloribus
nephriticis feminae per 7½ menses grauidae, poſt lapſum
accidentibus, quibus ſecutus eſt partus laborioſus inſan-
tis hydropici demortui*; a Cl. COSTES. Tricenaria
enim haec, poſtquam lapſa erat in abdomen, ſtatim
ſenſit dolores abdominis in dies creſcentes, poſtea
retentionem urinae et dolores nephriticos, et poſt
3 dies dolores ad partum, qui, cum ob nimis diſten-
tam veſicam peragi non poſſet, pupugit Cl. Auctor
veſicam acu triquetra, ad pollicem ſupra os pubis,
et 6 menſuras urinae eduxit; quo faſto tandem
aegra, etſi magno cum labore, peperit infantem
mortuum et ſenſim conualuit. Cauum abdominis
et thoracis infantis continuit menſuram circiter
vnam aquae et reliquae partes corporis aqua maxi-
me repletae reperiabantur.

Menſe ſeptembri

p. 237. 4) *Obſeruaciones quorundam effectuum ſingularium
vaporis formicarum*, a Cl. ROUX. Aperiendo formice-
tum tam nauſeoſus vapor erumpit, vt eo rana intra
4 vel 5 minuta interfici poſſit. Cl. Auctor manibus
tractando formicas ſenſit digitorum calorem, tu-
morem, ruborem, et altero die cuticula, quaſi a ve-
ſicatorio, deſquamata eſt. Alius formicetum de-
ſtruere tentabat impoſita campana vitrea, qua pau-
lulum leuata ipſe vehementi vapore infeſtatus eſt
atque inſignes percepit dolores capitis, corpus ſen-
ſim intumuit, acceſſerunt anxietates et altero die
cutis eruptio, quae poſt tres dies deſquamata eſt.

6) *Descriptio abscessus renis dextri, qui tempore* P. 247.
medelae non cognitus est; a Cl. BILLEBAULT. Virgo

sensu ponderis et doloris in regione hepatis gravata abscessu hepatis laborare omnibus visa est, eius operationem vero repudiavit; accessit deinceps tussis sicca cum sputo cruento, febre lenta, vomitu et deiectione cruenta, tandemque mortua est. In sectione cadaueris hepar sanum fuit, praeter omnium expectationem, et sub eius conuexa parte apparuit tumor cysticus, 10 poll. longus totidemque latus et dimidia crassitie, sistens substantiam renis dextri plane in pus mutata, quae decem calculos diuersos continebat; principium vretheris obturauerat calculus duarum nucum auellandarum magnitudine; lobi pulmonis sinistri purulenti, alterius maxime calculosi erant, pericardium liquore vacuum cordi, nimis contracto, adhaesit.

7) *Observationes de duobus magnis vulneribus ab-* P. 257.
dominis sine futura curatis, a Cl. DE LA COMBE.

Nauta 28 ann. a tauro vulneratus est in regione iliaca dextra, vt intestina cum epiploo e vulnere prodirent, quibus reductis, ligauit Cl. Auctor omentum et inferiorem partem laesam abscidit, ac vulnus linteis carptis repletum deligauit, quod obseruata accurata diaeta facile coaluit. Femina a vacca simili vulnere regionis vmbilicalis sinistrae afflicta est; reductis igitur intestinis praescidit chirurgus sine ligatura inferiorem laesam omenti partem, imposuit turundam oleo rosato imbutam, et cauto regimine aegram intra 5 hebdomadas restituit. Hinc patet, nos saepe futuris carere posse in vulneribus abdominis cum intestinorum exitu coniunctis.

8) *Observatio aneurysmatis arteriae cruralis; a Cl.* P. 262.
DE LA COMBE.

Hic tumor parti mediae anteriori femoris militis adhaesit et a nimia femoris extensione, miasmate venereo et pulsu semper accelerato
ortus,

ortus, in dies increuit, donec ruptus effuso latice vitali aegrum interemit. In sectione femoris vidit Cl. Auctor, arteriam 2 poll. sub inferiore parte cystidis in naturali dimensione se cum trunco venae cruralis coniungere, eamque paulo inferius cursum ulterius continuare. Rarissimum profecto, si qua vere fuit, anastomoseos exemplum.

- p. 268. 9) *Observatio de hernia crurali cum incarceratione, quam secuta est gangraena, cum iactura partis intestini et omenti, curata a Cl. BERTRAND.* Ad aegram 42 ann. 8uo demum morbi die accersitus est Cl. Auctor, cum iam materia foecalis efflueret; dilatata apertura vidit partem intestini et omenti magnitudine oui gallinaei putridam, utraque vero extremitas sana adhaesit; eduxit partem gangraenosam omenti, quae, adhibitis digestiuis, cardiacis et cantidiaeta, 14mo die se separavit, et 16mo portio intestini corrupti 3 poll. longitudine sponte secessit; foeces vsque ad 20 diem e vulnere emanabant; postea partim e vulnere partim via naturali; tandem 50 die apertura intestini plane coaluit et post 20 dies, totius vulneris cicatrice facta, tota haec cura absoluta est.

Mense octobri.

- p. 327. 2) *Commentarius de gangraena epidemica in vicina Insulae in Flandria saeuiente anno 1749 et 1750, a Cl. BOUCHER.* Nimia vicissitudo aeris et clima nimis humidum subito in hac regione produxit anginam, dysenteriam et morbos extremitatum, quos p. 331. omnes comitata est gangraena. Sectio prima describit morbum, a quo Insula ipsa non tacta est, potius oppida vicina in paludosis locis sita, et inprimis pauperes affligebantur. Pauci quidem hinc moriebantur, plurimi tamen perdiderunt membrum, vel sponte secedens, vel amputatum. Morbus, ut plurimum spontaneus, interdum coniunctus

erat

erat cum febre continua remittente, interdum sympathicus, saepissime post morbum acutum accedens, et crebrius inferiores quam superiores petens extremitates, in puella quadam musculos faciei destruens. Praecessit plerumque contractio spasmodica musculorum cruris vel brachii, in hoc primo stadio morbi per 2 vel 3 hebdomadas continuata, interdum dolor vagus dorfi, lumborum, cet. in extremitatibus postea persistens; secutus est stupor vel sensus horroris membri affecti, sensu et motu mox destituti, pallescentis, frigescantis, marcescentis; in hoc tamen 2do stadio, quod decem dies durabat, functiones animales fuerunt integrae. In pauperioribus saepe in primo et secundo stadio sensus et motus membri affecti sine dolore sublatus erat, et plurimi tertium stadium non attigerunt. Cognoscebatur hoc inprimis ex liuore partis laesae et nigritie cutis post rubedinem atro-purpuream. Atque tum oriebantur in pede vel manu nonnullae pustulae, acri sero plenae, interdum gangraenam indicantes, interdum crisin. Si rubedo partis affectae non praegrediebatur, pustulae non oriebantur, potius membrum subito nigrescebat, accessit pulsus debilis, facies hippocratica, syncope, mors. In plurimis gangraena non ultra articulum tarfi vel carpi, rarius ultra genu adscendit. Varius fuit morbi progressus, cum in aliis pedes sphacelo post atrocissimos dolores deciderent, in aliis duo priora morbi stadia, in aliis omnia confunderentur, et febris, post dolorum stuporisque vicissitudinem accedens, in multis continua, nonnullis funesta esset, in aliis febris continua, iam in principio irruens, ad morbi finem usque persisteret. Viribus refocillatis, gangraena cessabat; in plurimis, adeoque senioribus, membra corrupta sponte decidebant, in aliis

in mumiae speciem mutabantur, et ossa quasi in carbonem transmutata videbantur.

P. 346. 3) *Duae observationes prosperi effectus cicutae in tumoribus cancris*, a Cl. PORTE. Extractum enim cicutae, a grano dimidio ad quatuor pro dosi per aliquot menses sumtum, plane dissipauit tumorem cancris mammae monialis, oui anserini magnitudine. In alia post extirpatos duos tumores cancris mammae vulnus curari non potuit, perpetuo materiam ichorosam fundens. Hunc effluxum idem extractum, ad 3 grana pro dosi sumtum, prima auxit, postea imminuit, tandem longus usus, ad 5 et 8 grana, vlceris cicatricem induxit. Attamen eadem aegra paulo post periit ventriculi inflammatione.

P. 355. 4) *Litterae ab obstetrice quadam*, REFFATIN dicta, ad Cl. LEVRET. Haec obstetrix putat, obliquum vteri situm pendere a loco, cui adhaeret placenta, quae saepe partibus lateralibus, interdum ipsi orificio vteri adhaeret, quod duabus observationibus declarat. 1) Etenim in partu puellae, praecedente insigni haemorrhagia, caput cum funiculo se ostendit, et placenta ipsi orificio vteri, parum dilatato, adhaerebat; aucta haemorrhagia, haec obstetrix inuertit infantem, eumque viuum, sed debilem, ex vtero eduxit, soluit placentam et matrem seruauit. 2) In alio partu caput infantis obliquum haesit inter os pubis et os sacrum, et vterque humerus a symphyssi ossis pubis et protuberantia ossis sacri retardabatur, tandem maximo cum labore forcipum ope infans viuus extrahebatur.

Mense nouembri.

P. 396. 2) *Continuatio commentarii de gangraena epidemica, in vicinia Insulae in Flandria saeuiente, anno 1749 et 1750* a Cl. BOUCHER. Sectio secunda describit

scribit *causam morbi*. Praecipua est vicissitudo tempestatum, cum calor nimius et aeris humiditas putredini faueat, quam atmosphaerae varietas euoluit, inprimis in membris huic maxime expositis. Etenim rusticorum manus et pedes, vt plurimum nudi, valde ab atmosphaera afficiuntur, praesertim in locis vliginosis; vnde affectus scorbutici ad gangraenam praedisponentes. Non vero in his solum partibus, sed in tota etiam humorum massa hunc morbum euolui, febris continua vel tertiana duplicata ostendit, quae morbum vel praecessit vel comitata est, et naturae indicat conamina eiiciendi miasmatis per metastases in iis partibus, vbi haeret morbus. Erumpunt itaque interdum pustulae criticae, saepius, si metastasis interiora membri petit, neruorum et arteriarum actio interrumpitur, quod stupor declarat, gangraenam praecedens. Systemate arterioso prius affecto, inflammatio vehemens orta est, cum spasmis neruorum, syncope, conuulsionibus, adeoque morte. Si miasma neruos partis affectae petit, gangraena accessit sine dolore.

Sectio tertia indicat *medelam morbi*. Stadiap. 403.
 morbi diuersa, eiusque progressus vel celeris vel tardus, indicationes curatorias diuersas reddit. In celeri progressu 1) spasmus sedentur, 2) humorum putredo praecaueatur, quod difficillime efficitur, cum salia volatilia inflammationem augeant. Vena igitur secetur, antequam febris euoluitur; profunt in primo stadio morbi antispasmodica temperantia, incisua et cardiaca, regimen diapnoicum, cordiale, antisepticum, potus vini cum succo citri vel aceto mixtus. Topica, fomenta emollientia, inunctiones oleosae tum nocuerunt; frictiones et balnea calida in secundo, inprimis stadio morbi profuerunt, vt et olea, partibus volatilibus plantarum aromaticarum et salibus volatilibus impraegnata; interne ex-

hibeantur antiseptica, praecipue cortex peruuianus. In tertio stadio requiruntur extracta fructuum acidorum cum cardiacis coniuncta, et subsistente gangraena, sola analeptica. Corticem peruuianum nec cuilibet aegro, nec omni tempore morbi conuenire, potius, neglecto regimine, ad gangraenam disponere, ex obseruatione hic enarrata Cl. Auctor declarare annitur. In lento morbi progressu vires vitales depressae incitentur cardiacis fortissimis et analepticis; restituatur calor partium frictione, balneis aromaticis, topicis oleosis et balsamicis. Rubedo vrens cutis membri affecti in tertio morbi stadio indicat venaesectionem; nocent fomenta repencutientia; iuuant infusa emollientia, anodina, resoluentia. Si cutis fusca est et pustulis plena, scarificetur pars gangraenosa; vulnera hinc facta deligentur digestiuis, balsamicis, antiseptis, minime spirituosus topicis.

p. 421. 3) *Obseruatio vomicae insignis cum symptomatibus minus consuetis, ope corticis peruuiani curatae*; a Cl. BORNAINVILLE. Vir, 35 annorum, erupta vomica magnam puris copiam eiecit, tandemque materia purulenta viam sibi parauit inter 5 et 6 costam veram, vbi pus, simulac tussiret, e duobus foraminibus emanabat. In hac calamitate adhibuit per aliquot dies decocta vulneraria cum cortice peruuiano, ac sensim excretio purulenta cessauit. Eundem morbum, vitiis diaetae resuscitatum, continuatus corticis peruuiani vsus iterum vicit. Alius, post febrem putridam vomica critica subito rumpente afflictus, etiam corticis peruuiani vsu curatus est.

p. 432. 4) *Obseruatio abstinentiae 33 dierum, cum symptomatibus peculiaribus*, a Cl. ALLIET. Puella decennis post terrorem incidit per horae spatium in soporem periodicum, cum conuulsionibus et febre intermittente coniunctum; 3tio mense periit visus et auditus,

tus, accessit abstinencia cuiuslibet alimenti per 33 dies, nec inde emaciata est; catarrhus tandem cum febre sensus et sanitatem restituit; post tres menses rursus hoc morbo periodico correpta, superato eius duodecimo paroxysmo vehementi, conualuit.

5) *Observatio infantis, qui iam per duos annos sine cibo et potu vixit*, a Cl. CALIXTE GAUTIER. Vt veritatem rei detegeret Cl. Auctor, hunc puerum, 13 annorum, per quinque dies custodiuit, et 1mo die obseruauit, illum, capitis ac ventris dolore grauatum, parum dormiuisse, 2ndo die versus vespeream magno frigore a somno impeditum, 3tio capitis dolore et anxietate vexatum, 4to et 5to somno refectum melius se habuisse. Abdominis muscoli valde emaciati erant, splen et hepar vix tactu sentiebantur; scrotum testiculis et funiculo spermatico vacuum erat; imposita abdomini manus sensit pulsum aortae. Temperamentum aegri melancholicum est, statura aetati conueniens, et post anginam ac variolas sine remedio curatas haec abstinencia accidit. Valde debilis est puer, nec nisi incuruus incedit.

6) *Descriptio erucae vomitu reiectae; communicata* p. 443. a Cl. VETILLART DU RIBERT. Hanc Cl. Auctor per 15 dies carne vitulina cocta et masticata nutriuit, cum omnia folia, carnes, cet. repudiaret, tandem vero fortuito periit. Putat igitur, hanc in ventriculo ex ovo exclusam ibique ab alimentis ingestis nutritam esse.

7) *Observatio abscessus interni cranii, per aures et nasum euacuat*; a Cl. LE BLANC. Vt in officina monetaria flammulas variegatas melius obseruaret Cl. Auctor, quae adscendunt, si argentum formis infunditur, caput super eiusmodi formam tenuit, sed statim ictum vehementem, quasi electricum, inde sensit, cum capitis dolore, intra 14 dies ad summum gradum aucto, postea pondus in latere sinistro capitis percepit; redierunt dolores vehementissimi,

quibus sedatis, emanarunt ex aure sinistra puris bonae indolis 20 circiter guttae per horam. Dolores deinde verticis vsque ad aurem dextram descendunt, e qua post 20 dies pus effluebat. A 6to ad 9omum morbi diem surdus fuit, capitis peripheria quindecim lineas aucta erat; si veheretur in rheda vel equitaret, puris effluxus per aurem facilitabatur; motus nimius grauissimos capitis dolores excitabat; tandem subito reiecit magnam copiam puris spissi foetidissimi, quod ex fossis nasalibus in fauces descendit, atque sic morbus finiebat.

Menſe decembri.

P. 504. 3) *Continuatio commentarii de gangraena epidemica, in vicinia Insulae in Flandria, annis 1749 et 1750 grassante; a Cl. BOUCHER. Sectio IV describit tempus amputationis in sphacelo consummato.* Cum amputatio non tollere posset causam, quae functiones neruorum vel arteriarum membri sphacelo tacti impendebat: haec differenda erat, donec linea separationis partis mortuae a viua exoriebatur. Nec incommodum ab hac cunctatione timendum erat, cum membrum gangraenosum vt plurimum sponte siccesceret, nec malum, vt in gangraena humida, propagaretur. Porro differebatur amputatio, siue morbus esset idiopathicus, siue sympathicus, siue criticus. In critico enim morbo materia post amputationem vel ad partem truncatam, vel ad aliam partem deducebatur. Si gangraena erat symptoma v. c. febris continuae, potius morbi causa destruenda, quam amputatio peragenda erat, quam febris semper dissuadebat. Morbus idiopathicus et simplex membri affecti amputationem non requirebat, cum esset supra locum corruptum 1) vel in statu irritationis (*d'eretisme*;) vbi dissectae partes nervosae gangraenam mutilatae partis excitassent; vel

stupore

stupore afficeretur, et amputatio in his truncatis
vasis paralyticis potius gangraenam induxisset, quam
eorum actionem systolicam restituisset, non nisi li-
mitato sphacelo recuperandam; 2) cum, quam diu
gangraena se expandebat, bona suppuratio vix speran-
da esset. Nunquam igitur bonus erat euentus ampu-
tationis in gangraena hic descripta, nisi linea sepa-
rationis, in qua ipsa amputatio semper susciperetur,
separationem mortui a viuo iam sponte fecerit.

4) *Observatio singularis de tumore carcinomato, P. 533,*
et eius medela ope cicutae, cum euentu et diiudicatione ra-
tionis medendi; a Cl. HAZON. Hic tumor haesit in
latere medio sinistro maxillae inferioris, et, adhibito
electuario cicutae ad 3j vsque pro dosi, et in quali-
bet hebdomade purgante 12 granorum pastae alexi-
teriae de Rotrou dictae, in dies volumine auctus est,
accedente tandem febre continua per 40 dies, tu-
mor sine vilo remedio dissipatus est, aegra vero pau-
lo post marasmo et furunculis obiit.

5) *Observatio metastasis arthriticae, cum singulari P. 545,*
bus phaenomenis, ex literis Cl. STRACK excerpta. In
viro, arthriticis doloribus vagis vexato, materia in
magnum collecta est abscessum ad 5, 6 et 7 costam
veram dextram, indeque orta est fistula inter costas
et pleuram; post 5 menses materiae foetor costa-
rum cariem prodidit, et incisione inter 5 et 6tam
costam facta, ad exitum puris leuandum, aditus ad
saccum ab exostosi vtriusque costae impediabatur,
et pus, donec vulnus cicatrice clausum est, foetuit,
quod Cl. Auctor miasmati arthritico adscribit.

8) *Observatio tumoris duri, non dolentis, vermi- P. 550,*
bus pleni, insigni magnitudine; a Cl. LEAUFAUD.
Hic adhaesit coxae dextrae tricenarii, cui imposuit
Cl. Auctor cataplasmata emollientia, eoque aperto
egressi sunt circiter 4000 vermium viuorum variae
magnitudinis, et aeger sanatus est.

P. 552. 9) *Observatio hydroceles cum calculo perinaei, a quoque maiori vesicae*; a Cl. TERLIER. Rusticus laboravit infiltrationem urinae in scrotum, tumore perinaei duro, et dolente, ac dysuria; imposuit per tres dies emollientia, quarto die hydrocelem causticis tractavit, et ex aperto tumore calculum drachmae dimidia pondere exemit; in collo vesicae magnus calculus firmiter haesit, qui apparatu magno eductus est.

Tom. Tomus XVIII. in mense ianuario 1763 haec XVIII. continet.

P. 42. 3) *Historia dysenteriae epidemicae, quae saepe anno 1750 in nonnullis Picardiae locis, et Albamae*; a Cl. MARTEAU DE GRANDVILLIERS. Post hyemem siccam, ver pluuiosum, et iunium calidissimum prorumpebant mense septembri et octobri tres dysenteriae species, benignae, biliosae et putridae. *Benigna* vomitu mucoso, et crebra deiectione viscida sanguinolenta incipiens, leuia tormina, ac febrem exiguam exhibebat, per 8 vel 10 dies observatam. *Biliosa* cum doloribus colicis maximis, vomitu bilioso et deiectionibus sanguineis irruens, tenesmum, dysuriam, sitim enormem, insomnia et febrem magnam induxit. *Putrida* febrem leuem, tormina maxima, vomitus et deiectiones creberrimas foetidissimas, tandem saniosas cum pulsu intermittente secum habuit, saepe accessit singultus, et aegri pessimis symptomatibus afflicti perierunt.

P. 59. 4) *Observatio et meditationes de usu sulphuris in phthisi pulmonum*; a Cl. CLAPIER. Phthificus enim, variis frustra tentatis, tandem ingressus est fodinam lithanthracum, a cuius aere sulphureo eius expectoratio augebatur, ipseque sensim sanitatem recuperavit.

5) *Descriptio foetus monstrosi*, a Cl. BRISEBAR. p. 66.

RE et Cl. DUVOLLIER. Femina peperit gemellos perfecte formatos vsque ad vmbilicum, vbi recta linea coniungebantur, et eorum corpora e diametro sibi opposita erant, eaque vt et capita sursum spectabant; in vno latere aderant duo femora et crura bene formata, in altero vnum femur reliquis longius, cum crure ac pede deformi, qui duplicem pedem et sex digitos in duplici ferie ita positos habuit, vt cuiuslibet pars interna versus alterius partem internam spectaret, quasi manus plicari solent. Caput et thorax in vtroque gemello nihil praeter naturam habuit, hepata inaequali magnitudine inferiorum expansione ligamentosa coniungebantur; vena porta ad maius hepar progrediebatur. Vterque foetus ventriculum, pancreas, lien et renes habuit, intestina ad finem ilei se coniungebant, et crassa vtrique communia erant, sed iusto ampliora; aderat corpus prolongatum vteri simile, vagina valde longa, septo in duas diuisa. Peluis e duobus constabat ossibus pubis, duobus ischiis, et duobus ileis irregulari situ; extremitates inferiores ligamento tantum adhaerebant; in altero latere aderant duo ossa ilea, deerant os pubis et ischium, et ad articulationem ossium ilei cartilago prominebat conica pollicis dimidii magnitudine; femoris caput planum erat. Adiecta est icon huius monstri.

6) *Observatio ossificationis singularis in tuba dextra* p. 69.

uteri feminae in partu mortuae repertae, a Cl. CHAM-BRY DE LA BOULAYE. Sectione cadaueris apparuit vterus liuidus, niger, digiti crassitie, et in tuba dextra latuit corpus peregrinum, membranis inclusum, ambitu 9 pollicum et 17 vnciarum pondere; cocta hac massa vidit Cl. Auctor, eam veram ossificationem sistere, cuius laminae laminis cranii vbi-que similes erant, et in loco fracto substantia cellu-

laris conspiciebatur. Adiecta icon rem melius declarat.

Menſe februario.

p. 112. 2) *Tractatus de catarrhis epidemicis, Nemanci aestate anni 1762 saeuientibus*, a Cl. RAZOUX. Hic morbus triplex fuit; prior catarrhus cerebri, (*coryza veterum*), cum dolore capitis, oculis lacrymantibus, effluxu muci narium et febre; in 2do iam dictis se adiunxit difficultas deglutendi, tussis, siccitatis linguae, febris ardens; 3tius addidit difficilem respirationem, dolorem grauium pectoris, tussim cum sibilo et eiulatu, febrem vehementissimam, insomniam, cet. Calor aestatis insignis eiusque vicissitudo cum frigore caussa fuit huius morbi, quem exhalatio sulphurea, calore excitata, et materia subtilis caustica, qua aer scatuit, a naribus, oesophago, bronchiis resorpta auxit. Prior plerumque naturae viribus cessit, 2da et 3tia species venaeſectioni, pituita pectoralibus, infusis theiformibus, purgantibus, diaetae.

p. 127. 3) *Observatio effectus extracti cicutae*, a Cl. AGASSON. Infans ab esu cicutae praeter consueta symptomata, in partibus superioribus rigidus factus est, in inferioribus plane paralyticus, cum conuulsionibus et deliriis. Sumto syrupo GLAUBERI euomuit, et symptomata cessarunt. In cancro aperto labii oris extractum cicutae a granis 2bus ad drachmam dimidiam sumtum bonos quidem effectus producere visum erat, attamen ex haemorrhagia partis affectae secuta est aegri mors.

p. 144. 4) *Observatio de infelici effectu fructuum belladonnae*, a Cl. SAINT MARTIN. Infans comedit aliquot fructus belladonnae, et statim incidit in risum sic dictum fardonium, conuulsionones et febrem acutam, balneo autem et vomitu excitato mox restitutus est.

5) *Obſer-*

5) *Observationes vsus alcalium volatiliū in morſu* p. 150.
viperæ, quibus ostenditur, omnia alcalia volatilia, ex animalibus educta, simili modo vt aqua de Luce dicta, aegros morſu viperæ laborantes sanare poſſe; a Cl. LE BRUN. Aqua enim de *Luce dicta*, spiritu volatili viperarum, et spiritu cornu cervi succinato quatuor homines, morſu viperæ afflictoſ, ſanitati reſtituit.

6) *Obſervatio abſceſſus inſignis lobi ſiniſtri pulmonis,* p. 161.
eum magna imminutione cavitatis peſtoris in hoc latere; a Cl. CELLIEZ. Puer 16 annorum, poſt febrem inflammatoriam, querebatur de tumore ad 2dam et 3tiam coſtam ſpuriam, ſenſim ita aucto, vt vix reſpirare poſſet, quo aperto et puris effluxu per 8 meſes continuato, tandem vulnus coaluit.

7) *Obſervatio noxarum a ſcabie ſuppreſſa oriunda* p. 169.
rum; a Cl. BARATTE, filio. Excitavit enim parotidis tumorem lethalem; abſceſſum mammae; decubitus eryſipelatoſum nuchæ et ſcapulae lethiferum; metaſtaſin cruris, et quæ ſunt reliqua.

8) *Litteræ Cl. LEAUTAUD, de vulnere magno* p. 174.
abdominis, ſine futura curato. Infans a vitro fracto, in quod incidit, laeſus eſt ſupra umbilicum vulnere, quatuor pollicum longitudine eademque latitudine, prolabente omento dilacerato, ventriculo et colo. Quibus reductis Cl. Auctor vulnus turundis, vino calido imbutis, apte ſine futura deligavit; aeger per tres dies foeces vomitu reiecit, 4to autem aluo reddidit. Oriebantur quidem varii abſceſſus, tabeminitantes, 4to tamen meſe vulnus plane coaluit.

Menſe martio.

2) *Continuatio tractatus de catarrhis epidemicis,* p. 215.
qui Nemaufi præterita æſtate (1762) ſævierunt; a Cl. MAZOUX. Nunc iſtis exemplis ea confirmat, quæ in priore tractatu expoſuit. Feminae, 31 ann. catarrho

tarrho secundae speciei correptae, post tres venae-
sectiones, dedit 2do et 4to die *dilutum cassiae* cum
syropo stibiato et manna, incidit tandem in sudorem
criticum, et decocto foliorum borraginis cum man-
na 7mo die largiter euacuata, a febre plane libe-
rata est. Alia 18 ann. negligens catarrhum primae
speciei, sensit dolorem grauatium pectoris cum dif-
ficultate deglutiendi; vena ter secta et catamenia
morbum sustulerunt. Iuuenis 22 annorum, cata-
rho secundae speciei laborans, cum dolore graua-
tuo pectoris, tussi ferina, virium prostratione, et
febre insigni, duplici venaesectione somnum, et pur-
gante sanitatem recuperavit. Obseruauit Cl. Auctor,
dolores capitis magnos semper leuem tussim, leues
maiores secutam esse; narium haemorrhagias ca-
tarrhum leuasse; ab aucta perspiratione et expecto-
ratione morbum citius depulsum esse; in 3tia ca-
tarrhi specie venaesectionem semper necessariam
fuisse; purgantia leuia conduxisse; tussim nunquam
a ventriculo ortam esse.

p. 236. 4) *Observationes de oenanthae* a Cl. VACHER:
quarum iam alias mentionem fecimus *).

p. 254. 5) *Historia grauiditatis cum pessimis sympto-
tibus coniunctae*; a Cl. SOUQUET. Femina, 34
annorum, in quintae grauiditatis mense primo cata-
menia alba habuit, in sequente incidit in stuporem,
quarto mense in hydropem pectoris et totius corpo-
ris; setacea pedis multum aquae euacuarunt. Par-
tui proxima dolorem acutum ad sinum frontalem
perpessa est, memoria destituebatur, decies in vehe-
mentes conuulsiones deiecta est, donec partum
peregit, postea rediit visus sensimque perfecta sani-
tas. Infans simili oculorum spasmu laborabat, quo
mater tempore partus affligebatur, cessauit tamen,
quo magis adoleuit infans.

6) *Obser.*

*) vid. Commentar. nostror. Vol. XI. P. II. p. 317.

6) *Obferuationes effectus tincturae caſtorei cum p. 361.*
aethere vitriolico praeparatae a Cl. SOUQUET; haec
 enim expulſiſſe dicitur ex duabus feminis ſecundinas
 in vtero relictas.

7) *Obferuationes duarum herniarum ventralium; p. 263.*
 a Cl. STRACK. Viri, cuius ſuperius *) mentionem
 fecimus, ob tumorem ad 5, 6 et 7mam coſtam ve-
 ram musculus reſtus abdominis lateris affecti loco
 motus eſt, vt egrederetur portio ventriculi ſub car-
 tilagine xiphoidea, oui gallinacei magnitudine, im-
 minuta vero coſtarum intumeſcentia, haec hernia
 ſenſim diſparuit. Femina quaedam, poſt quintum
 partum, ob relaxationem muſculorum reſtorum ab-
 dominis et lineae albae, hernia ventrali laborauit,
 quae conſtricto abdomine ope thoracis intra ſex
 meſes ſublata eſt.

Menſe aprili.

2) *Obſeruatio febris cachecticae; a Cl. GODART. p. 324.*
 Vir, vino deditus, diarrhoea et febre lenta mor-
 tuus eſt. Secto cadauere hepar, iuſto minus, pallidum
 fuit, veſicula fellea bile ſeroſa pallida repleta, quae
 viſcidum ſedimentum deponebat; veſica vrina nigra
 extenſa; cerebri ſubſtantia copioſo ſero ſcatebat.

4) *Epiftola Cl. MAILHOS ad Cl. ALEXANDRUM, p. 350.*
continens hiftoriam ſuppreſſionis menſum, per quatuor
annos peſſimis ſymptomatibus coniunctae. Virgo enim
 21 anni, cui ex ſubitaneo pedum refrigerio catame-
 nia ſupprimebantur, ſtatim ſenſit ſtuporem omnium
 membrorum, cum paralyſi brachii dextri, et coeci-
 tate oculi dextri. Venaſectiões, euacuantia et
 veſicatoria diu continuata aegrae tandem viſum, ca-
 tamenia et valetudinem perfectam reddiderunt.

5) *Obſeruatio inuerſi uteri; a Cl. SONYER DUP. 357.*
 LAC. Ex imperitia chirurgus poſt partum inuerterat
 vterum,

*) vid. pag. 247.

uterum, quem prominentem lauit Cl. Auctor decocto radicis bugulae, bistortae et vini rubri, eumque reduxit, postea aegram electuario adstringente cum iusculo et radice symphyti refecit.

Menſe maio.

P. 407. 2) *Obſervatio febris tertianae duplicatae intermittentis, poſt febreſ putridam exortae et cum obſturbatione alui pertinaci coniunctae*; a Cl. PLANCHON. Iuveni 23 annorum, a febre putrida hemitritea reſtituto, relicta eſt obſturbatio alui pertinax, ac poſtea ille ruſus incidit in febreſ tertianam duplicatam intermittentem cum ſpasmis abdominis et copioſa ſalivatione. Cl. Auctor ſanguifugis excitavit haemorrhoides, clyſmatibus et cortice peruiano cum rhabarbaro primas vias purgavit, et aeger ſenſim conualuit.

P. 416. 3) *Obſervationes taeniae ſive vermis ſolitarii*, a Cl. POSTEL DE FRANCIERE. Obſervavit VALISNERUS, corpora cucumerina, quae alii pro excrementis taeniae habuerunt, veros eius embryones eſſe, quos vidit ope mucilaginis ſe coniungere et ſiſtere catenam nodoſam, qua taenia componitur. Eiectione vermium cucurbitaceorum per anum certifiſimum exhibet ſignum taeniae, quam interdum excrementa mollia, ſtercori bouino ſimilia, indicant; reliqua ſigna minus certa ſunt. Symptomata vix periculofa eſſe, declarat Cl. Auctor ex taeniae natura et eius ſede, quam occupat. Plurimi ſolis purgantibus et vermifugis, alii ſolius naturae beneficio conualuerunt. Saburra euacuetur, necentur hi vermes nouaque eorum generatio ſtomachicis amaris praecaveatur. Vomitoriis non ſemper opus eſt; purgantia ſint amara et reſinoſa; mercurius eiusque praeparata, vt aquila alba et aethiops, optime conuenit. Infantibus prodeſt decoctum mercurii vel pulvis

pulvis vermifugus Cl. GEOFFROY cum stimulo laxante; in statu putrido acida et temperantia antiseptica suadenda sunt. Ad curam prophylacticam potum coffeae et vini boni dulcis commendat Cl. Auctor. Oleum juglandium recentium cum vino alicantico vt specificum contra taeniam praedicatur *).

4) *Obseruationes choreae S. Viti*; a Cl. ALLIET. p. 432.
Tres obseruationes hic ostendunt, causam proximam huius morbi esse celeritatem et imperfectam elaborationem feri et lymphae in vasis stagnantis, vnde progressus fluidi neruei irregularis redditur. Venaesectio et purgantia **) non vnica sunt eius remedia, potius perspiratio ad sudorem vsque aucta, exercitatio corporis, sudorifera apta et stomachica neruina hunc morbum radicitus tollunt. Vt plurimum puellae accedente pubertate hoc morbo corripiuntur.

5) *Obseruatio nonnullorum morborum verminosorum*; a Cl. COULANVOUX. p. 441.
Tricenarius, post tussim febre tertiana vexatus, sumsit vomitorium, et deiecta taenia, conualuit. Alius 14 annorum in febre putrida continua tetano corripitur, attamen mixtura castoreata et anthelmintica, depulsis verminibus, hunc sanum reddiderunt.

7) *Obseruatio hydropis pectoris in empyema mutati*; p. 451.
a Cl. FOUET. Tricenarius hydrope pectoris affectus paracenthesin sustinuit inter 3 et 4 costam spuriam, et egressa aqua saniosa foetida, aeger per sex dies bene se habuit. Cum vero postea emanaret materia spissa, et anxietas aucta mortem minaretur: suscepta est operatio empyematis, cuius ope libra
vna

*) vid. Commentar. hor. Vol. XII. P. IV. p. 646.

**) vid. Comment. hor. Vol. VIII. P. III. pag. 468. et Vol. XI. P. IV. pag. 653.

vna et dimidia puris spissi educta est, et vulnus tandem post tres menses coaluit.

8) *Observatio exstirpati tumoris cancrofi linguae, et boni effectus pillularum cicutae in symptomatibus postea accedentibus*; a Cl. BIESHAAR. Ex ore, per speculum oris diducto, protracta est lingua ope forcipis, et incisione semicirculari tumor exstirpatus haemorrhagia aqua aluminis sedabatur. Quamquam hac operatione omnis tumor sublatus erat: vulnus tamen, accedente febre et oris inflammatione non prius claudebatur, quam cicuta in pillulis et gargarismatibus adhibita est.

Mense iunio.

p. 496.

3) *Historia anginae gangraenosae epidemicae, quae grassata est Charonae, tempore aestivo anni 1761*; a Cl. DUPUY DE LA PORCHERIE. Pulsus omnium aegrorum erat parvus, frequens, cum calore et siccitate cutis, dolore capitis, vomitu bilioso, difficultate deglutiendi, febre plerumque continua coniunctus. Causa proxima latuit in bile plus minusve euoluta, quae celeriter e primis ad secundas vias deducta caput et faucēs affecit, ibique inflammationem lethalem excitavit. Venaesectio semper nocuit, aqua mineralis cum nitro, ptisana hordei cum aceto et nitro, purgantia lenia, gargarysmata ex aqua hordei cum melle, spiritu sulphuris et camphora plurimos sanavit.

p. 509.

4) *Observatio febris scarlatinae cum scabie retropressa et variis congestionibus externis complicatae*; a Cl. LANDEUTTE. Miles vicenarius, laborans scabie inueterata sicca suppressa, subito incidit in febrem inflammatoriam, ut totum corpus rubore scarlatino obtegeretur, cum doloribus neruinis maximis; venaesectiones vero et medicamenta temperantia morbum 17mo die sustulerunt. Paulo post aeger in similem

similem febrem scarlatinam et delirium incidit: vndecimo die varii oriebantur abscessus in inguine, ad umbilicum, sub axillis, ad carpum, sponteque rupti sunt, tandem usu absorbentium et lactis haec difficilis cura finiebatur.

6) *Observatio tumoris enormis in latere dextro* P. 533.
cranii; a Cl. VIELLARD. Vir, 34 annorum, novem menses post lapsum sensit, mediam partem ossis parietalis dextri mollem esse ac pressioni cedere; accessit tumor oui gallinacei magnitudine, mollis et pressus sub cranium descendens. Varia quidem remedia sed frustra tentabantur, et aeger moriebatur. In sectione cadaueris substantia utriusque lobi cerebri naturali similis apparuit, pars lobi sub osse parietali dextro, cuius ambitus erat decem pollices, 4 vel 5 lineas depressa erat, quae cavitas basin tumoris recepit. Detraeto epicranio liquor sanguinolentus emanavit, et tumoris substantia fuit spongiosa, membranosa et frustulis osseis repleta, qua sublata in cranio foramen remansit, quod 9 pollices ambitu aequavit; substantia baseos magis compacta durae matri arcte adhaesit.

7) *Observatio noua, quae confirmat, nigrum colorem, quo interdum imbuuntur turundae et emplastra, non semper cariem indicare*; a Cl. STRACK. Femina laborabat abscessu insigni sub axilla dextra, a decubitu materiae arthriticae exorto; dilatatis sinubus effluxit quotidie copiosa materia, et quarta vel quinta hebdomade pus foetidum, emplastra colore nigro inquinans, quamquam costarum caries non aderat; sexta hebdomade disparuit foetor, et nona abscessus coaluit.

8) *Epistola* Cl. MARTIN ad Cl. ROUX, *continens* p. 549
observationem vulneris tracheae. Quadragenario vulnus quatuor pollicum cultri ope ad cartilaginem thyroideam et os hyoideum inflictum est; Cl. Autor
Tom. XIII. Pars II. R Etor

Autor vniit cutem in tribus punctis vulneris per futuram nodosam, et balsamum ARCAEI applicauit; aucta febre altero die nodos futurae dissoluit, atque vulnus 17mo die plane sanatum est.

XXIII.

Theory and Practice of Chirurgical Pharmacy: comprehending a complete Dispensatory for the use of Surgeons; with explanatory and critical notes on each composition; and an introductory inquiry concerning the particular intentions of cure, in which remedies are applied, or administred; and the nature, and medicinal efficacy, of the several simples subservient to them. London, printed for I. Nourse. 1761. 8 mai. Alph. I. pl. 9.

i. e.

Theoria et praxis pharmaciae chirurgicae; sistens dispensatorium completum, usui chirurgorum inserviens, etc.

Cum Cl. Autor, qui DOSSY dicitur, videret, adhuc deesse opus perfectum pharmaciae chirurgicae, atque institutionem simplicium, a quorum vera cognitione selectus ac vsus medicamentorum pendet: scripsit hunc librum, in quo medicamentorum formulas iam cognitae, et rationales, et empiricas, ad classes redegit, iisque proprias adiunxit. Diuidit vero hanc pharmaciam chirurgicam in partem theoreticam et in partem practicam. Prior continet octo capita, in quorum 1mo definitio ac subiectum pharmaciae chirurgicae traditur; 2ndum examinat naturam corporis humani et diuersorum symptomatum, quibus variae partes obnoxiae sunt, vna cum indicationibus cura-

curato
medica
rum,
disposi
genera
riam n
phabet
dicame
praxi
strume
gicam
gicas,
Pa
quoru
medic
plicat
macop
catalo
comii
ex plu
maxim
uenie
de fo
partir
ribus
ment
ment
ponit
smat
tura
praep
rum,
dem
scrib
toru
lulas

curatoriis praecipuis; 3tium considerat naturam medicamentorum in praxi chirurgica adhibendum, secundum praecipuas indicationes curatorias dispositorum; 4tum de materia chirurgo-medica in genere differit; 5tum offert descriptionem et historiam medicam simplicium variorum, ad ordinem alphabeticum; 6tum indicat formulas peculiare medicamentorum et externorum et internorum, in praxi chirurgica occurrentium; 7mum tractat instrumenta et utensilia, quae ad pharmaciam chirurgicam pertinent; 8uum docet operationes chirurgicas, quae in pharmacia chirurgica requiruntur.

Pars secunda practica in tres libros dispescitur, p. 185.

quorum *primus* praeparationem et compositionem medicamentorum, vsui externo destinatum, explicat, quas formulas Cl. Auctor excerpfit e Pharmacopoea Londinensi et Edinburgensi, nec non ex catalogo medicamentorum, quae Londini in Nosocomio S. Thomae et S. Bartholomei in vsu sunt, et ex pluribus aliis; attamen, non nisi eas elegit, quae maxime necessariae vel nonnullis morbis valde conuenientes ipsi visae sunt. Differit itaque capite 1mo de formulis siccis medicamentorum externorum, partim de corporibus plane siccis, partim de pulueribus; caput 2ndum considerat vnctuosam medicamenta externa, emplastra, cerata, vnguenta, linimenta, cataplasmata, epithemata; caput 3tium proponit fluida medicamenta externa, fomenta, clysmata, embrocationes, collyria, gargarysmata, tinturas, iniectiones, olea, balsama. Liber *secundus* p. 338. praeparationem et compositionem medicamentorum, vsu interno exhibendorum, docet, quae ex iisdem fontibus hausit Cl. Auctor; et capite 1mo praescribit formulas solidorum sic dictorum medicamentorum interne sumendorum, nimirum pulueres, pilulas, bolos, electuaria; capite 2ndo formulas fluidorum

dorum medicamentorum internorum exponit, haustus, iulapia, infusa, decocta, tincturas, linctus. et
 p. 469. looch, emulsiones, mixturas. Liber *tertius* ordinat varia medicamenta, et simplicia, et composita, secundum eorum vires medicas, vel certas, vel putatas, quibus inseruiunt variis indicationibus curatoriis, et quidem capite 1mo enarrat medicamenta ad usum externum apta; adstringentia, quae in siptica externa, repellentia et roborantia diuiduntur; discutientia; agglutinantia; emollientia, quae vel relaxando, vel anodyna vi, aut narcotica virtute, aut refrigerio agunt; suppurantia; digestiua; detergentia; defensiua; incarnatiua; epulotica vel cicatrifiantia; caustica; antispasmodica; epispastica vel vesicatoria; vulneraria; specifica contra luem veneream, scabiem, haemorrhoides, lepram et cancrum; capite 2ndo medicamenta vsui interno consentanea refert, quae sunt cathartica vel drastica, s. purgantia fortiora, vel eccoprotica et purgantia mitiora; sudorifera; diuretica; emetica; emmenagoga; cardica; alterantia, quae sunt vel dissoluentia, vel stimulo quodam resoluentia, vel antiputredinosa, vel antacida s. absorbentia; analeptica; adstringentia; antispasmodica, vel stimulantia, vel narcotica; discutientia; balsamica aut vulneraria; specifica contra luem veneream, podagram, scabiem, rabiem a morfu canis rabidi, cancrum, gangraenam, strumas, haemorrhoides, lepram.

Liceat nobis nonnullas proferre obseruationes ac formulas Cl. Auctoris, vt ratio huius libri magis
 p. 186. conspiciatur. Experientia edoctus est, *agaricum quercinum* non semper sedasse vulnerum haemorrhagias. *Amalgama mercurii* e rasura plumbi vel stanni vt specificum in cancro mammarum commendat.
 p. 191. Similem naturam acquirunt *laminae plumbi cum mercurio perfricatae*, et ad glandularum tumores chronicos

nicos discutiendos recte quidem adhibentur, certius autem id praestat vnguentum mercuriale. *Pulueremp.* 195. *myrrhae* in acceleranda exfoliatione ossium cariosorum maxime laudat. Pulv. talci, aqua cocti et so-p. 201. luti ℥iv. cum ℥j. *balsami traumatici* mixtae, bonum constituunt *emplastrum agglutinans*. *Cereolos resol.* p. 233. *uentes et emollientes* compendiosius praeparare docet, quam Cl. DARAN; etenim fumit cerae pur. ℥viii. sperm. ceti ℥iij. pingui. porc. ℥ij. ol. oliu. ℥j. ceruss. ℥vj. Cerussam cum oleo et aqua coquit, reliqua soluta addit, et linteam, hoc liquore imbutum, in cereolos mutat, qui si caustici esse debent, ad ℥j. compositionis modo praescriptae addit ℥j. merc. praecipit. rubri, et sextam pollicis partem tenuis extremitatis cereoli immergit. *Linimentum mercuriale pforicum* componit ex ol. oliv. ℥iij. cer. alb. ℥j. quo liquefacto, addit ℥ij. merc. praecipit. albi, idque in scabie praestantissimum inuenit. *Cataplasmap.* 278. *commune emolliens*, ex lact. ℥vj. ol. oliv. ℥j. mic. panis q. s. factum, in tumoribus inflammatis maxime convenire dicit. *Cataplasma ad ecchymosin* ex rad. figillip. 280. Salom. ℥i℥. conferv. rosar. et acet. aa ℥℥ paratur. *Cataplasma resoluens*, ex foec. vini et aceto vini aap. 281. ℥℥. salis ammoniaci crudi ℥j. aven. excortic. q. s. compositum, optime resoluit sanguinem extrausatum. *Fotum emollientem* praedicat Cl. Auctor exp. 300. rad. althaeae, flor. sambuci aa ℥j. sem. lini ℥℥. coquatur in ℔iv aquae, donec ℔ij remaneant, quae colentur, et ℔j. decocti addantur ℥ij. spir. salis ammoniaci; convenit inprimis in magna inflammatione. *Embrocatio adstringens* ex sach. saturni ℥j. alum. etp. 312. vitrioli alb. aa. ℥℥. solvantur in ℥j. tinct. rosar. solvantur porro ℥ij terrae Iaponicae in ℥i℥ spir. vini rectif. vtraque solutio misceatur, decantetur, et caute adhibeatur in eruptione aut congestione catarrhali. *Pulvis diaphoreticus DOVERI* ex opio pu-p. 344. rificato,

- rificato, rad. ipecacuanhae puluerif. glyzyrrhizae aa. ʒj. nitri et tart. vitriol. ana ʒiv, mixtus, certissime sudorem mouere putatur, si a ʒj ad ʒij. pro dosi
- p. 348. exhibetur. *Mercurius alcalisatus* fit ex mercurii purific. ʒiij. et pulv. lap. cancrorum ʒv. trituretur in mortario vitreo, atque dosis a gr. v. ad ʒj. in scorbuto
- p. 366. commendatur. *Pillulas lithontripticas* praeparat Cl. Auctor ex sapon. Alicant. ʒviiij. calcis viae puluerif. ʒj. salis lixiu. vegetab. ʒj. formetur pasta et pillulae ad ʒj. pondere, quarum 18 ad 24. vel 3 aut
- p. 384 4 ʒ. pro dosi exhibere solet. *Bolum ephrasticum*, ex aloes succotr. puluerif. gr. iv. vitrioli martis gr. iiij. conseru. absinth. maritimi et syrup. cort. aurantium ana ʒj. certissimum esse emmenagogum, sibi
- p. 418. persuadet. *Infusum paralyticum* ex rad. armorac. et sem. sinap. aa. ʒj. canell. alb. ʒiij. aquae fontan. feruent. lbjß. colatur. add. aquae sem. carui ʒij. in morbis neruorum ad ʒiv. pro dosi bis in die exhibi
- p. 430. beri cupit. *Decoctum sarsaparillae* in aqua simpliciter parum adiuuare ait in lue venerea, nisi cum tinct. sublimati coniungatur; melius conuenire putat in
- p. 438. podagra, rheumatismo, scorbuto. *Tinctura mercurii corrosiui sublimati*, ex mercurii sublim. puluerif. gr. x. spir. vini rectif. lbj. conuassata in phiola, soluta, decantata, saepe miasma venereum non radicitus tollit, interdum tormina, non raro aluum san-
- p. 456. guinolentam producit. *Mixturam alcalino salinam* praeparat ex aquae fontan. lbjß. salis tartari ʒß. colaturae addit lbjß. aquae menthae piperit. eamque praedicat in oedemate, vlceribus, hydrope, strumis, podagra vaga, nephritide, cet. Si additur ʒj. nitri,
- p. 458. appellatur *mixtura alcalino salina composita*, quae magis efficax est in oedemate, vlceribus et anasarca.
- p. 463. In diarrhoeis commendatur *mixtura contra diarrhoeam*, ex aqu. cinnam. ʒviiij. gum. Arab. aut gum. Senegal. ʒiij. addantur cretae pptae ʒvj. aqu. menthae piperit.

piperit. ꝑiv. spir. volat. aromat. ꝑij. syrup. e maeconio ꝑiij. Adiecit praeterea Cl. Auctor iudicium de vnaquaque formula, eius commodo ac incommodo, doses atque cautelas praescripsit, omniaque suis observationibus illustravit.

XXIV.

De l'Air, de la Terre et des Eaux de Boulogne sur Mer et des environs; nouvelle Edition, corrigée et considérablement augmentée, a laquelle on a joint Constitution epidémique, observée suivant les principes d'Hippocrate, a Boulogne sur Mer, en l'année 1759; avec des Dissertations sur la maladie noire, les Eaux du Mont - Lambert et l'origine des Fontaines en général. Par M. DESMARS, Médecin, Pensionnaire de la Ville. a Paris, chez la Veuve de Denis - Antoine Pierres. 1761. 8. pl. 14.

h. e.

De aere, solo et aquis Bononiae in comitatu Picardiensi; editio noua, correctâ et multum aucta; cui subnexa est constitutio epidemica, secundum principia Hippocratis anno 1759 Bononiae obseruata; vna cum dissertationibus de morbo nigro, aquis montis Lamberti et origine fontium in genere. Auctore Cl. DESMARS etc.

Bononia situm habet ad latus occidentale collis, montis Lamberti dicti, ad cuius radices ampla vallis est, quae a flumine, *Liannes* dicto, humectatur, atque bis de die per aquas maris inundatur.

Superior huius urbis pars versus regionem orientalem et australem sita est, et a vulturno inprimis perficitur, boreas autem et zephyrus minorem vim habent. Inferior urbis pars in valle inprimis sita est, et vix vllum ventum praeter eorum et euro-aquilam admittit. Superioris partis solum ex stratis argillaceis et arenosis formatur, in inferiore autem parte insignis copia arenae solum format. Dum terra effoditur, frusta cochlearum et lignum fossile et filices singulares reperiuntur, quorum diameter pedem vnum vel sesqui pedem aequat. Iidem interius excavati sunt et crystallos continent, quae plerumque flavae et interdum albae sunt, et in conspiciendam adamantinae similem desinunt. Praeter haec autem saepe in cavitatibus horum lapidum parva frustula ligni destructi seu lapilli inclusi reperiuntur. Tandem quoque arena marina petrescens seu lapides arenosi effodiuntur, quos ad construendas cellas et

- p. 11.** culinas adhibent. Aqua putealis dura et impura est, magnamque copiam partium terrestrium continet. Aqua fontana limpida est, saeviente tamen tempestate et tempore pluviioso turbida et albicans effunditur. Fluvialis demum aqua turbida, crassa terrisque calcareis et dissoluta argilla referta deprehenditur.
- p. 14.** Aer magis humidus, quam siccus est, et quod ad calorem ac frigus spectat, utrumque moderatum esse solet, si quidem insignis copia aquarum tum frigus tum calorem moderatur. Inter ventos vulturnus inprimis et eurus urbem perflant, iique interdum circa aequinoctium impetuosius sunt. Aeris constitutioni tribuit, quod animalia inprimis quadrupeda, respectu adiacentium provinciarum minora sint, et fructus obscuriorem colorem, crassioremque corticem habeant et parvi sint. Ex his autem organa firma et diutius aeris iniuriis resistentia incorrupta
- p. 22.** larum oriri coniicit. Illos bellicosos et feroces esse,

perhibent

perhibet, caussamque in eo, quod locum montosum inhabitent, quaerit; ex magno autem fenum numero et raritate morborum et foecunditate matrimoniorum salubritatem aeris huius vrbs elucere putat, simulque puellarum numerum puerorum numero superiorem esse narrat. Inter quadrupeda p. 26. inprimis pulli equini, vaccae, verueces, porci, apri, lepores, cuniculi, mustelae et mures auellanarum minores praeter vulgaria copiosiores sunt. Inter aues gallinaginum magna hic deprehenditur copia. Inter reptilia vipera nulla, coluber vero, lacertus vulgaris, salamandra, rana et bufo frequentes sunt. Piscibus tum marinis tum fluuiatilibus haec regio abundat. Insecta e. g. papiliones, muscae, cicadae paucae, cimices nulli, apes vero numerosae sunt; inprimis scarabaei, ceruus volans, scarabaeus rhinoceros dictus, scarabaeus paruus et scarabaeus marialis. Inter crustacea cancri et gammari et squilla, inter vermes lumbrici, et inter zoophyta sepia et echinus marinus, stellae marinae et vrticae marinae eminent. Inter cochleas pectines inprimis praecipui sunt. Inter vegetabilia indigena, variae arbores, plantae et fructus tum cereales, tum horaei, tum leguminosi hic enumerantur, Victum incolarum, qui ruri viuunt, lacticia et praecipue carnem porcinam salitam, potum vero vel aquam simplicem vel cum furfuribus coctam, postmodum fermentatam, constituere, et tabacum etiam et spiritus ardentem copiose vsurpari, Noster perhibet; de p. 46. moribus eorum autem notat, eos non adeo laboriosos esse, eosdemque etiam ob domorum distantiam a socialitate, simulque etiam a vitiis, quae inde proueniunt, remotos esse. Remigum vitae genus a praecedenti valde differt. Plerumque piscibus marinis viuunt, spiritum ardentem copiose bibunt, et indefinenter tabaci fumo vtuntur. Magnitudine et

- firmitate corporis praestant. Fides morumque integritas multum laudatur. Morbis non adeo noxii sunt; senes tamen plerumque coecitate et herniis laborant. Aliud est vitae genus et mores incolarum vrbs. Potus theae cum lacte semel, bis immo saepius de die ingeritur; caeterum potus ordinarius cereuisia tenuis est; vinum aqua dilutum a paucis tantum bibitur. Inter victum carnosum praeter vaccinam, vitulinam et veruecinam, nulla alia caro in usu est. Inter vina Burdegalense et Languedocense praecipua sunt. Morbi endemici ab intemperantia vini et potulentorum fortiorum et abusu potus calidi proueniunt. An autem salubritas aeris humiditas, quae ibi obseruatur, incolas ad haec potusum genera inuitet, Noster quaerit. Praeterea permultos aegrotantes, hydrope pectoris et ascite, nec non phthisi laborantes, et inter plebem inprimis morbos cutaneos et sudorem foetidum obseruauit.
- p. 58. Anno 1750 dysenteria, 1754 variolae, 1756 febres miliares, 1757 febres putridae malignae et 1759 anginae et morbilli praecipui morbi epidemici fuerunt, quos Noster ab initio anni 1750 adnotauit. Hyemali autem tempore, inprimis si humiditas regnauit, fluxiones catarrhofae, tussis et anginae, si autem gelida hyems feruentem aestatem exceperit, febres continuae apparuerunt. Quod ad curationem spectat, venaesectiones minus frequentes institui, vesicatoria contra et vomitoria crebrius usurpari, et plurimas pleuritides tum veras tum spurias praecipue horum remediorum usu debellari, curationem autem antiphlogisticam SYDENHAMI moderamen ibi requirere, Noster notat.
- p. 63. Transeamus ad constitutionem epidemicam anno 1759 Bononiae obseruatam. Praegressa hyeme leni et aestate humida tempore autumnali anni 1758 coelum nubilum, pluuia copiosa, interpositis nonnullis

nonnullis
modum
venti au
gidum e
rum et
gnis et i
tempus
tunc m
mice gr
catarrha
rium et
et tuss
Durant
erysipe
liosi ho
tides e
stitium
angino
non f
Durant
morbi
excruc
riolae
rantes
P
morbi
anni
austra
cipua
regin
parat
epide
CRA
anno
BOU
vicin

nonnullis diebus ferenis venti australes, hyems admodum lenis, veri pene similis, tumque itidem venti australes, multa pruina, pauca pluuiæ, ver frigidum et siccum tumque venti copiosi, caurus nimirum et vulturnus, aestatis subsequæ calor insignis et initium mensis augusti pluuiosum, reliquum tempus minus constans obseruatum est. Varii tunc morbi sub diuersis tamen temporibus epidemice grassati sunt, inprimis tussis conuulsiva, febres catarrhales, tumores glandularum colli, maxillarium et parotidum, in nonnullis testiculi tumefacti, et tussis sicca tempore autumnali obseruata est. Durante hyeme in partibus corporis superioribus erysipelas et scabies sicca, et vomitus fluxusque biliosi homines infestarunt. Tempore vernali pleuritides et peripneumoniæ et a mense ianuario ad solstitium æstiuum vsque morbilli insimulque febres anginosæ, erysipelaceæ et miliares copiosæ, nec non febres intermittentes tertianæ regnarunt. Durante æstate et autumno dolores abdominales, morbi atrabillarii et nonnullæ dysenteriae homines excruciarunt. Tandem sub initium autumnæ variolæ in conspectum venerunt, non adeo diu durantes.

Praemissa epidemiarum historia causas horum p. 81. morborum perpendit, et hic ad indolem regionis, anni tempora, siccitatem et humiditatem, ventos australes et septentrionales, tanquam ad causas præcipuas, insimul autem ad temperiem, ætatem et regimen aegrotantium attendit. His expositis comparisonem Noster inter febrem hanc anginosam epidemicam et inter epidemias, quæ ab HIPPOCRATE, et anno 1734 Plymuthi a Cl. HUXHAM, et anno 1759 Parisiis eodemque anno Insulæ a Cl. BOUCHER, Albamalæ a Cl. MARTEAU, et in locis vicinis vrbis Ham a Cl. DE BERGES obseruatae sunt, instituit.

instituit. De curatione praeferuatiua posthaec notat, domicilia, quae regionem australem respiciunt, cum iis mutanda esse, quae versus septentrionem sita sunt. Dein munditiem commendat, potum calidum vero et somnum diu protractum et omne id vetat, quod humiditatem cerebri auget. Inter remedia, quae praeferuant, exhibito prius leni purgante ad vesicatoria, inprimis nuchae aut collo applicanda, nec non ad cauteria respicit. Remedia autem, quae curationem absoluant, vomitoria itemque vesicatoria et pannorum laneorum, oleo et spiritu cornu cerui imbutorum, applicationem circa collum, praecipue profuisse notat.

p. 113. Descripta epidemia obseruationem de morbo nigro communicat, et hunc morbum, qui vomitu inprimis stipatus est, et in quo materies nigricans, cruenta et foetens reiecitur, non a colore materiei per vomitum reiectae, sed a colore cutis et oculorum liuido nomen accepisse, putat. Causam huius morbi in materia atrabilaria indolis acidae, non vero alcalinae, quaerit, et curationem sero lactis et abstinentia alimentorum dulcium, pinguium et oleosorum, vsu vero eorum, quae refrigerent et aluum laxent, absolui perhibet. Praeterea purgationem capitis pauloque post instituendam venaesectionem in brachio commendat, vini vero abusum, concubitum, exercitia valida, ambulationem diu protractam, insolationem, balnea calida et alimenta salsa et aromatibus condita prorsus interdicat.

p. 125. Ultimo dissertationem de aquis montis Lamberti et de origine fontium in genere subnectit. Vt ex his perspicimus, fontium aquae secundum Nostri sententiam a vaporibus subterraneis condensatis oriuntur, hi autem per inspirationem continuam, expirationi aequalem, perpetuo refarciuntur. Quod ad aquas Bononienses spectat, secundum

HIPPO
admitti
crudae
minera
stratis
limpida
aquae p
ueniunt
berti M
crudae
noxiae
ventre
tibus r
rem h
copios
et affe
ob me
res ess
bum,
aquaru
rhoae
perhib
vngui
quoqu
tunica
organ
tioner
iudici
cur c
scapu
in ae
crudi
stent
prou
comp
rere

HIPPOCRATIS sententiam duas classes aquarum admittit. Aquae enim, eo opinante, vel sunt durae, crudae et difficulter coquendae; huc etiam aquae minerales, falsae et eae pertinent, quae ex lapidum stratis oriuntur; vel aquae molles, dulces, tenues, limpidae et facile digerendae sunt, quorsum spectant aquae pluuiae, et quae a collibus terrestribus proueniunt. Ad priorum classem aquas montis Lambertii Noster refert. Cum autem aquae durae et crudae temperamentis debilibus et delicatioribus noxae sint, eademque difficilius digerantur atque ventrem obstipando et exsiccando, superioribus partibus resistantiam pariant, et versus has partes maiorem humorum affluxum alliciant, expectorationem copiosam, catarrhos, asthma, hydropem pectoris et affectus hypochondriacos incolis Bononiensibus ob memoratam aquarum indolem morbos familiares esse, Noster colligit. E contrario fluorem album, fluxum hepaticum et lenteriam, ob eandem aquarum naturam raro ibi obseruari, immo gonorrhoeas inueteratas vsu harum aquarum cito curari, perhibet. Albedinem porro dentium ossiumque, vnguium magnitudinem et pilorum copiam pariter quoque inde deriuat; cumque ob eandem causam tunicae vasorum densiores et rigidiores euadant, organa sensoria minus sensilia, hinc etiam imaginationem minus viuam ibi deprehendi, ob id vero iudicium magis valere, notat. Causam tandem, cur caput Bononiensium rotundum, collum breue, scapulae amplae et crura femoraue crassa sint, non in aere, sed itidem in aquis quaerit. A duris enim crudis falsisque aquis durtiem, rigiditatem et resistantiam viscerum abdominalium aequae ac vteri prouenire, hinc foetum fortius teneri magisque comprimi et formam corporis descriptam acquirere, Noster arbitratur.

XXV.

PETRI CAMPER Demonstrationum anatomico pathologicarum Liber secundus, continens pelvis humanae fabricam et morbos. Amstelaedami apud Ioannem Schreuder et Petr. Mortier. 1762. Fol. imper. pl. 14. tab. aen. 3. cum duab. tab. aen. linear.

Cum iam eo loco, quo primum huius elegantissimi operis librum indicauimus, de consilio scribendi Cel. Auctoris satis a nobis expositum sit ^{*)}, hoc nunc silentio praeterire nobis liceat. Sufficit itaque monere, id agere potissimum Nostrum in altera hac demonstrationum parte, vt pelvis humanam, plurimorum certe morborum ac vitiorum sedem, quoad fabricam et morbos describat. Dicit autem Cel. CAMPER potissimum de virili pelvi, pauca enim sunt in hoc opere, quae ad foeminarum pelvim eiusque morbos pertinent. Tota vero tractatio in sex capita ab Auctore diuisa est, atque in

p. 1. eorum primo de ligamentis, cartilaginibus, ossibus et musculis circa pelvim positis eorumque affectibus agitur. Synchondrosin ossium pubis in partu mobilem esse confirmatur. Non modo iunioribus, vti HIPPOCRATES asseruit, quibus cyphosis in dorso infra septum existit, sed et iis, quibus gibbus supra septum accidit, abscessus ad ilia et inguina proueniunt, non ex consensu quodam inter has partes, sed propter aponeuroses ex ligamento vertebrarum communi anteriore prouenientes, quorum ductum pus descendens sequitur. Coccygei musculi usum in eo potissimum consistere Cel. CAMPER autumat, vt is ligamento sacro-ischiadico robur addat, quo illud

valen-

*) vid. Comment. Vol. X. P. III. p. 503.

valenti
lium et
tum ur
sculum
cum in
accurat
radiati
PER ac
mentur
Ca
rinae
CAMP
figuris
LERO
vatis f
fere or
gida e
modu
venar
niunt.
C
et in p
tore
tus sit
lore f
mata
cum
inpri
runda
tion
adne
cis, i
trida
nulla
quae
dulla

valentius contractioni et vi muscutorum abdomina-
lium et septi transuersi resistere possit. Ligamen-
tum urethrae triangulare mediam quasi inter mu-
sculum atque ligamentum naturam habet, atque
cum in sectione calculi magni momenti sit, a Nostro
accurate hic describitur et delineatur. Fibras eius
radiatim dispositas vere musculares esse, Cel. CAM-
PER adfirmare non audet, vidit tamen hoc liga-
mentum in cadauere aliquo fere totum musculare.

Caput secundum *de arteriis venisque peluis et pe-
rinaei* inscribitur. De arteria pudenda interna Cel.
CAMPER monet, omnes fere anatomicos eam in
figuris suis obscure admodum exhibuisse, ne HAL-
LERO quidem excepto, de cuius quinque tabulis
vasis sanguiferis peluis destinatis conqueritur, in iis
fere omnia extra situm picta esse, vasaque cera tur-
gida et a vicinis separata exsiccataque mirum in
modum *capreolizantia* delineari. Plexus et circuli
venarum hypogastricarum, qui a pudenda proue-
niunt, egregie describuntur. p. 5.

Capite tertio Cel. Auctor *de nervis intra peluim
et in perinaeo conspicuis* exponit. De nervo obtura-
tore notat, ob eius compressionem ex diuerso foe-
tus situ in vtero inclusi, grauidas de stupore ac do-
lore femoris saepe conqueri, quae tamen sympto-
mata mutato foetus situ breui cessant. Ischiadi-
cum plexum, et nervi intercostalis in pelui fines
inprimis accurate describit, et symptomatum quo-
rundam, ex nervorum variorum inter se coniun-
ctione, explicationem, huic nervorum descriptioni
adnectit. Sunt vero ea: pedum tremor in hysteri-
cis, in quibus omnia symptomata ex acrimonia pu-
trida in primis viis praesente prouenire putat; non-
nulla symptomata colicae pictionum, symptomata,
quae gibbosis ex compressione partis inferioris me-
dullae spinalis et nervorum extremitatum inferio-
rum

rum superueniunt, et alia, quae in expulsiōe foecum in partu et in calculosis obseruantur. Colicus dolor et diarrhoea a pedum refrigerio explicantur, per ramos nerui ischiadici in planta pedis distributos, horumque ramorum cum neruo intercostali coniunctiōe.

p. 9. Capite quarto *de figura et situ partium, in calculosorum curatione scitu necessariis, et de incisione vesicae secundum RAVIUM, CHESELDENUM aliosque disputatur.* Multas easque egregias obseruationes hoc caput continet; ex quibus pauca speciminis loco adducamus. Pertinent vero omnia, quae hic dicta sunt, ad explicationem tabulae secundae et tertiae. Atque in earum priore potissimum Noster partes, in perinaeo sitas, prout eae se scalpello in sectione calculi offerunt, in diuersa spatia distinctas, delineari curauit. Inprimis vero damna, quae scalpello non rite ducto, sed aberrante, ex laesione vasorum aliarumque partium oriri possunt, indicat. Glandulas a COWPERO dictas Noster, cum rarissime reperiuntur, semel tantum vidit, et depingi curauit. Vesicam vrinariam pauci, forsan nulli in vero situ exhibuerunt. Hinc Cel. CAMPER synchondrosin ostium pubis, et os ilium pone acetabulum serra diuisit, musculosque abstulit, vnde effectum esse putat, vt in figura adiecta omnia in situ, maxime naturali simillimo, delineata sint. Vesicam homo in dorso cubans totam euacuare nequit. Hinc diuturnus in dorso decubitus in adultis, non tamen vt LEEBVENHOECKIUS asseruit in pueris, calculi generandi causa existere potest. Contra Cel. LIEUTAUD, qui circa locum, vbi ostium vesicae cum vrethra committitur, eminentiam aliquam et corpusculum descripsit, quod *vuulam corpusque trigonum* dixit *), Noster monet, esse eminentiam hanc in

*) vid. Memoir. de l'Acad. des Scienc. a. 1753.

in paucis alicuius momenti, minime tamen negari posse, eam aliquando in tumorem eleuari. Credibile interim CAMPERO videtur, caput gallinaginis frequentius, quam vuulam modo descriptam vrinae iter obstruere, caussamque esse, cur catheter in vesicam compelli non possit, cum ostium capitis gallinaginis aliquando tam amplum sit, vt specilli apicem recipiat. De hac aliisque caussis, quae impedire solent, quo minus catheter vesicam ingrediat, egregia multa Noster monet. Quae CL. POUTEAU de prostata adfirmavit, eam scilicet facile digitis lacerari posse in calculi sectione, et quidem in illa directione, qua incisa est, per CAMPERI observationes magis adhuc confirmantur. Aliquoties vidit vesicam vrinariam scirrhosam ac circa calculum ita constrictam, vt is omnem vrinae per vretes accessum plane impediret. Hinc vreter maxime dilatatus, pelvisque renalis valde expansa erat. De catheteribus porro Noster agit, Rauianum, Cheseldenianum et Sharpianum describit, atque putat, omnes fistulas mediae curuaturae, si tantum aliquo modo incuruae sint, catheterum loco adhiberi posse. Catheteres sigmoideae figurae, quales veteres adhibuerunt, facillime, vbi obstaculum in vrethra est, quia non dirigi possunt, haerent. Caeteris vero omnibus, si via libera est, urgente necessitate diutius intra vesicam relinquendi sunt. Apices vero horum trium catheterum, quos descripsit, monet, nimis longos esse. Addit de exploratione per catheterem in vniuersum quaedam, iubetque, curuaturam catheterum pro varia aetate eorum, qui explorandi sunt, ita aptari, vt RAUICATHETER in infantibus trium vel quatuor annorum, CHESLEDENII, quo cum catheteres, quos in Gallia nunc adhibent, conueniunt, in hominibus mediae aetatis, SHARPII vero catheter in reliquis ad-

hibeatur. Reiteratam explorationem ante calculi sectionem ipsam reiicit. Methodum sectionis calculi secundum **RAVIUM** imprimis describit **Cl. Astruc**, nam in aliis lithotomiae methodis explicandis nimis forte brevis est. Confirmat, impossibile esse, vesicam, non vero ceruicem eius, cum **RAVIUM** instrumentis incidi cum tamen **III. ALBINUS** contrarium a **RAVIO** factum esse dixerit. Addit, **RAVIUM** non semper eo cum successu calculosos secasse, ut ille ipse gloriatus est, sed ex diario, quod **Amstelredami** iussu magistratus in collegio chirurgico de sectis a calculo seruatur, probat, ex 22, in quibus **RAVIUS** operationem instituerit, quatuor demortuis esse. De directione instrumentorum in calculi sectione in vniuersum monet, semper ea ita esse agenda, ut axis eorum peluis axi parallela sit. Hinc iubet, aegros in tabula alta ita collocari, ut chirurgus sectionem in eadem directione, qua incepit, absolueret possit. Addit quaedam de calculi curatione in foeminis et punctura vesicae. Laudat potissimum in punctura vesicae instituenda acum triquetram et methodum, qua **Cl. FLURANT** *) pro hoc scopo vtitur. Cannulam vero magis incuruam et breviorrem parare iubet.

In capite quinto *de vesicae, intestini recti, alisque fistulis in perinaeo et circa anum sitis, seu inter vesicam*

*) vid. **Cl. POUTEAU** *Melanges de Chirurgie* p. 500. Comment. horum Dec. I. Suppl. I. p. 157. Vnde **Cl. FLURANT** acu triquetra incurua, quae apud **Cl. POUTEAU** l.c. et apud **CAMPERUM** picta est. Punctionem vero per intestinum rectum retro vesiculas seminales eo in loco instituit, ubi digitus index sinistrae manus fluctuationem aquae in vesica haerentis percipit. Mox instrumentum cuspide intra cannulam latente manu dextra secundum sinistrae manus indicem applicat, et acum in vesicam compellit.

et intestini
fistulam,
coeco co
vnde aeg
ret. On
flammat
tus extra
quo inte
detur te
ex tuba
nem ab
sectione
Credidit, i
integrae
cunque
facta fun
mento
thodum
rum ani
longum
et extre
sam attr
mam fo
possit.
prolabit
lum non
Cap
in perin
tractat.
gnae ad
turantia
neruum
dicum,
uere vi
naturam
inguina

et *intestinum hiantibus*, disputatur. Vidit Noster fistulam, ab ea parte, qua intestinum ileum cum coeco committitur, ad vesicam vsque penetrantem, unde aeger cum vrina saepe varia ex adsumtis eiiceret. Orta autem haec fistula erat post colicam inflammationem. Alia est obseruatio de officulis foetus extrauterini per intestinum rectum excretis, ex quo intestino contra fistula in vuluam patebat. Videtur tempore partus post conamina irrita foetus ex tuba in abdomen transiisse, ibique in putredinem abiisse. Addit Cl. CAMPER alia de fistulis post sectionem calculi aut ex venerea labe oriundis. Credit, in curatione fistularum ani incisionem solam integrae fistulae sufficere, forfice vel scalpello ut-
cunque formato factam. Vulnera, quae cum forfice facta sunt, aequè facilius ac alia, quae cum instrumento minus obtuso fiunt, sanantur. Circa methodum, qua Galli vulgo nunc in curatione fistularum ani vtuntur, dum scilicet specillum argenteum, longum vel latum flexileque, in fistulam demittunt, et extremis foras ductis totam partem callo obfessam attrahunt et ita abscindunt, monet, eam optimam fore, si ad finem curationis pars vitiata retineri possit. Sed extenuatur primum, deinde specillum prolabitur, ita vt propter carnis laxitatem scalpellum non admittat.

Caput sextum *de vesicae herniis, atque de intestinis* p. 17.
in perinaeum et in foramen ossis pubis ouale prolapsis
tractat. Variæ hoc loco obseruationes notatu dignae adducuntur, vt duplicis herniae circa vasa obturantia in senili cadauere obseruatae; herniae iuxta neruum ischiadicum, inter ligamentum sacro-ischiadicum, os ilium et os latum, in foeminino cadauere visae, quam herniam dextrum ouarium praeter naturam magnum ingrediebatur; et herniae vesicae inguinalis in canibus duobus.

Supereſt, vt ad Lectores de tabulis aeneis a **CAMP**ER huic ſecundo demonſtrationum anatomico-pathologicarum libro additis referamus. Prima tabula figuras duas continet, in quarum priore pelvis virilis ita delineata eſt, vt vertebrae lumborum et ſynchondroſis oſſium pubis diſſectae ſint, quo inprimis ſanguifera in pelui diſtributa vaſa in vero ſitu conſpici poſſint. Inprimis vero lineam propenſionis pelvis et axin eius indicauit. In poſtiori tabulae primae figura plexus nerui iſchiadici, coniunctionesque intercoſtalis nerui cum ſacro exhibentur. Secunda tabula figuras continet inferioris partis pelvis, partiumque in perinaeo ſitarum, quae eo ordine, quo ſe ſcalpello in ſectione calculi offerunt, per ſtrata quaſi effictae ſunt. Loca incisionis vbique indicantur, additaeque ſunt figurae muſculi tranſuerſi perinaei alterius, acceleratoris, et glandularum **COWPERI**. Prima tabulae tertiae figura lateralem virilis pelvis ſectionem oſtendit, quo omnes partes, ad quas in calculi ſectione attendendum eſt, in naturali ſitu appareant. In ſecunda veſicae cauum internum et vrethrae iter ſimili ſectione adhibita exhibentur. Reliquae figurae ad catheterum varias ſpecies, eorum applicationem, vniusque ſpeciei prae altera praestantiam declarandam, tandemque ad acum tricuspitem **FLURANTII** in uſum punſtionis veſicae per inteſtinum rectum pertinent.

XXVI.

Physiological Essays, containing: I. an Inquiry into the Causes, which promote the Circulation of the Fluids in the very Small Vessels of Animals. II. Observations on the Sensibility and Irritability of the Parts of Men, and other Animals, occasioned by M. DE HALLER's late Treatise on those Subjects. The second Edition corrected and enlarged. With an Appendix, containing an Answer to M. DE HALLER's Remarks in the IV Volume of the *Memoires sur les parties sensibles et irritables*. By ROBERT WHYTT. M. D. F. R. S. Physician to his Majesty, Fellow of the Royal College of Physicians, and Professor of Medicine in the University of Edinburgh. Edinburgh, printed by Hamilton, Balfour and Neill. 1761. 8. 1 Alph. 4. pl.

i. e,

Tentamina physiologica, quae continent: I. Disquisitionem causarum, quae circulationem fluidorum in vasis animalium minimis promouent. II. Observationes de sensibilitate et irritabilitate partium corporis humani, aliorumque animalium, occasione nuperi scripti Cl. DE HALLER circa hanc rem. Altera editio aucta et correctæ. Cum appendice, in qua respondetur ad animaduersiones Cl. DE HALLER in Vol. IV. Commentariorum de partibus sensibilibus et irritabilibus. Auctore ROBERTO WHYTT.

In tanto librorum numero, quantus a nobis perquirendus, et in hos commentarios transferendus est, cum facile fieri possit, vt effugiat aliquis oculos nostros: veniam speramus facilius nobis esse concessuros, qui tum priorem tum nouam hanc tentaminum physiologicorum Cl. WHYTTE editionem per aliquot annos desiderauerint, quorum quidem tentaminum notitiam tam fero ad lectores perferri posse omnino dolemus. Est autem libri, cuius titulum hic dedimus, altera haec editio, cum prima anno 1754 prodierit. Vt ex titulo iam intelligitur, duos libellos continet, quorum primo *de motu humorum per vasa minora*, altero *de sensibilitate et irritabilitate* Cl. Auctor disputat.

Priorem libellum iam anno 1745 et 1746 in Societate medica Edinburgensi WHYTTE praelegit. Agit vero in eo de causis, quae motum humorum per vasa minora efficiunt, cumque putet, causas huius motus, quae vulgo proponuntur, non sufficere, confirmat sententiam iam olim ab Ill. DE GORTER propositam, atque motum oscillatorium vasorum minimorum tanquam causam motus humorum per ea ipsa vasa considerat. In huius autem argumenti tractatione ita versatur, vt primo ostendat, vim cordis, contractionem arteriarum, grauitatem humorum et attractionem vasorum minimorum, quae omnia ab aliis pro causis motus humorum per minima vasa habentur, hunc humorum transitum neutiquam efficere posse. Quamquam enim cordis vis humores vsque ad vasorum minimorum initia propellere potest, vis tamen a corde accepta liquores per vasa omnium minima, v. c. per illa, ex quibus nerui oriuntur, vrgere haud valet, cum omnis fere ea vis in superanda frictionis resistentia pereat. Vim, qua ventriculus sinister sangu-

sanguinem in aortam propellit, aequalem Ch.
 WHYTT esse assumit pressioni columnae sanguinis
 septem pedum et dimidii. Globuli autem rubri
 pondus, ad principia AKEILIO proposita, ad gra-
 num esse putat, vti 1 ad 50000000, hinc vim cor-
 dis in arteriolam capillarem globulum vrgentis non
 esse maiorem duplo pondere eiusdem, atque si
 causae, quae vim progressui motus minuunt, vt
 frictio etc. deducantur, ne tertiam quidem partem p. 18.
 ponderis eiusdem aequare, id est talem esse, quae
 globulum per has angustias neutiquam promo-
 uere possit. Porro cum cordis vis sexaginta circiter
 librarum sit, area autem ventriculi sinistri quindecies
 maior, quam area arteriae aortae: sequitur, ad
 superandam resistantiam in aorta, quae circiter dua-
 rum librarum est, vim omnem sexaginta librarum
 requiri, id est vim totius ventriculi, vt itaque se-
 cundum Nostri mentem vis cordis, qua sanguis in
 arteriam aortam propellitur, ne quidem duarum
 librarum sit. Contractio vero arteriarum magis est p. 31.
 continuatio motus et vis cordis, quam noua quae-
 dam vis aut impulsio sanguini arterioso communi-
 cata. Est enim contractio arteriarum aequalis dila-
 tationi eorum, neque pertingit haec ipsa contra-
 ctionis vis ad minora vsque vasa, cum ex discissa
 arteria sanguis in systole ventriculi semper altius
 profiliat, quam in systole arteriarum, neque pulsus
 in vniuersum in minimis vasis animaduertatur. Glo-
 bulorum grauitas, a BORELLO vt causa motus
 humorum per vasa minima adsumta, sanguinis per
 ea vasa transitum nullo modo promouere potest,
 quia sanguis in diuerso corporis situ per ea contra
 omnes grauitatis leges mouetur. Attractio autem
 vasa minimorum, quae similis sit vi attractrici
 vasa capillarium, ideo locum habere nequit,
 S 4 quia

quia vasa illa plena sunt, quae si quoque vti capillaria agerent, humores eodem modo a venis retro ad arterias, quam ex arteriis ad venas vrgerent.

p. 35. His praemissis Cl. Auctor propius ad argumentum, de quo agit, accedit, atque probat, vibratorium aut oscillatorium vasorum minimorum motum esse causam primariam motus humorum per ea ipsa vasa. Adscribit scilicet Cl. WHYTT vasis minimis alternam quandam contractionem aut expansionem, quae non a motu cordis et arteriarum pendet. Cum enim vasa haec minima fibris muscularibus non plane destituantur, stimulus fluidorum, quae per haec vasa transeunt, leuem quidem, attamen semper repetitam contractionem producere potest. Atque ad hunc stimulus efficiendum sanguis, tum ob naturam particularum, ex quibus componitur, tum ob calorem motumque intestinum aptissimus est. Multi profecto corporis humani canales stimulantur ad contractionem et alternum motum per fluida, quae in illis continentur, vti v. c. intestina, cor, arteriae etc. Sufficere autem hunc ipsum vibratorium vasorum minimorum motum ad humores sine cordis auxilio mouendos, exempla animalium, quae omnino cor nullum habent, atque monstrorum, quae sine corde nata fuerunt, probant. Porro vasa minima, sine adiumento actionis cordis et maiorum vasorum, motricem quandam vim habere, ostendunt lacrumarum et salivae profluxus a stimulo affluxus humorum ad locum irritatum et dolentem, et genesis inflammationis. In apoplecticis, motu cordis et arteriarum superfluo, tamen oscillatorius vasorum minimorum motus perit, secretioque humorum tenuissimorum ita turbatur, vt v. c. splendor oculorum in cornea plane pereat, humoris aquei secretionem plane impeditur. In animalibus minoribus microscopio subiectis Cl. de

MALLE
trorum
forum r
in cim
lam
ire stud
microsc
morum
esse. P
conspic
pollicer
sculi, a
est: va
suis co
humor
pellere
ster, re
riaequ
teriaru
eadem
tius n
reliqu
In
ii quoc
capilla
docet
sua de
lantes
dia, a
saepe
refer
scilicet
auger
riuat
ab or
tur,

WALLER corde euulso globulos sanguinis adhuc antrosum retrorsumque moueri vidit, ipsumque vasorum minimorum motum oscillatorium BAKERUS in cimicis pede obseruauit.

Iam Cl. WHYTT duabus obiectionibus obuiam p. 55. ire studet, quarum prior est, nos oculis, vel optimis microscopiis armatis, oscillatorium vasorum minimorum motum videre non posse, ideoque nullum esse. Probat itaque, illum ne oculo armato quidem conspici posse, cum ea contractio in vase $\frac{1}{2000}$ pollicem lato non sit maior $\frac{1}{15}$ ma diametri sui vasculi, atque adeo $\frac{1}{300000}$ pollicis. Altera obiectio p. 58. est: vasa minima cum valuulis destituantur, alternis suis contractionibus aequae nocere posse ac prodesse humorum circulationi, cum eos eodem modo repellere, quo propellere, possint. Putat autem Noster, regressum humorum impediri a cordis vi, arteriaeque aortae valuulis, et contractione omnium arteriarum, forteque in vasis minimis hunc motum eadem ratione contingere, qua in intestinis peristalticus motus fit, vt prius pars cordi propior, deinde reliquae successiue contrahantur.

In vasis minimis glandularum et in nervis, licet p. 59. ii quoque ex parte eodem modo agant, ac tubuli capillares, fluida simili oscillatorio motu promoueri docet Cl. Auctor. In genere autem ex hypothese sua declarare studet causam, cur frictions, stimulantibus fomentationibus, aquarum mineralium stillicidia, aliaque eiusmodi remedia exterius applicata saepe plus, quam medicamenta interne adsumta, in referendis obstructionibus praestent, oscillatorium scilicet vasorum minimorum motum excitando augendoque. Atque ex hoc ipso quoque motu deriuat Cl. WHYTTIUS inflammationem, quae non ab omni, sed ab eiusmodi tantum obstructione oritur, in qua vasa minima quoque irritantur, Hinc

motus cordis et arteriarum auctus non est causa inflammationis, sed saepe inflammationem ob nervorum irritationem sequitur. Quapropter in menda inflammatione non tantum medicus nimium humorum motum compescere, sed et potissimum ad vasa affecta respicere debet. Atque haec causa est, cur vesicatoria in pleuriticis morbis et angina tam utilia sint, pulsusque velocitatem infringant. Quamquam enim vesicatoria, stimulo suo nervos irritando, humorum motum augent, tamen sanguinis ad partem adfectam impetum diminuunt. Sinapismi eadem fere ratione delirium leuant, dum dolorem excitant, vehementia sua dolorem in altera parte ortum minuentem. Hinc nervi ita adficiuntur, ut stimulum in parte adfecta, qui delirium excitat, non amplius sentiant, qua ratione delirium leuatur.

p. 70. - Agit tandem Noster de humorum motu in vasis minimis absorbentibus, v. c. lacteis. Vasa lactea absorbent natura sua, quae iis cum capillaribus vasis communis est, accedit tamen chyli quoque irritatio, quae vibratorium quendam motum in iis excitat. Quamquam venae resorbentes in intestinis valvulas nullas habent, tamen chylus in iis non regreditur, quia, dum stimulus succi resorpti ramos minores prius, quam truncum adficit, illi quoque prius contrahuntur, quam truncus. Accedit, quod orificia eorum in contractione intestini quoque constringantur, ita ut succus in iis contentus non redire possit.

p. 95. In observationibus de sensibilitate et irritabilitate, contra HALLERI libellum in II Volumine actuum Societatis Gottingensis directis, Cl. WHYTT primo de sensibilitate disputat. Multa profecto, quae hic proponuntur, iam Lectoribus ex iis nota erunt, quae

quae Ill. DE HALLER ad Cl. WHYTT obiectiones
 variis in scriptis respondit, interim officii nostri me-
 mores, praecipua secundum ordinem Auctoris
 enarrabimus, HALLERI responsiones alio tempore
 adducturi. Iis, quae HALLERUS de sensibilitate
 omnino proposuit, breuiter recensitis, primo par-
 tes, quas HALLERUS sensu destitui vult, WHYTT-
 TIUS in statu sano et naturali, vti in experimentis
 HALLERI fuerunt, considerat; deinde in morbo-
 so statu, siue laesae fuerint per experimenta, siue per
 alias causas. Considerari in his experimentis insti-
 tuendis primo iubet illud HIPPOCRATIS: *duobus
 doloribus simul obortis non in eodem loco, vehementio-
 rem obscurare alterum.* Quapropter mirum non
 esse putat, si animalia, in quibus partes valde sensi-
 les dissectae fuerunt, in subsequente irritatione alia-
 rum partium, non adeo sensibilibus, nulla doloris
 signa edant. Medullam ossium sentire, praeter alia p. 104.
 argumenta, experimento probatur, a Cl. ALEX.
 MONRO iuniore post amputationem brachii instituto.
 Cornea omnino sentit, quamquam in extractione p. 108.
 lentis non adeo multum dolet, ob vulnus celeriter
 cum acuto instrumento inflicto. Sic renes quoque
 dolere, experimentum in homine, in quo nephro-
 tomia instituta fuit, factum docet, atque argumen-
 tum HALLERI, a calculis in renibus sine ullo aegroti
 dolore latentibus, desumptum, probat tantum, cal-
 culos, hos ita sitos fuisse, vt renem non laedere pos-
 sent. Glandulas tandem sentire, dolores, qui post
 laesionem testiculi aut mammae superueniunt, pro-
 bant. Neque arteriae sensu carent, cum in inflam-
 matione dolor oriatur, ex earum distensione, neque
 ullo modo inflammatio in parte quadam fieri possit,
 nisi dolor praecesserit, qui nervos irritando, oscil-
 latorium vasorum minimorum motum auxerit.
 Multae quoque partes pro diuerso statu vel sano vel
 aegroto

aegroto sentiunt, aut sensu carent, vt tela cellulosa
 p. 122. ossa, dura mater, etc. In genere enim multae partes, si inflammatae, vel alio modo laesae fuerint, dolent, et acute quidem, in quibus in statu sano laesi nulla sensatio oritur. Dolorem, qui venae mediae incisionem nonnunquam sequitur, non ex laesione tendinis bicipitis, sed ex mediano aut aliquocunque nervo provenire putat HALLERUS. Quaerit tamen Noster, cur symptomata, quae nervo in sectione venae iugularis laeso animadvertuntur, adeo ab iis differant, quae hic observantur? In aegroto, qui mortuus erat ex febre, post vulneratam in venae sectione aponeurosin bicipitis orta, Cl. WHYTTER tendinem bicipitis vidit decies crassiores naturali sua crassitie factum esse. Praeter alia, quae ligamenta facultate sentiendi non destitui probant, docet haec imprimis observatio Cl. MONRO, qui animadvertit, toties summum dolorem et inflammationem oriri, quoties ex articulatione genae aqua ibi collecta per vulnus capsulae lanceola inflicta emittebatur.

p. 135. De irritabilitate agere Noster pergit, et arteriae minores irritabilitate non destitui, ex inflammatione probat, quae applicationem acrium cataplasmatum sequitur. Idem quoque valet de venis minoribus, vasis renum secretoriis, et de iis, quae salivam excernunt, atque de vreteribus, quas partes omnes irritabiles esse WHYTTERUS contra HALLERUM defendit. De vreteribus potissimum experimentum, HALLERI sententiae contrarium, a Cl. MONRO

p. 144. iunioris factum adducit. Pupillam post mortem dilatare negat, confirmat potius, eam angustari, additque illam, etiamsi quodammodo post mortem ampliatur, tamen breui post iterum contrahi. Orbicularem in vena musculum adesse, ex effectu tantum

zum eius et actione concludit, quamquam in dis-
sectione oculi talis musculus non apparet.

Quae vero Ill. DE HALLER argumenta addu- P. 149.
xit, quibus, irritabilitatem insitam esse fibrae muscu-
lari qualitatem, quae non a nervo pendeat, probare
studuit, ea fusius Cl. WHYTT refellit. Hinc ad
primum Ill. HALLERI argumentum: partes maxi-
me sensibiles, nervos scilicet et cutem, non esse irri-
tabiles, ita respondet, ut cutem irritabilem faciat,
atque tres gradus irritabilitatis partium corporis
humani assumat, quorum gradus primus in muscu-
lis, secundus in cute, tertius vero in vasis minoribus
sit, quae ab acri quocunque stimulo applicato ita
afficiuntur, ut inflammatio oriatur. Alterum argu-
mentum HALLERI est: irritabilitatem partium non
esse in aequali proportionem cum sensibilitate earum,
ad quod probandum ventriculi cordisque exem-
plum adduxit, quas tamen partes sensu acuto de-
stitui Noster negat. Afferit tandem HALLERUS,
partes nonnullas, facultate sentiendi carentes, ta-
men irritabiles esse, musculorum exemplo usus, qui,
nervo ad eos pertinente ligato aut destructo, tamen
irritabilitatem suam per aliquod tempus adhuc con-
servant. Respondet WHYTTIUS, irritationem P. 159.
nervorum aut medullae spinalis post mortem vali-
das convulsiones in musculis excitare, atque destru-
cta in rana medulla spinali, musculorum irritatio-
nem, quam antea convulsiui excipiebant motus,
tremulam nunc contractionem tantum producere,
neque ullum amplius consensum inter musculos aut
alias partes superesse. Irritabilitas autem in mu-
sculo, cuius nervus destructus est, superstes osten-
dit, fluidi nervi aliquam copiam adhuc in musculo
illo superesse, quae ad hos motus producendos et
irritabilitatem excitandam sufficiat. Atque in par-
tibus

- tibus illis, licet cerebrum in eas amplius non agat, tamen quaedam adhuc sensatio superest, alias enim
- p. 168. non irritarentur. Quo vero sensum hunc in partibus, post caput abscissum, relictum Cl. Auctor explicet, praeter rationalem animam, quae in cerebro sedem suam habet, assumit quoque superesse in partibus, sublata etiam earum cum cerebro communicatione, *principium* aliquod *sentiens* assumit. Hoc, quod a plebe *vita* partis appellatur, agere etiam post mortem per aliquod tempus pergit. Hinc anima non in solo cerebro sedem suam habet, sed in toto corpore, etsi in cerebro solum cognoscitur.
- p. 175. suique conscia sit. Duplex per irritationem in vivis animalibus motus producit, parte, quae agit, vel ipsa irritata, vel vicina aliqua aut distante. In primo motu, qui post mortem adhuc superest, *sentiens principium*, quod in parte irritata est, agit, ad posterioriorem vero producendum animae in cerebro agere et liber fluidi nervei influxus requiritur, quapropter
- p. 179. post mortem perit. Irritabilitas non proprietas est glutinis aut materiae, sed pendet ab activa vi causae immaterialis. In universum autem irritabilitas a sensibilitate partium oritur, aut arctius cum ea qualitate connectitur. Iam in irritabilitatis nomine idea sensus, in parte irritata excitati, supponitur, dum pars iniuriam persentiscens se ab ea vindicare conatur. Atque irritabilitas muscutorum siue partium musculosarum semper aequalem rationem ad sensibilitatem habet. Hinc infantum et eorum, qui delicatioris habitus sunt, corpora adeo facile
- p. 188. quacunque causa irritantur, cum contrarium in senibus et apoplecticis observari possit. Porro quid quid sensibilitatem partium musculosarum auget, uti v. c. inflammatio, illud quoque irritabile eorum vim maiorem reddit. Atque contra, quidquid sensibilitatem minuit aut destruit, illud quoque irritabile

tabilitatem tollit. Docent, hoc effectus frigoris et caloris in animalia minora, v. c. ranas et insecta, atque in punctum saliens in ovo incubato. Nam in his frigus sensibilitatem et irritabilitatem simul tollit, calor iterum excitat. Atque hoc loco Cl. WHYTT, occasione loci cuiusdam in HARVAEO obuii, catalogum variorum auctorum adducit, qui iam ante HALLERUM irritabilem musculorum naturam cognouerunt. Porro, quae de affinitate sensibilitatis et irritabilitatis partium corporis humani dicta sunt, effectus opii probant, quod sensum auferendo irritabilitatem quoque simul aufert. Cum autem ill. p. 201. HALLERUS neget, opium irritabilitatem cordis destruere, varia experimenta Noster adducit, quibus probat, eam omnino destrui, quae tamen hic repetere non possumus. Motum tandem musculorum irritatorum per sensationem a stimulo excitatam produci, docent varii motus inuoluntarii in corpore nostro obseruandi, qui a particulari quadam sensatione, siue ea in parte, quae mouetur, siue in vicina sit, eueniunt, v. c. vomitus, tenesmus, expulsio seminis etc. vt alia phaenomena ab Auctore adducta taceamus.

Iam ad appendicem accedamus, nouae huic p. 219. editioni adnexam, in qua Cl. WHYTT tum ad ea respondet, quae contra eum HALLERUS in volumine quarto Commentariorum de partibus sensibilibus et irritabilibus monuit, tum quaedam alia addit, quae ad hanc rem pertinent. Agit vero primum *de sensibilitate*. Pleuram sensibilem esse pro p. 228. bat, ex obseruatione facta a Cl. MIDDLETON, Medico Nouo - Eboracensi in America, in operatione empyematis. In genere vero WHYTTIUS negat, nos ex eo, quod neruos in quadam parte anatomicorum industria haud detexerit, concludere posse, carere illam partem neruis. Cum enim v. c. tendi-

num

num magna pars in foetu antea musculosa fuerit, illi nervos omnino habere debent, licet ii adeo a reliqua tendinis substantia compressi sint, vt ceru amplius nequeant. Atque ad omnes has partes vasa eunt plurima, quorum membranae et tunicae non destituuntur nervis, forte per reliquam ligamenti, tendinis aut membranae partem distributis.

p. 241. In tractatione de *irritabilitate*, quae altera et praecipua huius appendicis pars est, Cl. Auctor primo ostendit, motum in musculis, quorum nervi discissi sunt, superflitem, non probare, quod irritabilitas a nervis haud oriatur, aut non cum sensibilitate coniuncta sit. In omnibus exemplis motus muscularis, producti in naturali sanoque corporis statu a stimulo, causa irritans nervis, non fibris muscularibus ipsis, applicatur. Porro nervi a cerebro et medulla spinali separati retinent imperium suum in musculos, ita, vt iis irritatis valentior longe contractio oriatur, quam ipsis fibris muscularibus laceffit. Hinc omnes res, quae vim nervorum penitus destrunt, eodem temporis momento

p. 251. omnem quoque musculorum motum tollunt. Sunt enim nervi non excretorii tantum ductus liquidi in cerebro et medulla spinali secreti, sed ipsius medullaris substantiae verae continuationes, ita, vt communicatione quoque cum ea ipsa substantia sub-

p. 252. lata aliquas actiones exercere possint. Disquirit porro Cl. Auctor, num ii motus, qui in musculis, quorum nervi ligati aut discissi sunt, per irritationem excitantur, probent, irritabilitatem cum sensibilitate non coniunctam esse. Si convulsiones, ab irritatione medullaris substantiae cerebri aut medullae spinalis excitatae, in his partibus sensum aliquem esse probent: sequitur, convulsivos motus, ex irritatione nervorum in iis musculis ortos, ad quos nervi irritati pertinent, docere, sensibilitatem et in his muscu-

muscu-
nem
Cl. w
riter
tire,
cedit,
riorer
Super
cum
in cor
conten
tricul
post
cum
nali i
sublat
nervi
Cel.
prop
maior
non
nova
sere
quim

De f
fr
qu
tu
rit
b
Sun
n
dicur
T

musculis superesse atque stimulo ingratam sensatio-
nem excitari. Quo vero modo sensatio hæc fiat,
Cl. WHYTT definire non audet. Musculos medio-P. 271.
criter tantum sensibiles esse, neque ita acriter sen-
tire, uti nervi, cutis, aliaque partes sentiunt, con-
cedit, cordis vero sensibilitatem aequalem aut supe-
riorem facit vi sentiendi, quæ in aliis musculis est.
Supereft, ut omissis aliis de controuersia Cl. WHYTT P. 279.
cum Ill. HALLERO, ratione effectus, quem opium
in cordis motum habet, aliqua moneamus. Scilicet
contendit Noster, opii solutionem, iniectam in ven-
triculum aut intestina ranae, motum cordis paullo
post imminuere, tandemque plane tollere. Atque
cum hoc contingat citius cerebro aut medulla spi-
nali illaesis, tardius vero influxu fluidi neruei in cor
sublato, Noster inde concludit, motum cordis a
nervis omnino pendere. Hoc vero ita euenire
Cel. HALLERUS et Cl. FONTANA negant, qua-
propter Noster probare contendit, opium in dosi
maiori sumtum motum cordis imminuere. Hinc
non modo experimenta iam facta repetiit, sed et
noua instituit, quæ tamen cum breuiter recen-
sere nequeamus, vltiori Lectorum examini relin-
quimus.

XXVII.

De splenis vsu, morboque splenico, ad Illu-
strem D. P. G. WERLHOFIUM, Liber. In
quo simul virium physicarum, monadum, mo-
tus, caloris, et ignis etc. occurrit praelimina-
riter theoria metaphysica noua. (*Guelpher-
byti, Auctore F. I. W. S.*) 1761. 8. pl. 10.

Summam huius libelli breuiter indicaturi nota-
mus, Auctorem eius Cl. SCHROEDERUM, Me-
dicum Guelpherbytensem, sententiam suam de na-
tura
Tom. XIII. Pars II. T tura

- tura et vsu lienis, nec non morbis ex hoc viscere oriundis, eorumque medendi methodo communicare. **p. 9.** Variæ licet fuerint, veterum præcipue, opinioniones de vsu lienis, nullam tamen inter has rationem et veritati magis consentaneam esse. Noster putat, quam hanc, hoc viscus ope sanguinis sui spissum per venam portam aduectum sanguinem diluere, et melle bilis secretionem promouere. Cum tamen tanta sit lienis magnitudo, asserit quoque, illum plures et maiores habere debere vsus. Itaque cogitationes suas WERLHOFIO ad diiudicandum exponit. Nimirum, nullum in toto corpore animali viscus maiori sanguinis copia repletum esse, quam lienem ac hepatis; sanguini vero huic lienari peculiarem quandam calorem et calefactionem, ob validos musculorum abdominalium motus, sanguinem hunc in æstus spatium reducentes, inesse credit, ergo concludit, lienem, propter situm suum circa ventriculum, potissimum ope caloris sui, concoctioni ciborum inferuire. Ciborum vero concoctionem, **p. 19.** non digestionem, aut fermentationem, sed veram alimentorum coctionem ope calidi sanguinis hepatis et lienis productam statuit. Plura hac occasione profert de caloris et ignis natura in genere, et noua quadam theoria metaphysica, et vi monadum ignearum resolvente et mouente explicata, nec non de vita et morte, sanitate et morbo, aliisque actionibus corporis humani ex eodem calore demonstratis, quorum autem indicatione eo lubentius superfedemus, quo certius conuicti simus, ea ad explicandum lienis vsum non ita presse spectare. De morbo splenico Noster exponens, primum symptomata eius adducit, quibus recensitis causæ proximæ huius morbi mentionem facit, quam in auctoris resistentia materiae, in liene, hepate, omnibusque aliis
- p. 115.** mata eius adducit, quibus recensitis causæ proximæ huius morbi mentionem facit, quam in auctoris resistentia materiae, in liene, hepate, omnibusque aliis

aliis calefacientibus, vel multo sanguine repletis partibus et venis, reperiri credit. Ad methodum medendi huius morbi quod spectat, omnem indicationem curatoriam eo redire iubet, ut resistantiarum resolutio in liene factarum perficiatur. Ad p. 141. hunc finem acquirendum, motum suadet, tum externum per ambulationes, tum internum per phar-maca productum, nec non aquas minerales, et me-dicamenta martialia; praecipue vero usum electri-citatis, eumque, propter motum particularum ignea-p. 146. rum resolventium, salutarem, nec sine bono euentu iamiam adhibitum fuisse, exemplis comprobatur.

In fine huius libelli tria adducit dubia, quae Cl. WERLHOFFIUS contra theoriam Auctoris mouit. Primum nimirum respicit doctrinam de vera con-p. 153. coctione ciborum in ventriculo, ope caloris sangui-nis lienaris, a Nostro adfirmatam. Huic asserto WERLHOFFIUS ea animalia opponit, quorum san-guis frigidior est, et quae nihilo secius cibos in ven-triculo concoquunt sine sanguinis feruore. Quod vero dubium Noster ita soluit, ut eiusmodi anima-lium concoctionem veram esse putrefactionem, per lenissimum calorem productam, affirmet, prae-tereaque contendat, in horum concoctione gradum coctionis et laboris non tantum requiri, quantum in caeteris animalibus, eorumque animalium san-guinem, qui frigidus dicitur, non plane frigidum aut emortuum, sed viuum, et vero leni calore prae-ditum esse. Alterum WERLHOFFII dubium con-cernit theoriam motus, qua Noster primam omnis motus causam in monadico ignis principio resol-p. 155. uente et pellente ponit. Oritur ergo quaestio: qua ratione motus planetarum circa soles ex hoc theo-remate explicentur, cum tamen certum sit, plane-tas corpora esse opaca, compacta, obscura et fri-gida?

gida? Ad quam quaestionem Auctor respondet: affirmando, planetas non gaudere gravitate propria, hinc facile per actionem solis loco posse moveri. Tertium tandem et ultimum dubium respicit theoriam, quam Noster dedit de vi et operatione ignis, quam operationem vnicè posuit *in resolutione materialium et corporum, ponens simul, huic vi contrariam vim esse materiae, cuius vis consistit in inspissatione, condensatione, vel induratione, coagulatione et conglutinatione, unde gravitas et inertia veniunt.* Cum ergo WERLHOFFIUS monuerit, coagulationem materialium in omnibus naturae regnis calore et igne produci, illudque exemplo albuminis oui, quod igne coctum induratur neque resoluitur, comprobauerit: respondet Auctor, quod quidem mucosae materiae, ut e. g. est albumen oui, leni calore accedente reuera indurentur; attamen eiusmodi indurationem et conglutinationem non a calore aut igne produci, facillime potius resolvables partes leni calore solui, euolare, duriores autem compactiores et crassiores remanere, et fluidioribus partibus priuatas tunc dum indurari, affirmat.

XXVIII.

Manuel de Chymie ou Exposé des Opérations et des Produits d'un Cours de Chymie. Ouvrage utile aux personnes, qui veulent suivre un Cours de cette Science, ou qui ont dessein de se former un Cabinet de Chymie. Par M. BAUMÉ, Maître Apothicaire de Paris et Démonstrateur en Chymie. A Paris, chez Didot etc. 1763. 8. Alph. I. pl. 19.

h. e.

Enchiridium chemicum siue explicatio operationum et productorum praelectionum chemicarum etc. Auctore Cl. BAUMÉ.

Opusculum hoc operationes nullas, sed collectionem tantum et descriptionem productorum sistit, quae Cl. Auctor, dum experimenta instituebat, obtinuit. In enumeratione productorum primo semper indolem corporum, prout natura ea offert, considerat, posthac autem exponit mutationes, quas ars in iis producit, et primo ad illas in disquirendo quous corpore attendit, quae per analysin fiunt, tum autem, quae per compositionem seu commixtionem cum aliis corporibus oriuntur. Vt autem natura corporum clarius patesceret, et mixtionum ratio veraque particularum constituentium indoles melius cognosceretur, breuem introductionem praemittit, et statim de vnione et compositione, affinitate et elementis corporum agit. Elementa exponens primo de igne et phlogisto, dein de aere differit, cumque hic ad ignis chemici motum conseruandum necessarius sit, furnorum partes essentielles enumerat; tum autem ad aquam et ultimo ad terram progreditur. Generalioribus his

praemissis, ad substantias, sensui magis obuias accedit, ac primo de terris agit, quas respectu simplicitatis in duas tantum classes, vitrescibilium nimirum et calcarearum, diuidit. Argillaceam enim mutatam vitrescibilem, et gypseam mutatam calcaream, ideoque magis compositas terras esse, recte monet. Ab his ad substantias salinas progreditur, ad quae varia producta relata esse deprehendimus, quae licet in compositione salinas substantias contineant, ad eas tamen vltro referri nequeunt. His perpendit in metalla eorumque producta inquit, posthac mineras eorum disquirat. Porro de lithogegnosia agit, vbi non solum de terris et lapidibus naturalibus, sed etiam de vitris artificialibus seu amantibus breuiter differit. Vltimo aquarum mineralium mentionem facit, et quae inde obtinentur producta commemorat. Nunc corpora regni vegetabilis eorumque producta explicat, quibus autem varia eorum accensita cernimus, quae ad producta mera vegetabilia non pertinent. Ab his ad producta regni animalis transit, tandem de arte tinctoria breuissime differit.

Liceat speciminis loco ea, quae Noster de alumine, borace et vasis, Gallo - Francis *Poterius de Grais et de Fayance* dictis, habet, breuiter repetere.

p. 85. Alumen a Cl. Auctore vocatur selenites, atque eius sententia nihil aliud est, quam terra vitrescibilis cum acido vitriolico coniuncta. Differt a selenite stricte sic dicto, cuius basis terra calcarea est, quod terra vitrescibilis basin constituat, magnam copiam aquae in crystallisatione admittat, saporem acidum adstringentem habeat, in maiori demum quantitate aquae soluat, et ebulliens aqua maiorem eiusdem quantitatem suscipiat, quam frigida. Aluminosam autem terram vitrescibilem esse, sequenti

p. 99. experientia confirmat. Si terrae vitrescibilis pars

una commiscetur cum duabus vel tribus partibus
alkali fixi, atque hæc massa igne non adeo violento
funditur, et fusa aeri liberiori exponitur, tunc
aquam ex aere attrahit et notus ille liquor filicum
oritur. Si postea cum hoc liquore commiscetur
pauillum acidi cuiusdam, terra præcipitatur vitre-
scibilis admodum subtilis, quæ in acido vitriolico
soluta et euaporata et crystallifata alumen præ-
bet. Ex quo itaque identitatem terræ vitresci-
bilis, terræ argillaceas, et terræ aluminosæ pro-
bari colligit.

Boracem salern neutrum esse, et ex alcali mine-p. 136.
rali et sale quodam neutro singularis indolis con-
stare, asserit. Salem hunc neutrum, qui sal feda-
tius vocatur, vices acidi gerere, et cum alcali mi-
nerali coniunctum hoc in neutrum mutare putat.
Hic enim sal cum soda commixtus boracem rege-
neratam sistere dicitur.

Vasa, quibus a Gallo-Francis nomen *Grais* im-p. 307.
ponitur, ex argilla cruda et argilla cocta, utrisque
subtiliter pulverisatis et aqua subactis, constant. Ea
vero vasa, quibus nomen *Fayance* datur, ex argilla
et arena, aqua subactis, parantur. Vasa inde effor-
mata et mediocriter cocta postmodum massa obdu-
cuntur, quæ ex rebus vitrescibilibus et calce stanni
constat. Obducta demum vasa iterum coquuntur,
et sic vitrescibilis illa massa agglutinatur.

XXIX.

The vegetable System. Or the internal Structure and the Life of Plants, their parts and nourishment explained; their classes, orders, genera and species, ascertained and described; in a method altogether new. Comprehending an artificial index and a natural System. With Figures of all the plants designed and engraved by the Author. The whole from the Nature only. By IOHN HILL. M. D. London 1761 et 1762. Solded by R. Baldwin. Fol. Vol. II. Containing the whole series of Plants with radiated Flowers. I Alph. tab. aen. 87. Vol. III. Containing the entire Classes of Plants with tubulate and ligulate Flowers. pl. 16. tab. aen. 50. scil. ad 137. Vol. IV. Containing the whole Class of Associates or capitates Plants. pl. 14. tab. aen. 46. id est.

Systema vegetabile, siue explicatio internae structurae et vitae plantarum, nec non partium et nutritionis illarum: descriptio accurata classium, ordinum, generum atque specierum. Methodus noua, complectens artificialem indicem et naturale systema; cum omnium plantarum iconibus, ab Auctore delineatis et excusis. Omnia a natura desumpta. Auctore IOANNE HILL. M. D. Vol. II. III. et IV.

Iam illam, quam dedimus *) de methodo, in plantarum disquisitione a Cl. HILLIO adhibita, deferendi promissionem explemus, et de tribus voluminibus

*) vid. Comment. Nostr. Vol. XII. P. III. p. 500 sqq.

nibus sy
quod pl
ptiones
ris exte
rum et
omnium
ponunt
ratae, i
nies.
Et or fin
liberali
quendu
nicula.
Ita
aliquae
natura
rum p
abfolu
et ter
lium t
nem r
cacia
calore
et mo
tium
deind
simul
III. l
nunt
vero
ribus
tis,
iung
met
prop
etia

nibus systematis eius vegetabilis simul exponimus, quod plantarum sic dictarum compositarum descriptiones in iis continentur. Elegantia omnino operis externa ea est, quam expectare posses, singulorum etiam generum characteres non solum, sed omnium etiam specierum icones conuenientes proponuntur, fatis nitidae, ab ipso Cl. Auctore exaratae, inter quas aliquae sunt, quas alibi non inuenies. Maximum autem se debere fatetur Cl. Auctor singulari indulgentiae ministri regii BUTE, qui liberaliter omnia, quae ad suscipiendum et exequendum eiusmodi opus pertinent, suggessit adminicula.

Itaque in *Volumine secundo* primo loco generales Vol. II. aliquae adhuc notae ad explicandam vegetabilium naturam, nec non ad dispositionem radiatorum florum pertinentes proponuntur. Priores tribus libris absoluntur, quorum primus effectus elementorum et tempestatum perpendit, alter partes vegetabilium singulas, tertius vero methodicam dispositionem recenset. Elementorum scilicet quatuor efficiaciam ad vegetationem necessariam demonstrat, calorem autem praecipue requiri docet, quippe qui et motus humorum per plantas, et foliorum cadentium aut persistentium rationes contineat. Partes p. 1. deinde plantarum omnes ac singulae altero libro simul cum externis suis differentiis, ad methodum Ill. LINNAEI, a radice ad florem vsque sic proponuntur, vt iconibus etiam illustratae appareant. His vero varietates luxuriantis incrementi addidit in floribus plenis, proliferis et foliis crispis atque bullatis, quibus merito plantarum fasciatarum exempla iungere potuisset. In tertio tandem libro diuersae p. 26. methodi describuntur. Incipit a CAESALPINO, progreditur ad MORISONUM, RAIUM, quem etiam contra LINNAEUM, methodum Raianam ex parte

parte tantum naturalem adfumentem, defendit: reliquas post ea methodos breuissime tangit, **TOURNEFORTII** laudans, etsi arbitraria sit, **BOERHAAVII**, **MAGNOLII**, deinde **LINNAEI**, **ROYENIQUE** recensens, cuius quidem classes plerasque naturales iudicat, classes vero, ordines et genera haud studiose inter se connexa fuisse dicit, **HALLERUM** huic praefert, **WACHENDORFIUM**, **GLEDITSCHIUM**, **SAUVAGES**, artificiales methodos composuisse docet. Nihilo tamen minus artificialis methodi necessitatem agnoscit, ad iuuandam memoriam et coordinanda vegetabilia, quam vero non nisi indicem botanicum vocat seu dictionarium. **LINNAEI** methodus ipsi imperfecta videtur, ut ut alias eum magni facit, in qua aequae ac in aliis difficultates sese

P. 44. offerant variae, quod partim characteres classium ab inconspicuis et variantibus partibus plantarum desumuntur, partim genera classis characteri non respondent et varietates frequentius occurrunt, nec non, quod in characteribus longo essentialibus notae, genera distinguentes, vix queunt discerni, fructusque debent expectari prius, verum genus quam potest determinari. His itaque ex tricis commodè se expedire posse credidit Cl. Auctor: si a flore characterem classis constantem desumat, si genus ad classem non referatur, quod non accuratissime huc pertineat, si, ubi forte species discrepat a nota characteristica classis vel ordinis cuiusdam, eius genus cum huc pertinentibus speciebus referatur ad aliam classem vel ordinem, si nullus character generis adducatur, nisi qui absolute genus ab aliis eiusdem classis discernit. Hanc etiam normam sibi in hoc opere proposuit Noster, num finem hunc assequutus sit, iudicent intelligentes. Addamus breuiter, quo pateat distributionis ratio, tabulam hic exhibitam. Segregat autem antiquo more herbas ab arboribus

arboribus
tribui
He
commu
iunctis
diatae.
fis 3. li
minibu
tato, a
ries II
diuerfi
bus et
coroll
tetra-
res, c
rolla
lyce, r
calyx
talis n
tantu
nibus
F
XI. f
articu
mis,
J
fitio
aequ
syte
hoc
plan
nes
seu
oct

arboribus, fruticibus suffruticibusque. Herbae distribuuntur in series quatuordecim.

Herbae itaque habent: Flores *visibiles collectos*, P. 45. communi calyce exceptos: Series I. staminibus coniunctis, classis 1. corollis tubulosis et lingulatis, *radiatae*. classis 2. tubulosis tantum, *flosculosae*. classis 3. lingulatis tantum, *seminiflosculosae*. Series II. staminibus distinctis, *associatae*, calyce distincto, capitato, *aggregatae*. Flores *separatos* pedunculis. Series III. ex vno puncto prodeuntibus, *umbellae*. Ex diuersis punctis prouenientibus, perfecti, staminibus et pistillis donati, completi, calyce nempe et corolla instructi. Series IV. regulares, *mono-di-triteta-penta-hexa-polypetalae*. Series V. irregulares, eodem modo. Incompleti, vel calyce vel corolla vel neutro instructi. Series VI. *petala sine calyce*, numero a mono-ad polypetalos. Series VII. *calyx sine petalis*, itidem. Series VIII. calyce et petalis nullis: *gramina*. Series IX. staminibus et pistillis tantum, *filamentosae*. Series X. imperfecti, staminibus et pistillis in distinctis floribus.

Flores *inuisibiles* oculo nudo: Terrestres. Series XI. foliosae plantae, *Filices*. Series XII. squamis articulatis, *Musci*. Series XIII. nec foliis nec squamis, *Fungi*. Series XIV. Marinae plantae.

Arbores, frutices et suffrutices.

Ni autem fallimur, haec etiam plantarum dispositio diuersa diuisionis momenta admittit, quae aequae ac taxatae a Cl. Auctore methodi ad naturale systema deducere nequeunt. Consideremus nunc hoc volumine comprehensam classem radiatarum plantarum, quae iterum in quinque diuersos ordines dispescuntur, a calycis natura desumptos.

Primus ordo complectitur plantas calyce integro p. 49. seu indiuiso; apice quinquedentato, *Tagetes*, apice octodentato, *Othonna*. *Secundus* eas, quae calyce sunt

sunt simplici seu vnus seriei squamarum: calyce lato, squamis acuminatis, concauis, *Bidens*; calyce oblongo, squamis angustis, aequalibus, *Tussilago*; calyce lato, squamis ad basin latis, superius angustis, *Helenia*; calyce hemisphaerico, squamis angustis, acuminatis, *Osteospermum*; calycis segmentis quinque latis, acuminatis, ad basin sectis, *Chrysogonum*; calycis segmentis quinque rotundis, *Perithenium*; segmentis quinque ovalibus, *Melampyrum*; segmentis quatuor planis, triangularibus, nigridiusculis, *Tetragonotheca*; calyce largo, segmentis quinque longis, *Sigesbeckia*; calyce triangulari plano, segmentis tribus inaequalibus, vno lato, duobus angustis, *Milleria*.

- p. 58. *Tertius* ordo habet plantas calyce duplicato, seu serie duplici, externa et interna. Calyce expanso, squamis longis, angustis, *Doronicum*; calyce erecto, squamis lanceolatis, paucis, *Bellis*; calyce concauo, squamis canaliculatis multis, *Verifina*; calyce apice expanso, squamis diuergentibus acuminatis, *Coelestina*; nouum hoc genus cum *Verbesina* conuenire videtur, singula calycis squama medio loco viridem costam decurrentem habet, color flosculorum coeruleus elegans originem nominis dedit. Ill. LINNAEUS eam nomine Cinerariae Ameloidis tradidit. Porro calyce hemisphaerico, squamis linearibus, aequalibus, compactis, *Anthemis*; squamis calycinis latis corolla longioribus, *Catula*; calyce cauo, squamis multis, acuminatis, aequalibus, densis, *Calendula*; squamis obtusis reflexis, disco eleuato, *Rupbeckia*; squamis distantibus, inaequalibus, basi carnosissimis, *Corcopsis*; squamis inaequalibus, exterioribus foliosis, *Silphium*.
- p. 71. *Quartus* ordo continet plantas calyce pluribus squamarum seriebus constante: squamis calycis aequalibus, foliosis, distinctis, vndulatis, *Helianthus*; squamis longis, foliosis, compactis, *Bupththalmum*; squamis inaequalibus,

bus; inferioribus longis et foliosis, *Bubonium*; seu
Euphthalmi quaedam species; squamis angustis, di-
 stinctis, tenuiter foliosis, *Inula*; calyce hemisphae-
 rico, squamis densis, exterioribus angustissimis, in-
 terioribus membranaceis, *Chrysanthemum*; calyce
 cylindrico, squamis similaribus valde acutis, *Tridax*;
 squamis fere spinosis, *Gortera*; squamis foliosis infe-
 rioribus reflexis, *Aster*; calycis squamis triplicis se-
 riei, inferioribus expansis, mediis ovalibus, supe-
 rioribus oblongis, apice concavo membranaceis,
Arctotis; calyce rotundo, squamis acutis, apice re-
 pandis, *Conyza*; squamis lanceolatis, interioribus
 longis, membranaceis, splendidis, radium mentien-
 tibus, *Xeranthemum*; calycis cylindrici squamis ova-
 libus, latis, concavis, extus turgidis, apice membra-
 naceis, *Lepia* *). Speciem flore rubro non habet;
 calyce hemisphaerico, squamis linearibus aequali-
 bus, *Matricaria*; calyce ovali, squamis ovalibus, acu-
 tis, *Achillaea*; calyce cylindrico, squamis angustis,
 acutis, erectis, serie suprema introrsum flexa, *Soli-
 dago*; squamis subulatis, erectis, aequalibus, radiis
 florum erectis, *Erigeron*; calyce hemisphaerico,
 squamis planis, ovalibus, radiis florum tubulosis
 apice integris, *Anacyclus*; calyce plano expanso,
 squamis longis, aequalibus, basi tridentatis, radiis
 florum sine antheris, *Arnica*; calyce patente, squa-
 mis ovalibus, paucis, interioribus planis, mediis
 parum exterioribus multum concavis, *Eriocephalus*;
 calyce globoso, squamis acuminatis, florum fasci-
 culi calyci quinquifido insident, radius exiguus,
Sphaeranthus; calyce ovato, squamis lanceolatis
 convergentibus, *Atractylis*; calyce rotundo, squa-
 mis oblongis, duris, acuminatis, *Amellus*; calyce
 cylindrico, squamis densis, foliaceis, inaequalibus,
Pectis; calyce breui, umbilicato, squamis angustis,
 basi

*) vid. Comment. Nostr. Vol. VIII. P. II. p. 253.

basi inuolucro folioso cinctis, *Carpesium*; calycis seriebus tribus, squamis inferiorum ternis, superiorum quatuor, *Polymnia*. Quintus ordo refert plantas calyce inferiori squamis accessoriis cinctas: squamis erectis longis, basis squamis breuibus siccis, ornatis, *Senecio*; calyce simplici, ad basin duplici serie membranarum reflexa aucto, *Meridiana*. Haec plerumque ad Arctotin refertur, a qua hac nota differt, et autem *Gorteria rigens* Ill. LINNAEI.

- Vol. III. Jam volumine tertio *) ad plantas flosculosas progreditur Cl. Auctor, quas quidem in eo a radiatis tantum differre dicit, quod radio, qui tubuli elongatio ex vnitis segmentis sit, destituatur. Hinc notas characteristicas speciali tabula designauit, ordines vero ex calyce, vt in priori volumine, quinque constituit.
- p. 122. *Primus ordo* calyce integro: eoque basin rotundo, superius angusto, septempartito, *Thymonanthus*.
- p. 123. *Secundus ordo* calyce simplici: lato, *dens*, cuius nunc species non radiatae recensentur, calyce longo, squamis multis lanceolatis, *Ageratum*; calyce acuminato, squamis angustis, numerosis, *Petasites*.
- p. 125. *Tertius ordo* calyce duplicato: eoque lato, squamis flore longiore, *Cotula*; calyce concauo, squamis multis canaliculatis, *Verbesina*.
- p. 126. *Quartus ordo* calyce multiplicatis seriebus squamarum: hemisphaerico, squamis oblongis, inaequalibus, apice introrsum flexo, *Santolina*; calyce rotundo ad basin, superius cylindrico, squamis angustis.

*) Sic in titulo inscribitur volumen hocce, ad cuius finem aequae ac in singulis plagulis pro secundo volumine venditur, quia sine dubio pars voluminis secundi altera esse debebat, siquidem in voluminis secundi titulo apponatur Pars I. cuius continuationem autem aliam, nisi hanc, nullam inuenimus. Notare hoc conuenit, ne forsitan quis decipiarur.

stis, acuminatis, aequalibus, erectis, *Tanacetum*;
calyce hemisphaerico, expanso, squamis lanceolatis,
iuxta se positis, *Chrysotoma*; calyce superius cylin-
drico, squamis pyramidalibus, apicibus reflexis, *Co-*
nyza; calyce cylindrico, squamis angustis, lineari-
bus, inerme spinosis, *Baccharis*; calyce oblongo,
squamis erectis, acutis, irregularibus, *Eupatorium*;
calyce ovali, squamis imbricatis, rotundis, apice
introrsum flexis, *Artemisia*; calyce rotundo, squamis
ovalibus, apice intus flexis, inferioribus membrana-
ceis, superioribus laxis, stipulatis, *Gnaphalium*.
Quintus ordo, calyce squamis ad basin accessoriis: p. 142.
calyce conico, simplici, squamis ad basin angustis,
Senecio; calyce simplici lanceolato, squamis paucis
stipulatis ad basin, *Cacalia*; calyce pentaphyllo,
squamis quinque stipulatis ad basin, *Micropus*; calyce
squamis multis, lanceolatis reflexis, stipulis ad basin,
Stachelina; calyce rotundo, squamis duriusculis, iis
ad basin mollibus, flosculi calyce quinquefolio,
Stoebe; calyce pentaphyllo, squamis ad basin quin-
que aequalibus, *Iasione*; calyce imbricato, squamis
quatuor pyramidalibus accessoriis, et inuolucro ex
tribus foliolis, *Elephantopus*.

Excipit has classis plantarum *lingulatarum*, quae p. 146.
in quatuor tantum ordines secedunt, nulla enim est,
quae integrum calycem acceperit. Hinc exhibet
Ordo primus plantas calyce simplici: rotundo, vil-
loso, squamis multis aequalibus, acutis, *Andryala*.
Ordo secundus calyce duplicato: squamis longis, fo- p. 148.
laceis, acuminatis, *Tragopogon*. *Ordo tertius* calyce 150.
multiplici serie squamarum: basi tumida, squamis
pyramidalibus, inaequalibus, *Sonchus*; squamis di-
stinctis, apice membranaceis, concavis, *Catananche*;
squamis calycis, basi ventricosi, acuminatis, *Hypo-*
thaeris; calyce cylindrico, squamis apice acutis, *La-*
guca; squamis inaequalibus, linearibus imbricatis,
Hiera-

Hieracium; calyce ovali, squamis spinosis, *Scolymus*; calyce cylindrico, squamis exterioribus laxis, foliaceis, *Cichorium*; squamis laxis per gradus decrescen-
tibus, foliaceis, *Leontodon*; calyce conico, squamis interioribus longis, exterioribus brevioribus, apice

p. 164. membranaceis, *Scorzonera*. Ordo quartus, calyce ad basin squamis varie cincto: calyce cylindrico simplici, squamis ad basin trium ordinum pyramidibus, *Crepis*; calyce ovali, imbricato, squamis ad basin quinque duris, *Picris*; calyce decaphyllo, foliolis lanceolatis, squamis ad basin brevibus, *Hyssopis*; calyce ovali, squamis octo linearibus, ad basin sex angustis, cum prioribus alternis, *Lapsana*; calyce cylindrico, squamis quinque longis, ad basin tribus angustis, inaequalibus, *Prenanthes*; calyce cylindrico, imbricato, ad basin squamis brevibus, angustis, *Chondrilla*.

Vol. IV. Naturali quodam ordine, quum in prioribus plantis stamina cum antheris coalitis inveniuntur, sequuntur *Volumine quarto* eae, quae stamina continent distincta, filamenta nempe cum antheris a se inuicem separata sunt, intus tamen in flore peculiari aliqua membrana, ad basin filamenta circumeunda, cinguntur, quae nota itaque Cl. Auctori *afficiuntur* facit plantas. Inter quas, quippe quum multis difficultatibus obnoxiae sint in disquirendo, varia noui scrutinium artificiale iuuantia, constituit Nollet genera. Continet itaque haec classis omnes illas plantas, quas capitatas alii vocant. Singulare est, omnes habere calycem polyphyllum, foliolis multarum serierum. Multitudo autem hic occurrentium vegetabilium coegit Cl. Auctorem, ut eadem in duos tribus, hos in ordines et familias, a calycis natura desumptis distinctionibus, subdivideret. Ea eius methodum:

Tribus

Tribus I. recenset plantas, quarum squamae calycis successiuis seriebus decrescunt. *Ordo primus*, calyce squamis foliaceis tantum: calycis squamis inferioribus perfecte foliaceis, pinnatifidis, sequentibus ficioribus, incisfis, apice spinosis, intimis integris inerme spinosis, *Phonus*, nomen *GESNERI*, *Carthamus* aliorum; calycis squamis ex caule continuatis, omnibus foliaceis, *Carthamus*. *Ordo secundus*, calycis squamis exterioribus stipulatis: calyce ouali, ad basin circulo foliaceo cincto, squamis interioribus ramosè spinosis, *Cnicus*; calyce ouali ad basin foliaceo, interioribus squamis molliter simpliciterque spinosis, *Crepula*. *Ordo tertius*, squamis calycis interioribus ficcis, membranaceis: calycis squamis interioribus diuergentibus, nitidis, radium aemulantibus, *Carlina*.

p. 5.

Tribus II. continet plantas squamis distinctis originalibus. *Familia 1.* squamis armatis seu in duram spinam desinentibus. *Ordo primus*, squamis apice tantum spinosis: calyce cylindrico, squamis linearibus, *Polycantha*; calyce elliptico, squamis latioribus, apice breuiter spinulosis, *Acarna*; calyce tumido, squamis longis, teneris, reflexis, *Ascalea*; calyce ouali, apicibus extrorsum patentibus, *Onopordum*; calyce oblongo, squamis laxis; apice latiusculis, spinosis, *Pternix*; calyce cylindrico, squamis latis acutissime spinosis, *Ixine*; calyce cylindrico, basi ventricosa, squamis apice setaceis, *Tetralix*. *Ordo secundus*, squamis apice et latere spinosis: calycis squamis toto latere spinosis, *Mariana*, est *Carduus* *Mariae*; squamis basi a latere spinosis, *Calcitrapa*. *Ordo tertius*, squamis ramosè spinosis: squamis calycis ad longitudinem spinulosis, apice ramosè spinosis, *Solstitiaria*. *Familia 2.* squamis pilosis. *Ordo primus*, squamis calycis simplici pilo terminatis: squamis calycis breui firmoque pilo instructis, *Cro-*

p. 12.

p. 22.

coâtilium; squamis apice longe rigideque pilosis, *Crisium*; squamis terminatis pilis firmis extrorsum patentibus, apice hamatis, *Bardana*. *Ordo secundus*, calycis squamis in ambitu ciliatis: squamis ovalibus, breuibus, firmisque ciliis, *Cyanus*; squamis apice membranaceis, ciliis longis duris, *Psora*; squamis laxis, acuminatis, ciliis in ambitu setaceis, *Colymbarda*; squamis oblongis, apice longis mollibusque pilis, *Iacea*. *Ordo tertius*, squamis calycis serratis, apice et lateribus ciliatis: calyce ovali, squamis molliter pilosis, *Stoebe*; squamis longis pungentibus pilis instructis, *Sagmen*. *Ordo quartus*, squamis pinatifidis, apice ciliatis: pilis tenuibus, tenacibus, *Cistrum*. *Ordo quintus*, squamis plumosis: squamis ellipticis extus conuexis, *Heraclea*. *Ordo sextus* squamis palmato ciliatis: squamis ouatis, apice digitato ciliatis, *Pycnocomus*. *Familia 3*, squamis nudis. *Ordo primus*, squamis simplicibus, indiuisis: squamis ouatis, basi carnosus, *Cynara*; squamis totis membranaceis, *Serratula*; squamis teneris, ficcis, leuibus, obtusis, *Behen*; squamis oblongis, ad basin conuexis, ficcis apice planis a latere tenuibus, *Centaurea*; *Ordo secundus*, squamis a latere ferratis: calyce elliptico, squamis latis, *Rhapontica*. *Ordo tertius*, squamis profunde incis: calyce ovali, squamis duris, *Eriopha*. *Ordo quartus*, squamis digitatis: calyce ovali, squamis laxis, *Sphaerocephala*. *Ordo quintus*, squamis laciniatis seu apice irregulariter sectis, *Lacinaria*.

Exposuimus itaque Cl. HILLII dispositionem plantarum compositarum paullo curatius, quod a calyce potissimum desumens distinctionis notas, in difficili admodum classe disquirentibus facilis erudere voluerit. Nec diffitemur, in artificiali vegetabilium horum explicatione notas esse tyronibus futuri-
ficientes futuras, quamuis nominum genericorum repetitiones in diuersis classibus minus placeant.

Singula

Singula species figillatim describitur et, vt asserit Cl. Auctor, naturali exemplo praeunte, depingitur. Ea propter icones hic reperiuntur nondum datae, vt Melampodii, Coreopsidis angustifoliae, Helianthi decapetali, Arnicae coronopifoliae, vt alias multas taceamus. Sunt autem species ex Ill. LINNAEO desumptae saepe eadem, saepe aliquot, saepe alio ordine propositae, aliquae, vtut paucae, nouae. Genera iam diximus non nunquam diuidi in plura quod in Cardui et Centaureae adeo foecundis generibus luculenter apparet. Arbitramur autem simul ex his intelligi, quae noua sint et quae adhuc expectari debeant.

XXX.

Discorso della Irritabilita d'alcuni Fiori nuovamente scoperta. in Firenze appresso Gaetani Albrizzini. 1764. 8 mai. pag. 25. tab. aen. I.

h. e.

Sermo de irritabilitate quorundam florum nuper detecta.

Motum elasticum filamentorum, cuius ope ea definito tempore explosionem pulueris antherarum praestant, et quam botanici in Parietaria et Ruta aliisque plantis indicarunt, Cl. Auctor, qui, vt ex epistola dedicatoria patet, est Comes IO. BAPTISTA DAL COVOLO, in compositis floribus siue syngenesiis LINNAEI, et in curiosa horum flosculorum fabrica detexit, et vt specimen irritabilitatis in floribus descripsit. Recitauit autem hunc sermonem in Societate botanica Florentina, cui adscriptus est Cl. Auctor, et icones, ad microscopicas obseruationes adornatas et hanc rem demonstrantes,

tes, apposuit. Hanc vero irritabilitatem in *Crotalaria calcitrapoide*, calycibus subduplicato spinosis, foliis amplexicaulibus indivisis ferratis, declaravit et ostendit, eam tantum in quinque filamentis, quibus antherae in cylindrum coalitae accrescunt, deprehendi; haec nimirum arcuatim ex basi flosculi usque ad antheram cylindricam extenduntur, et stylum in medio rectum habent; si vero vel digito, vel quod natura fit, contracta corolla, tanguntur: tunc in rectas lineas ducuntur, et styli lateribus se applicant. Quamvis autem videri posset, filamenta hoc motu, dum ex arcu in lineam rectam abeunt, elongari, contrarium tamen evenit, dum illa accurtantur, quod etiam alia figura illustratur, ubi stylo remoto et filis prius extensis, postea sibi relictis, accurtatio insignis cum aliqua undulatione subsequitur. Quando filamenta in medio dissecantur, partes dissectae superiores aequae ac inferiores extrorsum reflectuntur; si vero vnum filamentum tantum disscinditur vel tangitur: reliqua incurvantur et vaginam antherarum in vnum latum ducunt. Addit quoque conditiones, in quibus experimenta adducta melius succedunt. Aer frigidiusculus fauet irritabilitati, inde noctu ea melius succedunt, quam interdiu, vix enim sentiunt in summo calore. Flores, antequam pulvis antherarum maturitatem assequitur, examinari debent, pulvere enim excusso languescunt vel prorsus non moventur. Irritabilitatem vero florum ideo dixit Cl. Auctor, quoniam in nullis partibus, praeter musculosas animalium, hic motus elasticus auctus evidentius observatus est. Elasticum vero nos diximus, quoniam a turgentibus succis in filamentorum medulla pendere videtur.

Abba
se
Z
17

Acta
T

Iam
m
turae
situm
et ob
I
urbis
alias
prop
tione
colar

2
dropi
coecit
Mile
penis
aliis
Nost
vt hy
vero
adfec
Hinc
maxi

*)

XXXI.

Abhandlungen der Naturforschenden Gesellschaft in Zürich. Zweyter Band. Zürich bey Heidegger und Compagnie. 1764. 8. Alph. I. pl. 9. tab. aen. I.

i. e.

Acta Societatis naturae indagatorum Tigurinae.
Tomus secundus.

Iam eo loco, vbi primum horum actorum volumen indicauimus *) de instituto Societatis naturae indagatorum, quae Tiguri floret, a nobis expositum est. Alter tomus sequentes commentarios et obseruationes continet.

1) *Tentamen historiae mercaturae reipublicae et urbis Tigurinae.* Auctore I. H. SCHINTZ. Praeter alias egregias obseruationes, quae tamen ad nos propius non pertinent, inprimis continet disquisitionem causarum incrementi insignis ciuium et incolarum territorii Tigurini. p. I.

2) I. G. ZIMMERMANN M. D. *descriptio hydropis cum accedente caro, conuulsionibus epilepticis et coecitate, methodique in huius morbi medela obseruatae.* Miles 28 annorum hydrope anasarca cum insigni penis scrotique tumore laborabat. Post varia ab aliis medicis applicata remedia, squillitica tandem Noster cum successu adeo quidem felici exhibuit, vt hydrops breui tempore euanesceret. Sub fine vero morbi aeger conualescens grauissimo animi adfectu ex desiderio obiecti amati commouebatur. Hinc omnia adeo in peius mutabantur, vt aeger maximum vitae periculum incurreret. Accesserunt

V 3

scilicet

*) Comment. nostr. Vol. XII. P. I. p. 110.

scilicet vomitus, delirium, carus cum stertore et motibus convulsivis vehementissimis, et aeger visu, vti omnibus reliquis sensibus, penitus privabatur. Causam vero celerrimae huius mutationis in hoc aegro observatae Noster ita explicat, carum caeteraque symptomata, quae cerebrum adfectum esse indicabant, producta fuisse ab aquis in cerebro effusis. Atque hunc effectum in corpore debilitato, nec ab aquis hydropicis penitus liberato; vehemens animi commotio facile omnino producere poterat. In desperato aegroti statu vesicatoria Noster applicari curavit, et omni bihorio cremoris tartari drachmam semis in infuso florum sambuci dedit. Quibus per duos dies adhibitis, sensus redierunt, sola visus obnubilatione per aliquot dies adhuc superstita. Purgantia fortiora ex pulvere radice Ialappae et sale Anglicano maxime in hoc morbo profuerunt. Sub finem curationis Noster corticem Peruvianum exhibuit, et aeger intra quatuordecim dies a gravissimo hoc morbo penitus restitutus est.

p. 219. 3) I. H. ESCHER *de ea parte oeconomiae, quae circa piscinas versatur, eiusque praesentia et usu.* Cl. Auctor, quae ad hanc oeconomiae partem spectant, multo cum iudicio ex optimis observationibus collegit. Atque cum semina in piscinis exsiccatis feri soleant, ad hunc scopum inprimis *graminae mannae esculentum* commendat.

p. 277. 4) *Delineatio tabularum et indicum uniuersalium incolarum cuiusdam loci, ad regulas et usus politici confectarum.* Auctore H. V. B.

p. 309. 5) *Observationes physico-medicae.* Auctore LAUR. ZELLWEGER M. D. Facit Cl. Auctor medicinam

Trogen

Trogenii in ditione Abbatis cellensi. Generalia quaedam de aere, aquis, victu, morbis incolarum, peccudumque cura in prouincia sua monet. Pauca nobis vtilia hic commentarius continet. Taeniam Auctor putat corpori humano vtilem esse, quod ea materiam quandam peccantem in primis viis consummat, hominesque penitus a taenia, qua antea laborabant, liberati postea variis incommodis obnoxii esse soleant.

6) *Instructio rusticorum ad septa construenda.* Exp. 361. obseruationibus a variis agricolis, in territorio reipublicae Tigurinae viuentibus, cum Societate communicatis, haec instructio collecta est a Cl. VSTRICH. Planta, quae vt optima ad conficienda septa commendatur, est *Oxyacantha vulgaris*.

7) *Historiae duorum morborum variolosorum* comp. 385. municatae a Cl. ZIMMERMANN. Prima historia est de puella septenni, in qua variolae copiose quidem erumpebant, non tamen confluebant. Septimo morbi die in pede, vbi ante variolarum accessum leue aliquod vlcus cutaneum et erysipelas fuerat, gangraenosus aliquis locus apparuit, similesque duo in fronte, vbi similia vlcera antea fuerant, apta tamen medendi methodo adhibita euasit. Frater praecedentis puellae, nouennis puer, post difficilem pectoris morbum, ex scabie ad pulmones regressa ortum, etiam variolis inuadebatur. Cum febrem secundam vehementissima symptomata comitarentur, aegre, nec forte aliter quam per medendi methodum, a Cl. ZIMMERMANN adhibitam, seruatus est. Historia huius vtriusque aegroti amplior est, quam quae a nobis in compendio ita tradi possit, vt optaremus. Fatendum enim est, apte esse expositam, satisque prodere ingenium bene excultum, iudiciumque acutissimum Auctoris.

p. 415. 8) *Observationes de effectu cicutae in variis morbis*, collectae a Cl. I. H. RAHN. M.D. Cum morbi, ad quos debellandos Ill. STÖERCK cicutam tanquam remedium specificum commendavit, in provincia Tigurina endemii quasi sint: laudabili sane consilio multi medici et chirurgi iunctis viribus experimenta de illius herbae in his morbis vi instituerunt, quorum observationes hic communicantur. Eorum summam! In scrophulis cicuta egregios effectus praestitit, neque iis ipsis iam exulceratis sine fructu adhibita est. Profuit quoque in mammae induratis grauidarum et abscessibus mammarum in

p. 444. puerperis. In scirrho tamen mammae dextrae nullam utilitatem eius usus aegrotae adtulit. Erat tamen in hac aegra hepar quoque induratum, ex quo hydropica obibat. Laudatur porro cicuta in testiculis induratis, nullum vero ex usu eius fructum in cancro mammarum Tigurini medici observarunt. Extollunt e contrario eius virtutem in variis aliis viceribus uteri, cutis, oris, neque in hydrope et ophthalmia plane inutilis fuit. Nocivos extracti effectus nullos observarunt, vnico aegro excepto, qui, dum tertia vncia extracti utebatur, torminibus abdominis adiciebatur.

XXXII.

Observations on some of the Diseases of the Parts of the human Body. Chiefly taken from the Dissections of morbid Bodies. By SAMUEL CLOSSY M. D. London printed for Kearsly. 1763. 8. pl. 13.

i. e.

Obferuationes de nonnullis morbis partium corporis humani, praecipue ex dissectionibus corporum morboforum desumptae. Auctore SAMUEL CLOSSY, Med. Doct.

Hic libellus vltra quinquaginta obferuationes continet, a Cl. Auctore in nosocomiis nonnullis Londinensibus et Dublinensibus factas. Ita vero eas hic collectas disposuit, vt singuli morbi breuem historiam praemittat, exponat deinde, quae in corporum dissectione inuenta erant, atque tandem varias nonnunquam adnotationes adiiciat, in quibus de illorum morborum natura atque methodo eis medendi in genere disputat. Diuisit vero has obferuationes in sectiones sex, in quarum prima historias *morborum capitis* proponit, scilicet lethargi et paralyseos a contusione integumentorum; ab effusione sanguinis in dura matre; ab effusione intra duram et piam matrem; ab effusione sub pia matre; a depressione calvariae et corruptione cerebri; a compressione cum effusione; a disruptione et putrefactione cerebri; lethargi cum excrescentiis fungosis in cerebro; et tandem epilepsiae ex abscessu durae matris ortae. Lethargus et paralytis ex sola integumentorum capitis contusione incisione facta et suppuratione subsequente curabantur. Etiam si post contusionem cerebri illud latus, in quo con-

p. 1.

- tusio est, paralyticum fit, tamen in opposito latere extrauasio, ex concussione cerebri orta, obseruatur, ita vt semper paralyseos caussa, vel in hoc quoque casu, in opposito sit latere. Cum vero a maxima, quae praecessit, concussione cerebri substantia semper ita laesa sit, vt sanari nequeat, neque locus trepanationis in hoc casu accurate definiri possit, nullam ex obseruatione sua in praxin utilitatem re-
- p. 35. dundare, Cl. CLOSSY ipse fatetur. Secunda sectio *de colli et thoracis morbis* obseruationes de angina ex tumore laryngis, asthma a pulmonibus induratis, hydropse pectoris, haemoptoe et empyemate continet. Qui ex tumore laryngis oedematoso angina laborabat aeger, difficillime inspirabat, facillime expirabat. Nullus exterius apparebat tumor, pulsus regularis erat, nonnunquam tamen intermittens. Aegro subito suffocato, membranae cartilagineae laryngis inueltientes oedemate distentae, leuiorisque inflammationis signa in interna asperae arteriae superficie deprehendebantur. In alio aegro pulmo sinister in massam duram, rudem et inorganicam, sine ullo membranarum, vasorum aut fibrarum vestigio relicto, abierat. Varii *hepatis morbi* in tertia sectione describuntur, v. c. abscessus huius visceris, et addita est pancreatis indurati historia.
- p. 89. Quarta sectio obseruationes in *hydropicis* factas continet. Quinta sectio *de intestinis* inscribitur. In
- p. 115. aegro ex iliaca passione, post validum purgans assumptum, demortuo, coecum cum appendice vermiformi et intestini ilei parte in colon susceptum erat. Colon a mesocolo separatum erat, atque in peluum descenderat. Obstructiones euacuationis alui non semper ex rigiditate quadam intestinorum proueniunt, sed et nonnunquam ex laxitate partium partis cuiusdam intestinorum oriuntur. Probat hoc obseruatio a nostro Auctore in puero duodecim

annorum pertinacissimis obstructionibus laborante facta, in cuius cadauere colon mirum in modum expansum totam fere cauitatem abdominis replebat, reliquis visceribus in angustissimum spatium ita compressis, vt v. c. a nimia coli in vreterem sinistrum pressione ille supra eum locum valde expansus, peluisque renalis quoque vehementer dilatata esset. Quod si vero aluina obstructio ex foecibus in dilatato eiusmodi loco haerentibus oritur, foeces nonnunquam egestae fluidae sunt, cum in retentione ab aliis caussis orta siccae vt plurimum deprehendantur. Morbi tandem *renum et vesicae* sextam p. 133. sectionem constituunt. Praeter alias etiam illa notatu digna est obseruatio, qua Noster calculum ex vesica viri quadraginta circiter annorum extractum describit, cuius pondus ad minimum octo uncias superabat. Aeger tamen euadebat. Causam, cur in rene sinistro frequentius calculi, quam in dextro occurrant, inprimis in compressione vreteris a colo, per foeces in eo haerentes expanso, ponit. Vti de variis aliis morbis, ita quoque ad calcem libelli varias de calculo obseruationes adiecit, in quibus tamen pauca, quae noua sint et attentionem nostram mereantur, continentur.

XXXIII.

Diff. inaug. diaetetica de educatione liberorum medica. Auctore IO. CONR. LÜDERSS, Hamburgensi. Goett. 1763. 4. pl. 6.

Esti quidem varia iamiam, et in quibus vberius actum est de educatione infantum, scripta adduximus, ob argumenti tamen grauitatem et singularem in genus humanum vtilitatem non possumus quin et huius dissertationis, cuius Cl. Auctor variis,

riis, quae hucusque inualuerunt, praeconceptionibus, et quae meliorem liberorum educationem impediunt, sese opponit, et de nonnullis rebus aliter quam caeteri scriptores sentit, praecipua momenta exponamus.

Tradit itaque Cl. Auctor varia ad abluitionem infantis recens nati, fasciationem, euacuationem meconii et lactatum spectantia, non contemnenda quidem, ast maximam partem iam cognita monita. Cubiculi porro, in quo infans detinetur, rationem describit, quaedam de dentitionis incommodis adiungens. In altera periodo, ablactationis modum, nunc sensim aliis et durioribus nutrimentis assuescendos atque in aerem liberum deducendos esse infantes suadet, ac strenue et recte perfringere errorem parentum, qui aerem liberum iis nocentem putant. Vitam infantum in rure prae urbana magis commendat et orphanotrophiorum in rure constructionem salubriorem fore, sanitati infantum in iis educandorum censet. Dietam eorum haud scrupulosam exigit, ut varia ferre discant et corporum firmetur. De situ postmodum et gestatione agit, et munditiem, ad quam balnea et abluitiones cum frigida multum faciunt, nec non potationem p. 26. frigidae summopere commendat. Vinum, de cuius in infantibus usu summus est medicorum dissensus, putat Noster, non tantum ob virtutem analepticam et roborantem infantibus esse concedendum, sed etiam ut anthelminticum remedium, quod adstringente et roborante vi muci generationi resistat verum mibusque inimicum sit, iis prodesse; quam ob rem ei laudandi esse videntur *parentes, qui infantibus quartum annum minimum egressis quotidie inter prandia unum saltem cyathum boni vini Gallici propinquant; immo vini usum infantibus necessarium esse, credit, si victu salito et fumo indurato cum parentibus*

simul vtuntur. Coffeam vt potum calidum ob re- p. 28.

exationem damnat, ob partes vero essentielles, sal
cilicet volatile vrinofum alcalinumque infantibus
concedit; siquidem, propter sal volatile et terreo
alcalinum, possit acidum, ad quod infantes a lactici-
is et victu vegetabili facile disponuntur, mutare
et absorbere, mucum viscidum incidere, attenuare,
dissoluere et ventriculo robur addere. An neruoso
systemati infantum conueniat coffeae vsus? filet
Noster. Varia posthaec de cibi tum quantitate tum
qualitate monet. Saccharum infantibus non dene- p. 32.

randum esse autumat; dum enim ex acido et terra
alcalina componitur, sistit sal medium vi saponacea,
eniter abstergente et resoluente praeditum, quod
non ad vermes, mucum procreando, infantes dispo-
nit, vti Cl. ANDRY affirmat, sed iis potius abster-
gendo, viscidum resoluendo, adeoque nidos eorum
destruendo aduersatur; neque dentibus nocere, vti
vulgo creditur, neque eorum defluxum promouere
posse, asserit Noster, illos potius sacchari vsu con-
seruari et ornari, optimum illud esse remedium pul-
ueres dentifricos ingrediens, atque senes fuisse sac-
charo quotidie vesci solitos, dentibus tamen optime
seruatis, ex Cl. SLARE probat; noxiu eius vsum
aliis ei admixtis rebus farinaceis et glutinosis v. c. in
panibus dulciariis, pulcra cet. adscribit. Laudat p. 33.

porro motum corporis, et inter alia exercitia in pri-
mis ambulationem, saltationem, natationem ac equi-
tationem. Hanc, si modum non excedat, non pue-
ris solum, sed et puellis ob laxum corporis habitum
utilem esse hasque a multis morbis inde immunes
seruari asserit, addito exemplo ex Anglia desumpto,
ubi feminae equites sint multae, paucae hystericae.
Equitationis autem vtilitatem non tantum in motu
corporis consistere, sed etiam ex halitu et atmo-
sphaera equi perspirantis et sudantis poris equitis for-
san

san aliquid committi, quod nervis et toti corpori ani-
 p. 36. *cum est, Auctori nostro verosimile videtur. Ultimo*
 quam maxime improbat parentum morem infantes
 a somno matutino detinendi eosque imprudenter
 expergefaciendi. Coniicit enim, systema eorum
 nervosum adeo irritabile esse, ut a quacunque causa
 turbetur; hinc eos nocturna plerumque febricula
 affici, cuius horrorem calor excipiat, quem circa
 matutinum tempus sudor siue perspiratio aucta le-
 quatur; cum itaque saepius circa tempus hoc crisi-
 cum fiat haec intempestiva euigilatio, facile appe-
 rere autumat, illam ob crisin turbatam causam mul-
 torum morborum existere.

XXXIV.

Zoophylacii Gronoviani fasciculus secundus,
 exhibens enumerationem insectorum, quae
 in museo suo adseruat, examini subiecit, sy-
 stematice disposuit atque descripsit LAUR.
 THEOD. GRONOVIVS I. U. D. Civitatis
 Lugduno Batavae Senator, Societatis physico-
 medico Reg. Lond. Basiliens. atque Hollan-
 dicae Socius. Additis rarissimorum insecto-
 rum iconismis. Lugduni Batavorum, sum-
 ptibus Auctoris 1764. fol. a tab. aen. 14-17
 et a pag. 141 ad 236.

Iam ex primo volumine Cl. Auctoris intelligen-
 tiam rerum ad historiam naturalem pertinen-
 tium est cognita. Haec pars, quemadmodum in-
 dex operis declarat, insectorum plerumque raro-
 rum et exterorum magnamque partem nondum
 explicatorum descriptiones complectitur. A decla-
 ratione figurarum fit initium. Hanc excipiunt ipsae
 insecto-

insectorum descriptiones, quorum dispositio ad Linnaeanam diuidendi rationem accommodata est, exceptis modo paucis generibus, v. c. Mylabride, Naucoride, Xiphosura etc. quorum characteres ipsis Autoris verbis repetamus.

*Mylabris, antennae moniliformes articulis hemisphae- p. 166.
ricis, sensim crescentes versus apices, rostro breui
plano insidentes. Caput elongatum, nec latitans
sub thorace. Elytra abbreviata, rotundata, plana.*

*Naucoris, antennae brevissimae infra oculos posita. p. 182.
Rostrum inflexum. Alae quatuor cruciatae. Scutellum praesens. Pedes sex, primi cheliferi, reliqui natatorii.*

*Xiphosura, corpus scuto fornicato transuersali articu- p. 220.
latione mobili, elastico omnino testum, versus ante-
riora semilunare, postice contractius denticulatum.
Oculi duo, utrimque unus, in lateribus summis tho-
racis, minimi, conuexi, ouati, non pedunculati.
Pedes duodecim, utrimque scilicet sex, a scuto dorsali
omnino testis; horum quinque priora paria chelifera,
et ultimum par est natatorium, reliquis longius.
Caudam constituit cornu seu aculeus ensiformis, cuspi-
datus, triqueter, corporis longitudinem adaequans.*

*Cancer, thorax maximus, caput atque truncum inuol- p. 221.
uens. Oculi pedunculati in thoracis margine ante-
riore. Antennae duae in fronte. Cauda abdomini
deorsum appressa. Pedes utrinque quinque, raro qua-
tuor. Primum par cheliferum.*

*Asacus, corpus subcylindricum, oblongum, articula- p. 227.
tum, deorsum inflexum. Thorax trunco multo bre-
uior. Antennae binae, vel sex subulatae, articu-
latae, tenuissimae. Cauda foliacea, horizontaliter
expansilis. Oculi duo, pedunculati in fronte siti.
Pedes utrinque nouem vel decem. Posteriora quatuor
quinqueue paria curta natatoria. Anteriora longis-
sima, quorum nonnulla plerumque chelifera.*

Squilla,

P. 232. Squilla, corpus teres, compressum, incurvatum. Thorax brevissimus. Oculi in lateribus duo, non pedunculati. Antennae quatuor, subulatae. Pedes longitudine inaequales utrinque septem, anticis paribus cheliferis.

P. 234. Emerita, corpus ellipticum. Thorax amplissimus. Cauda gracilis, sub abdomine inflexa. Antennae binae. Oculi duo, pedunculati. Chelae nullae. Pedes utrinque quinque natatorii.

Descriptiones quidem ad optimam rationem sunt aptatae, in iisque, ubi extarent synonyma, ex praestantissimis hoc in genere auctoribus reperiuntur excerpta. In pluribus insectis, quae vel ignota erant vel rara, DAN. LUYCS MASSIS, Societatis Indiae occidentalis apud Medioburgenses Director, cui est haec pars dedicata, cum aliis quibusdam, nominatim Cel. RACQUIN, commemoratus est, quod haud dubie Auctor fecit grati animi causa erga talem virum, qui multum ad has collectiones contulisse videtur. A recensionis consilio abhorreere videtur, omnium singularumque descriptionum mentionem hic facere. Itaque hoc tantum nobis sumimus, ut in tabula quadam ea inprimis insecta indicarem, quae sunt a nemine alio viro docto adhuc diligentius exposita.

Sic inter Scarabaeos 11 vel plane ignotae, vel nondum satis cognitae describuntur species. Elatres 3 habent novas species.

Buprestes 3.	Coccinellae 4.
Carabus 1.	Meloae 2.
Tenebriones 4.	Staphylinus 1.
Cantharis 1.	Blatta 1.
Cerambyces 9.	Grylli Tetigoniae 3.
Dytisci 2.	Grylli Locustae 2.
Chrysomelae 3.	Cicadae 2.
Cicindela 1.	Cimices 16.
Curculiones 5.	Papiliones Equites 2.
	Papilio

Papilio Heliconii 5.	Acarus 1.
Papilio Danaus 1.	Araneae 3.
Papilioes Nymphales 7.	Scorpiones 4.
Papilioes Plebei 5	Cancr 7.
Sphinges 2.	Astaci 3.
Phalaenae Bombyces 2.	Onisci 2.
Phalaena Geometra 1.	Emerita 1.
Phalaenae Alucitae 2.	Scolopendra 1.
Libellulae 4.	

Haec est fere ratio egregii huius libelli, cuius Auctor ut amantissimo cuique et intelligentissimo naturalis Historiae acceptus esse debet, ita proximam libri partem quisquis cupidissime expectabit.

XXXV.

Essays on Medical Subjects, originally printed separately; to which is now prefixed an Introduction relating to the use of Hemlock and Corrosive Sublimate; and to the Application of Caustic Medicines in Cancerous Disorders. By THOMAS GATAKER, Surgeon Extraordinary to His Majesty and Her Royal Highness the Princess Dowager of Wales, and Surgeon to Her Majesty's Household and St. George's Hospital. London: printed for R. and I. Dodsley. 1764. 8 mai. pl. 21 ½.

i. c.

Tentamina medica, primo separatim edita; quibus nunc praemittitur introductio de usu ciculae et sublimati corrosivi, atque de applicatione medicamentorum causticorum in morbis cancrois, a THOMA GATAKER.

Tom. XIII. Pars II.

X

Tria

Tria tentamina, iam alias publicata, quorum
 I mum continet *observationes de solano*; 2um
observationes affectuum venereorum, ubi nonnulli erro-
res theoriae horum morborum indicantur, ac falsae a-
noxiae fraudes in eorum medela nonnunquam occurre-
tes deteguntur; 3um *disquisitionem structurae oculi,*
cum variis adnotationibus de quibusdam huius organi
morbis; Cl. GATAKER nunc vno volumine edidit,
 iisque introductionem ipsis analogam praemittit,
 quae tractat *de solano; de usu cicutae; de applicando*
medicamentis causticis in morbis cancris; de usu sub-
limati corrosivi; de variis inuentis aut emendationibus,
et peculiaribus vel secretis methodis praeficiis; tandem
de operationibus cataractae. Solanum ad $\frac{1}{4}$ gr. pro
 dosi maximopere utile est, imprimis in vlcibus in-
 ueteratis cum effluente acrimonia tenui coniunctis;
 eius autem vsus intermittatur, si vlcus statum san-
 tionis attigit. Cicuta in Anglia nunquam tantam
 exseruit efficaciam, quantam Cl. STOERK illi tri-
 buit, eaque tantum diuresin et perspirationem lei-
 ter auxit, raro deiectiones excitauit, atque largitus
 exhibita interdum visum imminuit vertiginemque
 induxit; quapropter cicuta vix aliquam habere vide-
 tur vim destruendi humorem peculiarem, qui mor-
 p. 12. bos cancris gignit. In cura cancri difficile deter-
 minatur, vtrum adhibeantur medicamenta interna,
 an suscipiatur operatio externa vel exstirpatione vel
 causticis. PLUNKET et postea GUY tumoribus
 cancris applicabant peculiare cataplasma, quo tu-
 morem eiusque radices destruere annitebantur, id
 que reliquis causticis anteponendum esse Cl. Auctor
 arbitratur, cum profundius penetret et firmitus ad-
 haereat, quam alia: exstirpationem tamen per in-
 p. 30. cisionem huic semper praeferendam esse. Mercur-
 rius sublimatus, in morbo venereo apte adhibitus,
 plerumque ex voto agit, adeoque post saluatio-
 nem

mem minus prosperam, ut lene et alterans medicamentum, atque cum decocto sarsaparillae sumtus, curam optime absoluit. Successus igitur curationis beneficio mercurii sublimati potius a tempore ac modo, quo datur, pendet, quam ab eius praeparatione. Interdum auget sudorem, vel excretionem saluinae, vel urinae; nonnunquam in sanguinem agit sine insigni augmento excretionum corporis; plerumque et maximo cum successu salivae excretionem augere solet. Solutio sublimati corrosivi ini- p. 42.
cio quidem semper prosperos habuit effectus in venereis morbis, postea tamen docuit experientia, hanc in pertinaci casu symptomata non nisi ad tempus tollere, et in plurimis aegris intestina debilitare, interdum salivationem producere. Si vero sympto- p. 45.
mata levia sunt, haec solutio, vel sola, vel cum decocto sarsaparillae, reliquis mercurialibus praefere-
nda est.

*Observationes de usu interno solani iam alias recensita sunt *)*. p. 1.

Observationes de morbis venereis, ubi nonnulli errores theoriae horum morborum explicantur, cet. in binis literis ad chirurgum quendam datis continentur. Summa epistolae huius haec est. Cl. Auctor p. 91.
negat, excretionem in gonorrhoea ab ulceribus urethrae pendere, uti TURNERUS statuit. Saepe enim nares, palpebrae, pulmonesque excernunt materiam simillimam ei, quae in gonorrhoea effluit, sine ulcerum periculo. Nonnunquam superficies externa glandis et interna praeputii a miasmate venereo infecta excernit materiam gonorrhoeae spuriae similem, sine ulceribus. Cum porro in aucto malo tumor et inflammatio testiculorum tollat effluxum materiei et dysuriam leniat: plane apparet, nulla

X 2

adesse

*) vid. Commentar. nostr. Vol. VII. Part. IV. pag. 717.

- adesse vlcera, sed potius dolorem vrethrae ab acri materia excitari. Fluor albus, sine vlceribus vaginae, gonorrhoeae virulentae saepe maxime similis est; cereolus vrethrae applicatus mucro obducitur vti in aegroto, sic et in homine sano; praeterea plurimae sectiones venereorum ostenderunt, nulla adfuisse vlcera vrethrae. Ex falsa hac vlcerum vrethrae
- p. 102. suspitione multi proficiscebantur errores. Etenim **TURNERUS** supprimebat gonorrhoeam drastica e pilulis ex duobus et calomel, quae postea opus mitigabat, atque hinc testiculorum intumescentiam efficiebat, ad quam tollendam vomitoria e turpet.
- p. 109. miner. satis temere suasit. Caruncula a **WISMAN** olim putabatur, esse paruum frustulum carnis luxuriantis in vrethra ab erosionē materiae venereae exoriens, sensim callescens ac increfcens, et vrinae
- p. 112. profluuium impediens. **DIONIS** primus inuenit cicatrices callosas vrethrae erosae diametrum imminuere, et vrinae effluxum cohibere. **ASTRUC** plurima obstacula assumit, vlcera, carunculas, cicatrices, cet. et specillum plumbeum ductile tenet, sensim increfcens, vrethrae immittit per aliquot dies, donec vrethra dilatatur. **LE DRAN** vrethrae intrudit paululum intestini felini (*a piece of cat-gut*), quod humiditatem insugens vrethram expandit. **COL DE VILARS** id perficit cereolis peculiaribus.
- p. 122. **DARAN** credit, adesse excrescentias fungosas vrethrae, quas plurimi in cadaueribus frustra quaelim-
- p. 125. runt, putatque, hanc obstructionem saepe aliquot annos post gonorrhoeam bene curatam accedere. Carunculas ex vlceribus occultis oriri, demonstrat ex effluxu materiei ab ipsius cereolis facto, quod **CL.**
- p. 141. Auctor plurimis refutat. **ASTRUC** quatuor species gonorrhoeae posuit ratione situs, et tres species ratione causae, cum fiat ab inflammatione, aut simplici, aut vehementiori, aut exulceratione partium,

quas ulterius diuifit. Inter figna cauffarum gonorrhoeae in primis refert materiae colorem vel album et cinereum, qui inflammationem fimplicem indicat, vel citrinum et fanguinolentum, eandem cum fanguinis extraufatione declarantem, vel flauo viridem, quo vlcera fe manifeftant. Omnia haec figna Cl. Auctori minus explorata videntur. Methodi p. 146. particulares curatoriae gonorrhoeae in genere eo redeunt, vt cohibeamus excretionem in primis initiis ope mercurialium ruditer praeparatorum interne fumendorum, ac iniectionum vrethrae. Priora quidem forti deriuatione effluxum subito coercent: fed ob eorum nimiam vim atque faluationem, facile hinc metuendam, parum conueniunt. Iniectiones ex mercurio et aceto, ex vitriolo, alumine, aerugine, bolo, lapide calaminari, cet. fi iufto tempore applicantur, vtiles funt in gonorrhoea. D A R A N falfo iniectiones adftringentes plane repudiat.

Epiftola 2da ad chirurgum quendam continet va. p. 159. rias adnotationes de medela deteriorum morbi venerei fpecierum. T U R N E R U S interdum confundit fymptomata luis venereae et gonorrhoeae, atque ad curandas aphthas venereas externe adhiberi fuadet mercurialia fortiora, remedia cauftica, fumigationem cum cinnabari. Vtraque priora caute adhibeantur; fumigatio, a Cl. A S T R U C minus probata, interdum valde prodeft. Interne commendat T U R N E R U S mercurialia purgantia et vomitoria, quae vero minus apta iudicantur. Vterque iubet diffipari bubones vel refolutione, vel fuppuratione. Ad p. 163. refolutionem adhibet T U R N E R U S purgantia mercurialia et vomitoria; A S T R U C praefert frictionem mercurialem, et, fi os afficeretur, purgantia lenia; vtrumque caute adhibitum conuenit. Saepe hi tumores refoluuntur in faluatione, fi materia nondum fe collegerit, rarius tumores grauiore. Bubo-

- nes maiores, mercurio et purgantibus vicissim tra-
- p. 167. Etati, saepe pessima producunt symptomata. Viti
interno mercurii salivationem excitare, ipse TUN-
NERUS reprehendit, potiusque vunctionem mercuri-
rialem commendat; attamen eius methodus inuol-
uendi totum corpus in pannos *flanel* dictos, atque
quantitas salivationis non omni corpori convenire
- p. 170. adeoque interdum nimis debilitare videtur. Metho-
dum Cl. ASTRUC leniorem, eius vero praeparatio-
nem nimis severam censet Cl. Auctor. Alii morbi
cum lue venerea complicati, v. c. scorbutus, prius cu-
rentur, quam praeparatio ad luis venereae medelam
incipiatur. ASTRUC docet, oris vlcera, quorum
alia putat noxia et statim coercenda, alia salutaria et
in salivatione sustentanda, cum stipticis vel solo spi-
ritu vitrioli tractari; quod Cl. Auctor ob inflam-
mationem et intumescentiam totius faciei, ab inter-
rupta salivatione facile inductam, minus compre-
- p. 174. bat. Porro incommoda variarum curandi morbos
venereos methodorum examinantur. Nonnulli
enim practicum, post purgantia et balnea, iustum
mercurii quantitatem in parua dosi et magno tem-
poris spatio exhibebant, vt salivatio euitaretur; sed
hinc interdum symptomata tantum ad tempus cede-
bant, interdum plane non cessabant. Alii, mer-
curio et purgantibus vicissim sumtis, salivationi qui-
dem prospiciebant: debilitatem tamen, digestionis
laesionem et colicam vix euitare poterant. Alii
perspirationis aut urinae augmento morbum supe-
- p. 182. rare tentabant. Potiones medicae, vt decoctum
guaiaci, radice chinae, sarsaparillae, magnam ex-
erunt vim in curandis morbis venereis; nisi vero
cum mercurio coniunguntur vel huic miscentur,
vix sufficiunt; optime in morbis post usum mercurii
relictis conveniunt,

Dis-
peculiar-
alias *)

Intro-
stor-
Lug-
man-
Alp-

Exim-
an-
epitome
maxim-
demon-
inde q-
sculum
mutau-
tera t-
Quem-
literat-
rerum
gicam
uit pr-
confil-
der N-
eorum
doceb-
emen-
suet-
anno
tracti

*)

Disquisitionem structuræ oculi, cum adnotationibus p. 191.
peculiaribus variorum morborum huius organi, iam
*alias *) recensuimus.*

XXXVI.

Introductio ad Philosophiam naturalem, Au-
 ctore PETRO VAN MUSSCHENBROEK.
 Lugduni Batauorum, apud Sam. et Ioh. Lucht-
 mans. MDCCLXH. Duo Tomi. 4 mai.
 Alph. 6. plag. 5. præter præfat. tab. æn. 64.

Eximii huius operis prima flamina Auctor iam
 anno huius seculi sexto et vicesimo duxerat in
epitome elementorum physico-mathematicorum, in qua
 maxime memorabilia theoremata, adhuc inuenta et
 demonstrata, in vsus academicos recensuerat. De-
 inde quum anno 1734 recudendum esset hoc opu-
 sculum, priorem ordinem et methodum aliquantum
 mutauit, et, difficilioribus theorematis omis-
 sis, cetera tradidit, librumque inscripsit *elementa physicae*.
 Quem librum quum quidam in gratiam Belgarum non
 literatorum, quos DESAGULERII scholæ scientiæ
 rerum naturalium cupidissimos reddiderant, in Bel-
 gicam linguam conuertere vellent: ipse satius puta-
 uit propriam huic operæ manum admouere; eoque
 consilio anno 1736 belgice edidit librum, *Beginfels*
der Natuurkunde inscriptum, in quo magnam partem
 eorum, quæ quotannis in lectionibus suis priuatis
 docebat, ciuibus suis exposuit; qui liber anno 1739
 emendatior et auctior recursus, et mox a Cl. MAS-
 SUE in Francicam linguam translatus est. Facta
 anno 1741 noua *elementorum physicae* editione, dis-
 tractisque huius editionis exemplaribus, Auctor

X 4

anno

*) vid. Comment. nostror. Vol. X. P. IV. p. 694.

anno 1748 nouum fere opus in lucem emisit, cui titulum *institutions physicae* fecit; in hoc enim multa intexuit prioris operis telae, quae interea ad cognitionem naturae recentiorum industria et sagacitate accesserant. Tandem initio anni 1760 de penuria exemplarium huius libri certior factus, in animum induxit, longe amplius et emendatius opus elaborare, in quo integrum systema physicum ingenti obseruationum et experimentorum copia, quibus vel instituendis vel colligendis magnam vitae suae partem impenderat, superstructum haberetur. Sic natum est hoc opus, quod iam in manibus habemus, et cuius editionem ipsi Auctori vsque ad Caput XXXIII curare licuit. Postquam autem anno huius seculi LXI. diem suum obierat, reliquae partibus typis exprimendae curam in se suscepit CL. IO. LULOFFS, qui etiam praefationem operi adiecit, ex qua haftenus a nobis dicta excerptimus.

Ordo capitum hic est. Caput I. de philosophia et regulis philosophandi. II. de corpore in genere, eiusque attributis. III. de spatio vacuo. IV. de loco, tempore et motu. V. de potentiis prementibus. VI. de viribus corporum motorum. VII. de grauitate. VIII. mechanica. IX. de attritu machinarum. X. Mechanica motus. XI. de motu composito. XII. de descensu grauium in plano inclinato. XIII. de oscillatione pendulorum. XIV. de motu grauium proiettorum. XV. de viribus centralibus. XVI. de corpore duro, fragili, molli, flexibili, elastico. XVII. de percussione. XVIII. de electricitate. XIX. de magnete. XX. de corporum attractionibus. XXI. de cohaerentia et firmitate. XXII. de fluido in genere. XXIII. de pressu fluidi ex grauitate. XXIV. de fluido per vasis foramen fluente. XXV. de fluidis profluentibus. XXVI. de corporibus firmis fluido immer-

sis, et de grauitate corporum firmorum et fluidorum specifica. XXVII. de aqua. XXVIII. de igne. XXIX. de proprietatibus lucis generalibus. XXX. de corporibus lucem bibentibus. XXXI. de luce refracta, et corporibus refringentibus. XXXII. de luce illapsa in superficies planas et sphaericas mediorum refringentium. XXXIII. de luce ex aere illapsa in vitrum, atque ex eo iterum in aerem transeunte, XXXIV. de diuersa radiorum refrangibilitate, et de coloribus. XXXV. Descriptio oculi. XXXVI. de lucis transitu per oculi humores, et de visione. XXXVII. Dioptrica. XXXVIII. Catoptrica. XXXIX. de aere. XL. de sono. XLI. generalia de meteoris aereis. XLII. de meteoris aqueis. XLIII. de meteoris igneis. XLIV. de meteoris aereis siue de ventis.

Quum Auctor in hoc opere dogmata methodo eadem proponat, qua in libris, quos antea de scientia naturali ediderat, et qui in omnium huius scientiae studiosorum manibus versantur, erat vsus: non opus est, vt eius specimina hic exhibeamus. Igitur id tantum negotii nobis datum esse existimamus, vt, in quibus haec noua institutionum physicae editio anterioribus praestet, indicemus. Comparabimus autem illam cum ea tantum editione, quam Cl. MASSUET francice vertit, quia haec maxime fuit diuulgata.

Duo capita integra in hoc opere ad numerum capitum in praedicta editione accessisse deprehendimus, Caput X. de mechanica motus, et Cap. XXX. de corporibus lucem bibentibus, vnumque caput de attractionibus corporum in duo diuisum esse. In capite X. tractantur quaestiones variae, quae locum habent, quum potentia maior, quam pro aequilibrio, vincit onus, illique, nec non ipsi organo vel machinae, cuius ope in id agit, motum conciliat.

De quibus, quum ad mathesin potius, quam ad physicam pertineant, hoc loco dicere non fert institutum nostrum.

Quoniam attractio magnetica alias leges habet, quam attractio corporum vniuersalis: satius duxit Auctor, illius phaenomena ab huius phaenomenis separare, et de illis in peculiari capite exponere. Hinc ex vno capite de attractione corporum, quod antea erat XVIII, duo fecit, vndeicesimum et vicesimum. Multa hic adiecit antea dictis de magnete, praesertim ad modos recens inuentos, magnetes artificiales parandi, et ad differentiam inter vim magneticam et vim electricam spectantia. Sed tamen fluido cuidam subtili deberi phaenomena magnetica, nondum, quod miramur, persuasum fuisse Auctori intelligimus. Caput etiam de attractione vniuersali corporum mutua insignia et haud pauca augmenta accepit.

Quod XXX caput attinet, de corporibus lucem bibentibus, breue quidem est (paginis enim quatuor tantum constat), sed omnia tamen de hac re adhuc inuenta strictim indicat. Sunt autem ea fere hausta ex Cl. BECCARII scriptis in primis voluminibus *commentariorum Bononiensium*, quem Auctor etiam cum debita ipsi laude nominat. De lapide Bononiensi et de adamante dudum notum est, splendorem illis inesse in tenebris, si antea solis radius p. 692. aliquandiu fuerint expositi. Sed deinde comper- tum est, plurima alia dari corpora, quae radios solis, vel etiam lucem tantum diurnam, imbibant, (alia nuda, alia etiam vitro, vel aqua, vel lacte, aut aceto tecta,) et deinceps in locum tenebricosum delata splendeant; quanquam nonnullis ille splendor non nisi in foco vitri vistorii conciliari potest. Omnia autem corpora, lucem imbibentia, facilius hanc in tenebris micandi facultatem acquirunt, vbi antea modice

modice calefacta fuerint. Iam ad hanc corporum
 classẽ Auctor refert e *regno minerali* omnes terras
 et bolos, omnes cruſtas fontium canalibus intus ac-
 crescentes, omnes arenas, omne genus marmoris,
 cum amianto, talco, ſpatho, achate, iaſpide, opalo,
 cet. haematite, omnes gemmas pellucidas, et fluo-
 res, omnia quarza, omnia ſalia naturalia, omnes
 ſuccos pingues, cuncta petreſacta, et tutiam, qua
 parte eſt aſpera; e *regno vegetabili* omnes partes p. 693.
 plantae (dummodo omni humore priuatae ſint), et
 quidquid ex illis arte paratur, vt farinam, panem,
 chartam, linteum, tum ſuccos vegetabilium, vt ſac-
 charum, mannam, mel gelu conſtrictum, omne
 gummi, omnem ceram et reſinam, olea etiam (ſed
 hieme a frigore conſtricta), tartarum, cineres, co-
 rallia, madreporas; ex *animali regno* quadrupedum
 vngulas, cornua, pilos, oſſa, volucrum pennas, ro-
 ſtra, vngues, aquatiliũ ſquamas, conchyliorum te-
 ſtas, ſolenes, pinnas, extimam cutem belluarum et
 volatiliũ, quadrupedum coria recentia et praepa-
 rata, quidquid eſt membranaceum et neruoſum; de-
 cocta oſſium, dentium, cornuum, iura carniũ in-
 ſpiſſata, vitellos ouorum ſiccatos, caſeum, ſerum
 ſanguinis concretum, ſanguinis cruſtam, carnes ſic-
 catas, oculos cancrorum, bezoar, calculos e reni-
 bus et veſica, teſtas ouorum, lapillos e capitibus
 piſcium, manus etiam viui hominis tempore hie-
 mali, quum gelat aqua. Haec tantum lucem non
 rapiunt, in regno quidem minerali, metalla, cinna-
 baris, zincum, marcaſitae, gagates, lithanthrax, pe-
 troleum, et omne genus bituminis; in regno autem
 vegetabili, benzoinum, et terebinthina liquida.
 Contra ea dantur praeparata e corporibus regni mi-
 neralis, quae lumine viuido, plerumque ruſcenti,
 in tenebris ſplendent, de quibus, iudice Auctore
 noſtro, Cl. MARGGRAF in Comment. Acad. Sc. Bero-
 linenſis

linensis accurate egit. Lumen haustum a plerisque corporum supra enumeratorum breui tantum tempore conspicitur, in aliquibus vix ultra duo minuta secunda horae, in aliis septem vel octo minutis secundis manet, in nonnullis tamen adamantibus per quatuor horas fulget. Lumine auolante, corpora fiunt obscura; sed lumini denuo exposita, id iterum

P. 695. bibunt, nitentque rursus, vt antea. Corpora autem haec, quibus lucem imbibendi et retinendi est facultas, diuturnis ignitionibus eadem exui possunt, veluti obseruatum est in crystallis, emeraldis, et lapide phosphoro Bernensi. Et corpora, quae aliquamdiu igne sunt torrenda, quo facultate illa mutantur, eam post aliquod tempus perdunt; alia tamen aliis ocyus. Nam in colophonis manet multis annis, in gummi Arabico vix ultra sex dies, in pane vix vnico die. Potest tamen noua calefactione, licet non sola, verum etiam collocacone in luce diurna, facultas phosphora in his corporibus instaurari. Etsi enim calces spathorum, lapidum specularium, phosphorus BALDUINI, qui postquam quindecim aut viginti dies in tenebris iacuerunt, non amplius nitent, supra calidam fornacem ponantur in loco obscuro: non recuperabunt tamen lucendi facultatem; at, vbi tribus quatuorue diebus lumini solis expositi et deinceps supra fornacem calidam

p. 695. positi fuerint, denuo lucebunt. „An igitur, inquit Auctor, corpora lumen expellunt? aut an lumen sponte auolat, etiam aequilibrium affectans? aut an humor in aere natans lumen suffocat in corporibus, quae ingreditur? et an ideo, humore expulso, lumen rursus potari, et calore agitari potest, quo fit, vt corpora denuo niteant? Ob quam causam nonnulla corpora lumini diurno, solis, fociue vstorii exposita, in tenebris non nitent, quum tamen igne imbui possunt copioso, a quo tandem ad nitorem redigun-

rediguntur? videtur hoc pendere a peculiari partium fabrica nondum cognita, quia lumini resistunt, igni resistere nequeunt; vel lumen suffocant, aut inordinato motu expellunt, aut quod prius humor igne expellendus sit, ut lucem potent, expellant, niteant. Sed an corpora, de quibus huc usque egi, et quae in tenebris nitent, lumen quidem imbibunt? an non nitent proprio et naturali sibi lumine, quod quietum non nitet, sed tantum a lumine solis agitur, adeo ut excitatum nitere incipiat? huic sententiae fauere videntur experimenta DUFAYI*, qui lucem solis, prisma separata in radios coloratos, direxit in lapidem Bononiensem, qui ad fulgorem excitatus luce quidem nituit, sed non illa colorata luce, quae in lapidem inciderat. Quum tamen experimenta haec non sunt observata methodo accuratissima BECCARII: forte error commissus est; ideo incerta huc usque sententia. Attamen non caret verisimilitudine, corpora attrahere lumen, idque vel constantius retinere, vel ocys amittere, amisso lumine non nitere, sed lumen tamen iterum imbibere posse, quamdiu partes corporum eiusdem tenuitatis, mobilitatis, siccitatis manent.,,

Praeter haec duo nova capita plurimas alias accessiones passim factas esse videmus. Insigniter auctum est caput de electricitate. Fluidum electricum partim effluere e corpore electrificato, partim ad illud eodem tempore affluere iuxta lineas rectas, cum Cl. NOLLETO statuit Auctor; et FRANKLINI p. 277. distinctionem inter electricitatem positivam ac negativam admitti quidem posse putat, quatenus positiva denotet electricitatem alicuius corporis naturali sua electricitate maiorem, et negativa denotet mino-

*) Journal des Sçavans. 1690.

- minorem, sed duas diuersas species electricitatis dari, his vocabulis compellandas, negat; neque experimentis in Turmalino lapide captis has species
- p. 287. stabiliri concedit, sed potius ex illis colligit, etiam in hoc lapide electricitatem in duplici et aduerso fluxu fluidi consistere. Dubitare etiam nunc videtur Auctor, an distinctionem inter electricitatem vitre-
- p. 285. am et resinofam admitti oporteat. Existimat, plures esse posse electricitatis species, licet eae in genere conueniant; posse enim effluuia electrica differre mistura variarum coniunctarum partium, crassitie, densitate, rapiditate, maiori vel minori obhaerescencia in corporibus, tum aliis adhuc incompartis qualitatibus. Sane electricitatem piscis gymnoti seu torpedinis differre ab electricitate vul-
- p. 289. gari affirmat. De electricitate atmosphaerae varia affert experimenta, digna quae leguntur; et hunc
- p. 296. locum sequentibus verbis absoluit. „An ex his observationibus tuto colligi non potest, electricitatem non semper per atmosphaeram aeream vbis terrarum esse aequabiliter distributam? sed plerumque in plagis editioribus esse copiosiore, licet in iis aer sit rarior. Et annon ex loco in locum fluit electricitas, instar venti, sed irregulariter flantis, et circumnectit nonnulla corpora in coelo natantia largius, vti nubes atras, alia parcius, vti nubes albas? Et annon interdum in atmosphaera sunt plagae aliquo tempore electricitatis expertes, quae deinde iterum implentur? vbinam est scaturigo electricitatis, an in terrae visceribus, an in quadam regione atmosphaerae aerae? hoc hucusque bene exploratum non est; licet non negem, plurimis, si non omnibus corporibus, quae iacent in areae solo, electricitatem inesse, et ingredi in machinas et instrumenta, quae teruntur: attamen maior est eius copia, quando machinae stant in pauimentis ligneis, eleua-

eleuatis, et sub quibus est magna cavitās, quae
aerem continet in massa notabili, quam quum stant
in solo terrestri vel lapideo., Sub finem huius ca- p. 313.

pitis Auctor ex omnibus antea expositis experimen-
tis concludit, fluidum electricum esse ab aere crasso,
igne, et luce prorsus diuersum, et tamen admodum
vniuersale, distributum per atmosphaeram et cor-
pora terrestria, per quorum multa magna cum faci-
litate et pernecitate perfluat, esse per se odorum,
et posse de loco in locum moueri, colligique ad cor-
pora per se electrica fricata, et ab iis vicissim re-
pelli, saepiusque, si non semper, aequilibrium affe-
ctare. Haec certa esse dicit; incertum autem ad-
huc esse, vtrum fluidum electricum per se luceat,
an lucem in atmosphaera latentem secum tantum p. 314.

abripiat, et vtrum per se habeat saporem acidum,
an ille debeatur particulis, quas fluidum hoc ex cor-
poribus abripere nonnulla experimenta docent.
„Quoniam autem, inquit, fluidum electricum con-
stat ex corpusculis admodum tenuibus, et parui in
hac doctrina facti hucusque sunt progressus, asseri
nequit, quid et quale sit; ideo iudicium suspendisse
praestabit, donec ab experientia plura detecta erunt;
non enim est adeo simplex in potentiis rerum na-
tura, quemadmodum supponi solet a Philosophis,
ad finem promouere scientiam leui opera festinan-
tibus. Nullus dubito, quin, quando electricitas
magis erit cognita et culta, hoc caput ad multo ma-
iorem simplicitatem, et in meliorem ordinem, et
ad vniuersales regulas redigi poterit; quum nobis,
non socordibus, sed excitatis ad veri inuestigandi
cupiditatem, nunc modo phaenomena, colligere
contigit., Ceterum de vi medica electricitatis pa-
rum admodum sperat Auctor. Ipse in sex homini- p. 316.
bus periculum fecit, quid haec vis posset contra
amaurosin, surditatem, paralyfin, otalgiam, vel
odon-

odontalgiam: verum nullam opem his aegris ferre potuit. Quin semet ipsum in proprio corpore noxas electricitatis ter esse expertum scribit, quam paullo maiore in experimentis electricis capiendis diligentia in febrem vehementem inciderit. Quares, si qua omnino culpa in electricitatem conicienda sit, maximam tamen partem peculiari, quae Auctori fuit, constitutioni corporis imputanda esse videtur. Nouimus enim haud paucos, qui per longum tempus fere quotidie corpora electrica sine villo valetudinis incommodo tractarunt.

In Cap. XXVI. tabula exhibita est, grauitates specificas corporum tam solidorum quam liquidorum continens, longe amplior vlla, quam nos ad huc p. 536. vidisse meminimus. De hac monet ipse Auctor, eam quidem non perfectam esse, tum quod non omnia corpora examinauerit, tum quod ad coeli colorem et ponderis atmosphaerici discrimina non semper attenderit (factae autem sunt librationes partim mense aprili, partim mensibus iulio et augusto); attamen pensionum accurationi tantopere sese studuisse, vt maiori cum cura aliam eiusmodi tabulam vnquam constructum iri dubitet. Accesserunt etiam huic capiti variae obseruationes de grauitate specifica corporis misti e massis, quae inter commiscendum aut se mutuo penetrant, aut calefiunt.

p. 593. In Capite XXVII. de aqua Auctor longe fufius de glacie disseruit, et nunc, a BOERHAAVIO secedens, illis se adiunxit, qui aquam saepe repetita de stillatione in terram conuerti posse statuunt.

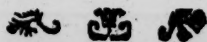
Caput XXXIV. de coloribus, in locis de annulis versicoloribus inter laminas vitreas sibi mutuo impositas, et de principiis artis tinctoriae haud spernenda augmenta nactum est.

In capitibus XXXV et XXXVI de fabrica oculi, et de visione Auctor plenius et accuratius, quam antea, scripsit, adiutus in posteriori IURINI tentamine de visione distincta, in priori ZINNII commentatione, et Cl. ALBINI doctrina, a quo etiam iconem in Tab. XLI. quae sectionem oculi per axem refert, se accepisse profitetur. Ad difficilem illam quaestionem, quomodo in oculo contingant mutationes ad distinctam rei nunc eminens, nunc cominus conspectae in tunica retina delineationem necessariae, aliter, quam olim, sed dubitanter, respondet. Processus ciliares non amplius idoneos agnoscit, figurae vel loco lentis crystallinae mutando, cum nec musculosi sint, nec suas extremitates capsulae lentis infixas habeant. Potissimas autem in hoc negotio partes tribuit ipsi anteriori membranae crassae et elasticae huius capsulae, et *zonae ciliari*, p. 749. quam etiam *coronam ciliarem* vocant, hoc est, membrulae peculiari, quae ab anteriori parte tunicae humoris vitrei orta inter illum et pigmentum nigrum ligamenti ciliaris progreditur, et conuexitati anteriori capsulae lentis immittitur, et cui ligamentum ciliare ope glutinis tenacis potius, quam vera cellulositate, firmiter tamen, est coniunctum. Tensis hac zona et membrana capsulae lentis anteriore, lens premitur in humorem vitreum, et propius admoetur retinae, relaxatis, humor vitreus, a tunicis oculi compressus, repellit lentem antrorsum, et lens simul aqueum humorem versus corneam propellit, eamque gibbosiores reddit. Sed quia lens crystallina per $\frac{87}{100}$ poll. mouenda est, vt res exigua in distantia 6 poll. et in distantia 14 ped. et 5 poll. aequae distincte videatur, lens autem, etiamsi tota vitrei humoris fouea, in qua sedet, applanetur, non nisi per spatium $\frac{62}{100}$ pollicis, dimidia suae crassitiei aequale, antrorsum moueri potest: necesse est, figu-

752.

ram quoque lentis mutari, et intuentibus propinqua anticam lentis superficiem conuexiorem, possit p. 760. cam minus conuexam euadere. Hanc vero figurae mutationem etiam naturae elasticae et musculosae zonae ciliaris, et anterioris partis arachnoideae deberi, suspicatur; tensione enim earum lentem apprimi vehementer ad vitreum, ideoque huius resistentia planiorem illam reddi, expulso e vesiculis inter membranas, ex quibus lens constat, humore; hoc humore, quippe incondensabili, forsan propelli limbum capsulae lentis in canalem PETITI vacuum et dilatabilem, ita ut hic ipse humor interea, dum lentis figura restituatur, a canali illo recipiatur, limbo tamen capsulae inclusus; deinceps autem arachnoidea sese relaxante, figuram lentis tum elasticitate lamellarum suarum restaurari, tum refluxu istius humoris in cellulas suas inter membranas lentis.

Nimis longi essemus, si cuncta in sequentibus capitibus vel mutata in melius, vel amplificata, vel recens adiecta indicare vellemus. Sufficiunt haec nus dicta, ut Lectores praestantiam huius operis prae antecedentibus Auctoris de eodem argumento libris intelligant. Et sane videtur nobis hoc opus omnibus, qui in scientiae naturalis adyta penetrare cupiunt, vehementer commendandum, tanquam repertorium plerorumque omnium, quae in illa haecenus inuenta sunt, et tanquam index multorum, quae in eadem adhuc incerta sunt, et posterorum perspicaci industriae relictæ.

XXXVII.

Mercurii sublimati vindiciae. GERVASII ER-
NESTI ZANNINI Phil. et Med. Doct. dis-
serta epistola ad illustr. D. Baronem GERAR-
DUM VAN SWIETEN etc. Romae ex ty-
pogr. Komarek apud ianuam parvam S. Mar-
celli. 1761. 4. pl. 3 $\frac{1}{2}$.

Mercurius sublimatus, cuius usus ab Ill. VAN
SWIETEN restitutus et a plurimis medicis
adeo commendatus est, etiam sua habet fata, siqui-
dem et ab aliis contemptus et pro nociuo medica-
mine habitus est, immo et Romae suspectus fieri
coepit. Ibi enim vir, violenta cordis palpitatione
cum spirandi difficultate laborans, cui Cl. BASSA-
NUS, inscio BONELLO, altero medico, qui curam
eius prius iam habuerat, accedente oedemate mercuri-
um sublimatum dederat, postquam per decem eum
assumerat dies, subito conuulsus obiit. Cl. BONEL-
LUS sectionem cadaueris instituit; neglecta capitis
disquisitione, cordis auriculam dextram naturali la-
torem, pericardium aqua oppletum, oesophagum,
ventriculum et intestina tenuia inflammata, erosa,
nigra, gangraenosa et sphacelata reperit, atque va-
ria hanc ob rem diuulgauit scripta, in quibus affir-
mauit: 1) mercurium corrosiuum morbo huic non
conuenisse; 2) iusto largiori dosi et incaute fuisse
adhibitum; 3) causam fuisse erosionis, gangraenae
ipsumque mortis. Hinc commotus est Noster, mer-
curii sublimati agere causam, qua in re ita versatur,
ut praemissis iis, quae ad hunc casum faciunt, de-
nuo epierisin suam obiectionibus Cl. BONELLI ac-
commodatam addat. Existimat itaque, stante mer-
curii sublimati usu, plurimis experimentis probato,
sequi, aut BASSANUM sublimatum non caute de-
disse,

p. 9.

disse, aut BONELLI in dissecto cadauere observata manca fuisse, atque putat, circa eius usum necessarium esse considerari et indolem morbi et modum eum propinandi. Ad primam BONELLI objectionem dubie respondet, et an BASSANUS in hoc morbo, cuius diagnosis dubia et incerta neque ex symptomatibus definienda erat, aegro mercurium recte dederit, anceps haeret Cl. Auctor, propter dosin vero et methodum, qua aegro sublimatus propinatus est, cum a consueto more vix recedat.

p. 18. BASSANUS, eum taxari haud posse censet. Ad tertiam BONELLI objectionem, gangraena scilicet perisse aegrum, varia de sectione monet Noster, et coniicit, intestina, non deterfa, ab assumpto quotidiano syrupo violaceo fuisse tincta, aut etiam mercurio vel incipiente corruptione, siquidem aestiuo tempore post 30 demum horas sectio facta est, sanguinem resolutum esse, unde quasi gangraenosa et sphaculata apparuerint; ut venenum vero hoc in casu haberi posse mercurium sublimatum, negat, atque concludit, quia de nullo inflammationis sensu aut dolore conquestus est aeger, neque symptomata venenis pereuntibus consueta habuit, illum, quam diu vixerit, gangraena non laborasse neque ea perisse, huncque exitiosum effectum neutiquam mercurio sublimato tribui posse, Cl. BONELLUM autem, vel cautiones quasdam in sectione omisisse, vel praecipitanter nimis in assumpta intestinorum gangraena a sublimato egisse, atque aliam forte morbi mortisque causam in capite, nisi eius neglecta esset sectio, detexisse; potius videri, observatam latiore cordis auriculam dextram et ventriculum atque aquam in pericardio collectam in causa fuisse, quod aeger, suppresso cordis motu, suffocatus aut convulsus cordis palpitatione obierit.

XXXVIII.

D. CHRISTIANI GOTTLIEB LUDWIG, Ord.
Med. in Acad. Lips. Decani, Institutiones
medicinae forensis praelectionibus academi-
cis accommodatae. Lipsiae, in officina li-
braria Gleditschiana. 1765. 8. pl. 11.

Vt varios libellos ad systema medicinae perti-
nentes, praelectionibus academiois accommo-
datos, nobis haecenus exhibuit Cl. Auctor, sic nunc
in medicina forensi vltimum tradit. Cum vero or-
dinem doctrinarum a Cl. HERENSTREIT in *anthro-*
pologia forensi assumptum institutioni conuenientem
iudicaret, illum quoque quoad capita primaria se-
quutus est, et tantum passim in doctrinis singula-
ribus mutauit. Licet autem res propositas tantum
succincte, vt libelli ratio exigit, indicauerit, nec am-
pliori explicatione illustrauerit: nihil tamen, quod
ad institutionem pertinet, neglexit, sed omnia argu-
menta, quae in medicina forensi agitata et in scho-
lis explicanda sunt, tradere annisus est.

Ordinem autem doctrinae sequens tabula sistit.

Pars I. De officio medici in republica ordinanda.

Cap. I. de cura nascituri et neonati.

II. de causis sanitatis publicae ordinandis.

III. de ordinandis conualescendi subsidiis.

IV. de cauendis morbis vniuersalibus.

V. de cura mortuorum.

Pars II. de officio medici in legibus interpretandis.

Tractatio I. de quaestionibus iuris ciuilibus.

Cap. I. de priuilegiis grauidarum.

II. de partu legitimo.

III. de aetatum priuilegiis.

IV. de simulatione et dissimulatione mor-
borum.

V. de foetris.

Tractatio II. de quaestionibus iuris criminalis.

Cap. I. de certitudine facti physico-medici.

II. de laesionibus, morborum et mortis causis.

Sectio 1. de lethalitatis idea et distinctione.

2. de infanticidio.

3. de vulneribus capitis et colli.

4. de vulneribus thoracis.

5. de vulneribus abdominis.

6. de vulneribus externarum partium.

7. de inepta medendi ratione.

Cap. III. de veritatis eruendae rationibus.

IV. de poenis afflictivis corporum.

V. de excusationum rationibus medicis.

Tractatio III. de quaestionibus iuris ecclesiastici.

Cap. I. de diuortiorum rationibus physicis.

II. de dubiis circa baptismum monstrum foetus quaestionibus.

Dabimus nunc sparsim selectas doctrinas, a p. 8. quibus specialis idea operis patet. Ad copiam uium in republica conseruandam et augendam sunt sanitatis publicae praesidia, per quae incolae non tantum incolumes restant, sed vegeti etiam parentes ex rite ordinata, casta, et moderata uenere, progeniem sanam et numerosam exhibent, quae inter eos, qui ruri viuunt et exercitata corpora habent, magis, quam inter eos, qui in urbibus populosioribus desidia et luxu infirmantur, quaerenda est. Spuria ideo genus humanum multiplicandi subdit dicit Auctor polygamiam, praematura coniugia et inordinatam uenerem.

p. 12. A foemina ad obstetricis munus initianda erigit, ut sit mediae aetatis, puerperium aliquoties ipsa experta, corpore vegeto et animo ad res diiudicandas instructa, quae, quando peritiae suae nonnulla exhibuit specimina, a medico physico vel obstetrico

instituenta et examinanda est, quo partium in partu concurrentium fabricam et actionem, vteri gravidi mutationes et foetum cum secundinis cognoscat, ideoque non tantum partus naturalis progressum, sed etiam situm infantis praeternaturalem diiudicet, et ad obliquitatem capitis dirigendam, et foetum, si necessitas id ita exigat, inuertendum, apta sit. Reliquae enim res, et quae ferramentis efficiendae sunt, medicis obstetriciis relinquuntur.

In caussis sanitatis publicae ordinandis ea, quae p. 14. ad rerum non naturalium dictarum rationem in vniuersum pertinent, Auctor expendit, quatenus nimirum a principe et magistratus directione pendent. Hinc climatis correctionem fieri asserit, si vmbrosae et nimis humidae syluae excinduntur, aquae ad ostia fluminum stagnantes fossis deriuantur, et aggeribus coercentur, paludes exsiccantur, cet. Sic de p. 17. cura aquarum agens monet, puteos in vrbibus populosioribus effodiendos ad bonitatem viuae scaturiginis accedere posse, dummodo aquae in iis stagnando non corrumpantur, accessus aquarum impurarum per strata vliginosa et turfacea argilla circumposita arceantur, nec ex cloacis et impurae aquae ductibus spureus affluat humor.

In conualescendi subsidiis de rite constituendis p. 19. medicis, chirurgis et pharmacopoeis tractat, variaque monita addit. Simili ratione in cauendis p. 27. morbis vniuersalibus praecipue de contagiosis agit, et de auxiliis in peste, a magistratu potissimum ordinandis, fusiús disserit, et nonnulla de peste bouum subiungit.

Partum legitimum nouem a conceptione mensi p. 39. bus absolutis assumendum esse dicit; sed intelligit menses solares. Cum autem nonnulli ad decimum mensem, immo ad initia vndecimi, tempora partus legitimi extendant: priores quidem menses lunares synodi-

fynodicos intelligunt, quae orientalium populorum et forte HIPPOCRATIS numerandi ratio erat; posteriores menses periodicos lunares assumere videntur, et ideo decem menses solares et septem circiter dies numerant, quibus praemissis in causas partus praecocis et serioris inquirunt, quo et in his legimus partus definiatur, tandem de monstroso et superpositio foetu agit.

p. 58. De certitudine facti physico-medica differentiis corporis delicti ceu rei corporeae sensibus definendae rationem declarat, et, quomodo in illud inquirendum sit, praecipit. Ostendit itaque imprimis, quando inspectio cadaueris sufficiat, et quando ipsa dissectio forensis instituenda sit, et huius rationem in vniuersum declarat, variisque exemplis illustrat, imprimis vero officium iudicis, medici et chirurgi in dissectionibus cadauerum corpus delicti constituentium describit.

p. 73. Lethalitatís idea difficile euoluitur. Cum variis sit ad mortem via, ea quidem ex laesione violenta repeti debet; cum autem interea auxilia non desint laeso applicanda, non tantum noxa, sed etiam ommissio auxiliorum attendenda est. Minime tamen in lethalitate declaranda de omissione auxiliorum tantum, sed et de laesionis primae effectibus vna serie deductis nec infringendis cogitandum, ideoque ad tria potissimum momenta respiciendum est: ad lethalitatem absolutam siue certam vitae iacturam ex laesione pendentem; ad accidentalem ex aliis simul causis concurrentibus enatam; ad morbum aliquem coniunctum; quae quidem diiudicandi rationes multis exemplis declarantur, in quibus ad actionum laesarum corporis differentiam, ad mortem subitanam, ad exempla curationis laesionum et alia respicitur, quae lethalitatis gradus recte definiunt.

In infanticidio declarando Cl. Auctor abortus et p. 84.

praematurae foetus exclusionis causas examinat, paulo post quaestiones de ignoratione grauiditatis, de impossibilitate auxilii in partu accipiendi, et ignorantia subsidiorum vitae foetus post partum conseruandae expendit, quaedam etiam de inquisitione matris, quae peperit, inspergit, deinde de foetu ante vel in ipso partu, vel post eundem mortuo differit, et hac in re potissimum ad pulmones seu respirationis organum respicit, tandem vero causas mortis in haemorrhagia, quae ex funiculi umbilicalis laesione et neglecta deligatione pendet, et ex vasorum vacuitate cognoscitur, vel in aliis laesionibus mortiferis, ex quibus etiam suffocatio est, diiudicat.

Cum pulmones in aqua subsidentes vel super-p. 96.

natantes vt certissima signa foetus ante partum vel post partum mortui vel viui assumat Noster, fallacias, quae subesse possent, remouere annititur. Clauso adhuc vtero aerem elasticum intrare posse negat, et porro monet, in ipso partus actu naturali, qualis clandestinus est, foetum respirare non posse, cum in eo os infantis vteri orificio aperto nunquam obuertatur, et licet aer accesserit, tamen expansio thoracis, quae ad respirationem veram pertinet, in vtero nunquam succedit. Inflatio aeris violenta, si quae euenerit, experimentum non confundit, quod illa per testes comprobanda est. Putredo cadaveris externa saepe pulmones non tangit, quod si vero et hi putredine affecti sint, experientia tamen constat, illos, nisi aer elasticus respiratione vera accesserit, in aquis subidere. Concedit tamen Cl. Auctor, in summo putredinis statu ex pulmonum experimento tunc ad vitae praesentiam vel absentiam tuto concludi non posse.

- p. 104. Color rubicundus ossium bregmatis et vicinorum, et feri sanguinolenti sub his et dura matre effusio, mortem violentam non indicat, cum haec mutatio in partu etiam difficili eueniat; nisi igitur grauiora violentiae externae et effusionis sanguinis signa adsint, violenta mortis ratio non cuius potest.
- p. 107. Ossium caluam constituentium laesiones et fracturae per se nullam lethalitatem habent, cum ossis frontis superioris et parietalium fracturae a chirurgis attente disquiri, et incommoda inde nata remoueri possint; semper ideo ad mutationes ex fractura in encephalo natas respiciendum est. Pars ossis ablata, vulnus amplum ad duram matrem usque penetrans, vel fracturae apertae, ex quibus portio eximi et humor extrauassatus tolli potest, saepe minus periculi inferunt, quam concussio. Laesiones durae et piaae matris et substantiae cerebri corrigi possunt, sed humores in cauis cerebri extrauassati, vel ad basin caluae delati, lethalitatem inferunt, nisi forte exigua portio, resorptione remouenda, absorptionem faciat.
- p. 116. Suffocationis disquisitio difficilis est, cum in apoplecticis et catarrho suffocatiuo oppressis eadem ferme signa occurrant. Auricula enim cordis et ventriculus anterior intumescunt, et praeter statum sanguinis in variis corporis partibus venae iugulares et vasa piaae matris vehementer turgent. Variis igitur suffocationis modis disquisitis, quaestiones quaedam dubias resolvere tentat Noster.
- p. 118. Ex aqua eductis et mortuis visis etiam auxilium afferendum est. Non conuenit corpora inuertere vel nimium agitare et circumuoluere, licet hae agitationes circulum humorum restituere videantur. Blanda igitur agitatione partium et imprimis leniore frictione thoracis et abdominis in loco temperato et

et sub stragulis modice calidis circulus humorum denuo cieatur. Vapores irritantes, vt herbae nicotianae fumus, faucibus et ano inslentur, fauces et nares plumula irritentur, quo aqua, forte ingurgitata, vomitu reiiciatur, corpore non nihil calefacto iugularis venae incisio suadenda est.

Ventriculus in superficie superiori, loco non nihil a curvatura magna distante, vulnere laesus interdum curationem admittit. Contusiones validae, quibus inflammatio et gangraena moventur, laesio vasorum maiorum in curvatura magna excurrentium, duplex vulnus ventriculi vtrumque parietem perfodiens, nec non vulnus ad cardiam deductum maiorem attentionem exigunt, et absolutam saepe lethalityatem inferunt.

Veneri sumti vel dati suspicio sectionem legat. p. 126: lem vrget, si sine violentiae externae vel morbi praegressi signis subitanea mors sequitur, si in moribundo spasmi et dolores vehementes canalem intestinorum afficiunt, si sitis clamosa, nausea, vomitus et cholera vrget, si animi deliquia vel inflammationis signa, vel convulsiones vniuersales oriuntur. Augetur suspicio, si post mortem abdomen subito intumescit, et alia putredinis signa in faucibus et vniuerso corpore se produnt. Veneri tamen effectus non certo euincitur, nisi in canali alimentorum et venenum praesens et aliae laesiones deprehendantur.

Philtrea, ad venena vt plurimum relata, vt medica. p. 130. menta, quae sua indole amorem immoderatum, morali correctione non mutandum, excitant, Cl. Auctor non concedit, licet vehementes animi affectus ideoque etiam amorem ad melancholiam et maniam disponere, et medicamenta sic dicta aphrodisiaca ob nutrientem et calidam indolem malum hoc physicum augere posse, non neget. Si igitur
ex

ex alimento vel medicamento cum animi contentione dato et sumto laesa phantasia magis corrumpitur, et morbi illi augentur, laedens qualitas ex solis causis physicis diiudicanda, et, si haec deprehenditur, interdum ad venena reducenda est.

p. 137. Si medicus venena miscet et alia instrumenta artis suae in perniciem hominum consulto dirigit, in eum, non ut medicum, sed alium quemlibet vitae humanae insidias struentem inquirendum est, si vero efficacissimis medicamentis mercurialibus et arsenicalibus usus est, et tentaminis rationem et causas physicis tradit, tunc effectus funestus a medicis rationalibus ex suis causis diiudicandus, et medicus, qui experimenta per mortes egit, puniendus est.

p. 139. In veritatis eruendae rationibus quaestio, num veritas facti per torturam eruenda sit? decisioni iureconsultorum permittitur: declarantur tamen torturae gradus ex principiis physicis, quatenus dolores varios excitant, et limitationes in ea applicanda inde deriuantur.

p. 146. Qui ad ultimum supplicium ducendi sunt, a morbo grauiori liberi sint, et licet leuiores morbi v. c. dolores capitis et dentium, vel chronici morbi, ut scabies et lues venerea, dilationem supplicii non exigant: febres tamen acutae vehementi paroxysmo faeuientes, et perturbatus animi status diem poenae differre iubent, cum in moribundo vera animi praesentia et constantia requiratur, quo poenae grauitatem sentiat, et solatio religionis in ultimo vitae termino fruatur.

p. 149. In excusationibus reorum, quae ab animi statu petuntur, causae morales quidem negligendae non sunt, semper tamen et praecipue ad causas physicas respiciendum est. Animi affectus vehementes non excusant, nisi ad deliria et animi alienationem usque inten-

intendantur; si hoc ex aliis actionibus, ad delictum non pertinentibus, declaratur; si nulla causa moralis, ut praecipua, adduci potest; si quaedam aegroti corporis signa ex causis et effectibus declarantur, excusatio legitima est; tunc vero defensor seriem actionum susceptorum perpendat et ostendat, auctorem alicuius facti et ante scelus perpetratum, et in ipso actu, et post perpetratum facinus verae melancholiae indicia exhibuisse.

Diuortiorum rationes ex iis causis peti debent, p. 155. quae procreationem sobolis impediunt, alter enim finis matrimonii, mutuum adiutorium, medici attentionem non exigit, extinctionem libidinis ut totum finem defendi non posse Cl. Auctor existimat, cum stimuli veneris nimii et inordinati in utroque sexu morbofi potius, quam naturales sint, et coniugio concessio vix reprimantur, sed illud vel ex una vel altera parte ingratum et sanitati exitiosum reddant.

XXXIX.

Nqua physico - medica.

Tractatio, quam Regia Chirurgorum Academia Parisina hoc anno promiserat praemio ornare *), stabilire debebat theoriam contrahissurarum, quae sunt in laesionibus capitis, et inde eruere ea, quae ad praxin prodesse (établir la theorie des Contrahissures dans les lésions de la tête et les conséquences pratiques, qu'on peut en tirer). Commentarii autem, quos hac de re Academia accepit, nuper in conventu publico, die 10 mensis aprilis huius anni 1766 celebrato, disquisiti sunt, et omnium praemio dignissimus is iudicatus est, cuius Auctor erat Cl.

GRIMA,

*) vid. Comment. hor. Vol. X. p. 167.

GRIMA, Chirurgus Primarius ordinis equestris Melitenensis. Praemium moneta est aurea quingentarum librarum Gallicarum (500 livres). Secundum vero praemium, quod *Prix d'émulation* appellatur, et moneta esse solet ducentarum librarum, reportavit Cl. SAUCEROTTE, Chirurgus Lunavillensis. Praeter ea quinque alias minoris pretii moneta eadem de causa Academia distribuit.

Academia vero Electoralis Theodoro-Palatina, quamvis super propositis quaestionibus oeconomicis secundi ordinis ei multi traditi sint commentarii, nulli tamen eorum potuit adiudicare praemium. Et si enim inter eos essent quidam, qui Academiae assensum promereri viderentur, quum vero in utraque re proponenda scriptores omisissent, quod vel in primis Academia viderat, rationem habere Palatinatus: ea satius duxit et in conventu publico die 17 mensis aprilis huius anni constituit, quaestionibus his denuo praemium, quod moneta est aurea quinque et viginti numorum aureorum Belgicorum, proponere. Novos autem, qui cum in finem conscripti fuerint, commentarios expectat Academia ante finem sequentis anni 1767. Alteram vero quaestionem de margae usu ad agros fertiliores reddendos, et de ea in Palatinatu inveniendis quaerendaque; alteram vero de apium cultura ibidem agenda agere, alio tempore *) iam narrauimus.

Quae Berolini constituta est Regia Scientiarum elegantiorumque literarum Academia, nuperrime die 7 mensis iunii in publico conventu de eo decretum themate, quod ex aliquot annis iam propositum et ex praecedenti in hunc dilatum fuerat **). Ex

*) vid. Comment. hor. Vol. XII. p. 163.

**) Vol. XI. p. 165.

omnibus commentariis ille praemio dignus habitus est, cui addita erant haec verba: *similia similibus gaudent.* Resignata vero schedula nomen continebat DURADE Parisiensis.

Regia etiam Scientiarum Societas *Monspeliensis* die 23 mensis aprilis publicum celebrauit conuentum, in quo declarauit, se illud praemium, quod Cl. SAUMIER, supplicum libellorum magister et Societatis huius membrum, vt appellant, liberum testamento olim legauit, illi esse exhibituram, qui *indicauerit optimum modum exprimendi oleum ex oliuis, et qui simul ex physicis rationibus demonstrauerit, quomodo illud rancidum fiat, et remedium vitii huius praetrauendi et tollendi.* Die vltimo mensis aprilis anni demum sequentis 1767 praemium, monetam nimirum pretii trecentarum librarum Gallicarum, merenti addicet Academia.

Societas quoque oeconomica *Bernensis* praecedenti anno praemium aliquod, viginti numerum aureorum Hollandicorum, destinauerat optimae responsioni quaestionis huius, *quae essent certissima adminicula, quibus vina Heluetica meliora possent reddi?* Illud nunc die 20 mensis martii huius anni Nobilem quendam virum, FELICEM A MURTEN, Centurionem, reportasse, legimus. Praeter hunc vero eandem rem optime explanauerat Vir Cl. BURGEOIS, Med. Doctor Ebrodunensis.

Hagae Comitum munus Professoris anatomiae, chirurgiae et artis obstetriciae, quo primum THOMAS SCHWENCKE et postea CONR. HENR. VELSE se abdicauerant, iam sub finem anni praecedentis traditum fuisse Cl. viro DOMINICO HUIBERS, Med. Doct. nuper demum per literas accepimus.

CONR.

CONR. H. VELSE vero a Sereniss. Principe An-
sionis Archiater electus est.

Halae Magdeburgicae munus Professoris physicae
et mathematicarum, quo I. IOACH. LANGIUS, cum
mortem superius narrauimus, perfunctus est, 10
ANNI PETRO EEBERHARDO, medicinae antea
iam Professore Publ. Ordin. Acad. Imperial. Natur.
curiosorum et Electoralis Moguntinae Socio, viro in
re physica aequae ac medica exercitatissimo atque
variis in utraque doctrina scriptis claro, datum est,
ut adeoque Cl. EEBERHARD nunc duplici praest.
muneri academico.

Berolinum nuperrime, die 9 mensis iunii, reliquit
LEONHARDUS EULER, Director et Professor
classis mathematicae Regiae scientiarum Berolinensis
et Imperialis Petropolitanae, aliarumque academi-
arum Socius, *Petropolinque* profectus est, ut apud Im-
perialem scientiarum Academiam munus ipsi con-
creditum adiret. Eum uterque filiorum suorum ad
comitatus. In Berolinensi vero Academia eius suc-
cessor denominatus est inclytus vir, LUDOVICUS
DE LA GRANGE, Regiae Societatis Taurinensis
Socius ibidemque mathematicarum Professor, quod
accepta a Potentiss. Rege Sardiniae venia, iter sub
initium mensis augusti huius anni *Berolinum* suscep-
turum esse comperimus.

Parisiensi Academia Scientiarum magnam nuper
fecit iacturam morte IOANNIS HELLOTI, non
solum huius, sed et Londinensis Societatis membri.
Die etenim 15 mensis februarii huius anni aetate
confectus obiit Parisiis. Vir erat in chemicis do-
ctrinis versatissimus, quod ii testantur commentarii,
qui in variis Academiae scriptorum voluminibus
prostant,

prostant, inprimis vero singularis ille et vtilissimus *de arte tinctoria* conscriptus libellus. In eius locum vero, ad classem nimirum chemicam, iam die 23 mensis aprilis surrogatus et in sociorum numerum ab Academia receptus est Celebris Vir CADET, membrum Academiae Imper. Nat. Curiosorum, summus pharmacopoeiarum castrensium Gallicarum Praefectus.

Praeter HELLOTUM vero *Lutetia Parisorum* tres alios amisit viros, quorum fama omnem implevit literarum orbem. Ibi enim iam circa finem praegressi anni mortuus est Celebris D' ARGENVILLE, Regiae Societatis Londinensis et Montispeffulanae Socius, cuius nomen inter eruditos non solum ob varia et splendida eius scripta, sed etiam, et inprimis ob museum suum rerum ex cunctis naturae regnis aliarumque e genere elegantiori petitarum refertissimum magnisque pecuniis collectum conservatumque quam maxime inclaruit. Plurima et praecipua earum rerum naturalium specimina continet et *Oryctologia* et *Conchyologia* ab eo edita.

Deinde *ibidem* die 14 mensis aprilis huius anni supremum obiit diem Cl. Vir, ANTONIUS PETIT, Ordinis summi Medicorum Parisiensis Doctor, et Principis Aureliensis Medicus Primarius, aetatis annum assequutus octuagesimum tertium.

In eodem aetatis anno et *ibidem* nuper IOANNES ASTRUC, Gallorum Regi a consiliis medicis, Regius medicinae Professor, Augusti II. Regis Poloniarum S. R. I. Electoris et Ducis Saxoniae, dum viueret, Archiater, e vita discessit. Quanta huius viri in artem medicam fuerint merita, non est, quod narremus. Vix inter tirones artis salutaris vllum esse arbitramur, quem ea lateant. Quouis modo,
Tom. XIII. Pars II. Z docen-

docendo, scribendo et exercendo artis medicæ fines extendere ad vltimum fere vitæ halitum debebat, quod libri *de morbis mulierum*, cuius vltimi tomī præcedenti, et libellus *de arte obstetricia*, quæ hoc ipso prodierunt anno, comprobant. Præter hos vero illi libri, quos *de morbis venereis* confēpsit, memoriā nominis eius omni commendabant posteritati. In eo forte quibusdam reprehendus videatur, quod in notissima illa lite, quæ aliquot annis in Gallia agitatur, ex eorum fuerit numero, qui in variolarum insitionem acrius incederentur eamque tollere allaborarent.

Luget etiam *Mons Pessula* ac omnis prouincia *Narbonensis* mortem ANTONII FIZES, Med. Doct. Consilarii et Professoris Regii, viri nominis celebritate conspicui, qui sub finem præcedentis anni in vrbe hac, prouecta quidem ætate, maturius vero, quam incolæ illius optauerant, obiit. In tota enim prouincia alter quasi habitus est Aesculapius. Variis licet minoribus, inclaruit scriptis, quorum vero plurima in vnum volumen collecta sub indice *operum medicorum collectorum* ibidem 1742 prodire.

Grauitè etiam tulit *Ravenna* mortem ILL. FRANCISCI GINANNI, Comit̃s Patricii *Ravennensis*, qui ibidem die 8 mensis martii huius anni, ætatis vero quadraginta nouem annorum, obiit. Natus est die 13 mensis decembris 1716. In aula Serenissimi ANTONII FARNESII, Ducis Parmensis et Placentiæ atque Serenissimæ Ducis HENRICÆ AUSTRIACÆ educatus, præter eas artes, quibus apud iuuentus solet institui, magna animi contentione et literas didicit elegantiores tantumque in iis profectus, vt in Societatem Arcadum reciperetur et ab aliis Academiis, vt *Rauennensi degl' Informi*, *Forolimensi degl' Incutici* et *Perusiana* sociis suis adscriberetur.

Maximo

Maximo tamen amore flagrauit doctrinarum physicarum mathematicarumque. Ipse vitris opticis poliendis, tubis opticis, globis et sphaeris mathematicis construendis, thermometris barometrisque conficiendis Rauennae operam dedit. Nec hospitum et peregrinorum in historia naturali fuisse, praeter thesaurum rerum naturalium collectarum in museo suo conseruatum, scripta probant, quae partim ipse edidit, partim edenda curauit. Illius enim cura anno 1755 Patruus eius, IOSEPHI GINANNI, opera posthuma, quae plantas testaceaeque maris Adriatici continent, Venetiis prodierunt *). Ipse vero praeter minora quaedam scripta *de erucis* et *iis insectis, quae in plantis generantur*, iam dudum vulgata, nuperius anno 1759 praeclarum edidit opus *de morbis granorum tritici* **) et non nulla thesauri sui rerum naturalium specimina in tabulas aeneas curauit incidi adiectisque annotationibus anno 1760 ornauit. Etiam in scriniis suis latere dicitur *historia ciuilis aequae ac physico-oeconomica pineti Ravennensis*, quam propediem prodituram esse magna facta est spes. Inde anno 1762 a Societate Regia, quae Parisiis floret et nomen ab agricultura gerit, anno 1765 a Societate oeconomica Bernensi, eodemque anno a Londinensi, in incrementum artium opificiorum mercaturaeque constituta, inter socios suos relatus est. Hic amor quoque literarum eum impulit, ut doctos viros liberalitate et beneficiis ornaret, ut adeoque non solum famam viri exquisita eruditione praediti, sed etiam gloriam fautoris promotorisque scientiarum sit consequutus.

Z 2

Laeti

*) Quorum pars prior, quae 1755 prodit, in Commentar. horum Volumine V. pag. 109 sqq. breuiter disquisita est, alterius vero, quae ibidem 1757 edita est, mentio fiet in hor. Comment. Supplemento III.

**) vid. Comment. hor. Decad. I. Suppl. II. p. 313.

Iacti nuper ex relationibus publicis Daniæ cognouimus, vnicum istum e societate, quam Potentissimus Rex Daniae in Asiam miserat, et quae tristissimis succubuit calamitatibus, superstitem G. NIEBUHR, saluum hospitemque sub finem praecedentis mensis februarii *Bagdadi in Diarbecchia* commoratum esse, vnde nunc iter *Aleppum* versus meditari, vt itaque spes alatur, fore, vt coepti consilii fructus non prorsus pereant.

Pleraeque mutationes, quae in *Suecia* ex aliquo tempore acciderunt, eo referuntur, vt publicis in posterum parcatur expensis. Idem in *Academia Lundinensi in Scania* haud ita pridem factum esse relatum legimus. In hac enim, praeter munus professorum cuiuslibet ordinis academici ordinarium, olim quatuor constituta erant loca professorum, vt dici solent, extraordinariorum, qui publicis itidem nutriebantur stipendio. Vnus theologiae, alter chemiae, tertius oeconomiae et quartus naturali historiae erat destinatus. Vltimo tantum conseruato, reliqua tria ex concluso Senatus Regii Supremi nuper sunt sublata, ita, vt oeconomicae disciplinae simul commissae sint professori historiae naturalis, qui etiam meridionalium coloniarum habet curam. Chemiam vero in posterum docere iam sunt professores et medicinae et physices experimentalis. Officia autem professoris theologiae extraordinarii reliquis theologiae et graecae linguae professoribus tradita sunt. Vniuersa itaque academia tribus et decem constat professoribus, quorum tres ad ordinem theologicum, vnus ad iuridicum, duo ad medicum et septem ad philosophicum pertinent. Iuris vero naturae et morum professor simul assessor est ordinis iuridici.

Quamquam quibusdam in prouinciis de vtilitate infectionis variolarum magnus adhuc obtinet dissensus, eaque exitiosa, certe periculosa habetur: sunt tamen et aliae, vbi, dispulsis opinionum praeconceptorum tenebris, ea nunc magis magisque inclarescit. Huc *Sueciae* regnum inprimis referendum esse, praeter alia testimonia, id demonstrat, quod nuper viri isti, qui Regium Sanitatis Collegium constituunt, publicis in literis notum fecerunt: Se ordinasse et instituisse, vt gratis breui variolae inferi possent viginti infantibus, pecuniis ad id necessariis ex aerario publico desumptis, itaque veniam dare, vt parentes, opibus destituti, qui tamen et hac in re liberis suis consultum cupiunt, id beneficii petant et mature nomina sua profiteantur sciscitenturque, quo tempore ad hanc operationem vel praeparationem liberi sint mittendi.

Non sine ratione saepius botanicae cultoribus exprobratur, eos solummodo in contemplandis habitu, crescendi modo et similitudine plantarum, atque in earum systematibus excogitandis acquiescere, de vsu vero earum, qui in commune vitae commodum redundaret, vel omnino non, vel parum sollicitos esse, atque, etsi quid hac in re non nulli praestiterint, hoc tantum ad eas pertinere plantas, quae a medicis in officinis pharmaceuticis adhiberi solent. Et sane pauca sunt lustra, ex quibus demum de oeconomico singularum plantarum vsu non nulli agere coeperunt. Sed plurimae superfluae, quarum indoles ac vtilitas et adhuc ignota est. Huc sine dubio gramina referre conuenit. Vt enim eorum historia et systematica dispositio paullo difficilior est, sic quoque de singulorum eorum vtilitate, praestantia et noxa parum adhuc constat. Gramina in genere praecipuam esse pabuli, quo pecus delectatur, partem,

tem, id fere vnicum est, quod de eorum utilitate scitur; quum tamen certum sit, non nulla esse eorum genera, quibus ceu venenis omnia animalia abstinent: alia, quae quaedam tantummodo auerfantur, ab aliis vero auide quaeruntur. Vtraque nosse, vti opus est, haec ferere atque colere, illa vero exhibere, prudenti rerum oeconomicarum administratori decet. Quod vero fieri non posse, per se liquet, nisi iis hominibus aliqua subministretur cognitio. Praeterea gramina et in alios vsus cedunt; varia enim ex iis praeparantur opera et plura et texta, quae vel commodo hominum vel ornati inseruiunt; alia in arte tinctoria adhibentur, alia in officinas feruntur pharmaceuticas. Necesse itaque est, singula dignoscere et in suos vsus colligere, quod itidem perfectam eorum supponit cognitionem. Quum insuper libri, in quibus graminum historia tradita est, vel tanto pretio consent, ut a paucis acquiri possint, vel latina et iis conscripti linguis sint, quas ii plerumque non callent, qui in patria nostra rerum rusticarum curam gerunt; quum etiam libri vernacula conscripti, quorum numerus sane exiguus est, incompletas descriptiones, difformesque contineant icones, fieri non potuit, quin eorum hucusque pene nullam habuerint intelligentiam. Omnem itaque laudem promereri videtur *graminum historiae botanico-oeconomicae completae* edendae consilium, quod iniit IOAN. CHRISTIANUS SCHREBER, M. D. et Societati oeconomicae Lipsiensi ab epistolis, vir, ut omni historia naturali, sic in primis scientia botanica instructissimus. Hoc opus, quod impensis bibliopolae Lipsiensis, SIEGFRIED LEBRECHT CRUSII, adornabitur, accuratas et ad naturae exemplar expressas continebit delineationes et descriptiones eorum graminum calamariarumque, quae in Europa et praecipue his in

terris
sunt,
curios
sis.
poteri
rum p
Floru
exigu
neabu
quam
nihil
modo
tinere
emto
lisque
cum
folio.
biblio
tissim
esset
volu
aper
nis

Ind

A

Hi

terris

terris vel sponte proueniunt, vel sub dio eoli possunt, iis generibus, quae in India reperiuntur, vel curiose in hybernaculis fouentur, in praesens relinquitur. Illud vero ita instituetur, ut, quantum fieri poterit, gramina integra iconibus fistantur, ubi eorum proceritas id impediet, radices saltem et spicae. Florum etiam fructuumque partes singulae, et, ubi exiguitas earum requirit, microscopio auctae delineabuntur. In descriptionibus vero specierum, quamquam breuitatis rationem habiturus est Auctor, nihil tamen eorum negligere spondet, quae villo modo ad singulae speciei cognitionem et usum pertinere videantur. Per partes vero utile hoc opus, emtorum in gratiam, vulgare constitutum est, singulisque bimestribus binae prodibunt tabulae aeneae, cum earum explicatione, in forma, quam appellant, folio. Magna, qua pollet alter CRUSIUS, frater bibliopolae, in arte chalcographica dexteritas elegantissimas nos expectare iubet icones. Si qui forte essent, qui eas, viuis coloribus pictas euperent, sciant, voluntati eorum fieri posse satis, modo per literas id aperiant. Proximis post festum S. Michaelis nundinis Lipsiensibus primae tabulae iam veniunt.

XL.

Index scriptorum physico - medicorum, quae anno 1763 prodierunt.

Auvertefene medicinisch - chirurgisch - anatomisch - chymisch und botanische Abhandlungen der Römischen Kayserl. Academie der Naturforscher. 12ter Theil. Nürnberg. 4. m. K.

Histoire de l'Academie Royale des Sciences. Année 1758; avec les Memoires de Mathematique et de Physique pour la meme année. a Paris, 4. c. tab. aen. -- Année 1761. ibid. 4. c. tab. aen.

Histoire de l'Academie Royale des Sciences. Anno
1754. avec les Memoires de Mathematique et de
Physique pour la meme Année. Nouvelle Cen-
turie. Tome VII. VIII. a Amsterdam. 121 c. tab.
aen. Voll. 2.

Memoires de Mathematique et de Physique, pre-
sentés a l'Academie Royale des Sciences, par di-
vers Scavans, et lus dans ses Assemblées. Tome
IV. a Paris. 4. c. tab. aen.

Philosophical Transactions, giving some Account
of the present Undertakings, Studies, and Labours
of the Ingenious, in many considerable Parts of
the World. Vol. LII. Part. II. for the Year 1761.
London. 4. c. tab. aen.

Verhandelingen uitgegeeven door de Hollandsche
Maatschappye der Weetenſchappen te Haarlem.
Seevende Deel. te Haarlem. 8. c. tab. aen.

Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar för År
1763. Vol. XXIV. i Stockholm. 8 mai. c. tab. aen.

Abhandlungen der Churfürstl. Bayrischen Academie der
Wissenschaften. I. Band. 1 u. 2 Th. München. 4. m. K.

Gli Atti dell' Accademia delle Scienze di Siena, detta
de Fisió critici. Tom. II. in Siena. 4 mai.
c. tab. aen.

Noui Commentarii Academiae Scientiarum Impe-
rialis Petropolitanae. Tomus VIII. pro anno
1760 et 1761. Petropoli. 4 mai. c. tab. aen.

Nuova Raccolta d'opusculi scientifici e filologici.
Tom. X. in Venezia. 12.

Memoires et Observations recueillies par la Societé
oeconomique de Berne. Partie I. II. III. IV. pour
l'année 1763. a Berne. 8.

The London Magazine for the Year 1763. Part. I.
XII. London. 8.

The Gentleman's Magazine. Vol. XXXIII. for the Year
1763. Jan. Dec. and Suppl. London. 8. c. tab. aen.

Hambur.

Hamburgisches Magazin der gesammelten Schriften aus der Naturforschung und den angenehmen Wissenschaften überhaupt. 26ter Band. Hamburg u. Leipzig. 8.
Fränkische Sammlungen von Anmerkungen aus der Naturlehre, Arzneygelahrheit, Oeconomie und den damit verwandten Wissenschaften. 37 und 38tes Stück. Nürnberg. 8.

Dresdnisches Magazin, oder Ausarbeitungen und Nachrichten zum Behuf der Naturlehre, der Arzneykunst, der Sitten und der schönen Wissenschaften. Des 2ten Bandes 6 und 7des Stück. Dresden und Warschau. 8.
 Det Trondhiemske Salskab Skrifter, anden Deel. med. Kobber. Kiöbenhavn.

Voyage en France, en Italie, et aux Isles de l'Archipel, ou Lettres ecrites de plusieurs endroits de l'Europe et du Levant en 1760 etc. Avec des observations de l'Auteur sur les diverses Productions de la nature et de l'art. Ouvrage traduit de l'Anglois. a Paris. 12. Voll. 4.

Sammlung der besten Reisebeschreibungen in einem ausführlichen Auszuge, worinne eine genaue Nachricht von der Religion, Regierungsverfassung, Handlung, Sitten, natürlichen Geschichte und andern merkwürdigen Dingen verschiedner Länder und Völker gegeben wird. Aus dem engl. übersetzt. 1ster Band. m. Kupf. Berlin. 8.

Histoire naturelle generale et particuliere avec la Description du Cabinet du Roy. Tome X. a Paris. 4 mai. c. tab. aen.

Natuurlyke Historie of uit vörige Beschryving der Dieren, Planten en Mineraalen volgens het Zamenstel van den Heer LINNAEUS, met naaukeurige Afbeeldingen. Eerste Deels Vyfde Stuk; vervolg der Vogelen. t'Amsterdam. 8 mai. c. tab. aen.
Collection des differens morçeaux sur l'histoire naturelle et civile des Pays du Nord, sur l'histoire
 Z 5 natu-

naturelle en general, sur d'autres sciences, sur differens arts, traduits de l'Allemand, du Suédois, du Latin, avec des notes du traducteur par Mr. DE KEBALIO, Aide maior a l'Ecole Royale Militaire. Tome I. a Paris. 12. (*Promittuntur octo Volumina*).

Dictionnaire portatif d'Histoire Naturelle, contenant l'Histoire, la Description et les principales Propriétés des Animaux, des Vegetaux et des Minéraux, avec un Discours Philosophique sur la methode de conduire son esprit dans l'étude de l'Histoire Naturelle. Ouvrage utile aux Naturalistes, aux Physiciens, aux Pharmaciens et a toute personne, qui passe sa vie a la campagne. a Paris. 8. Voll. II.

Spektacle de la Nature. Nouvelle Edition. 12. Voll. IX.

British Zoologie etc. Part. I. London. fol. c. tab. aen. 25. viv. coloribus pictis.

Precis du l'Education des Vers a soie. a Tours. 8. c. tab. aen. (*Auctore DU VERGE. Med. D.*)

Florae Danicae iconum fasciculus secundus, a Tabula LXI-CXX. vivis coloribus pict. (*germanice et latine*). Hafniae. fol.

Trattato sulla cognizione e coltura dei Giacinti. Traduzion del FRANCESE, con figure in rame. In Viterbo. 12.

Efterretnin og Erfaring om Svampe, i saer Rör-Svampens velsmagende Bilsse; med Kobber. Kiöbenhavn. 4 mai. c. tab. aen. viu. coloribus pictis. (*Ex dedicatione ad Comitissam DE SCHULIN operet, OTTONEM FRIDER. MÜLLER esse Auctorem huius tractatus de fungis*).

Vollständige Abhandlung vom Wiesenbau, sowohl den natürlichen, als künstlichen, welcher unter Beschreibung der guten und schädlichen Grasarten und Futterger-

tergewächse nach den Gründen der neuern Landwirthschaft erörtert, und durch ein neues Syſtem mit dem Acker und Weinbau vereinigt worden. Frankfurt und Leipzig. 8. (Auctore IO. CHRIST. BERNHARDT).

Svar på Frågan, om Ekar och andra Löf-träd kunna, utan fara för röta eller Maſk, barkas, förr än de fallas? Samt hura länge de til ſin fördel, eller åtminstone utan ſkada, kunna stå på roten, ſedan de äro barkade? Men i fall förenämde Barkning på ſtämde träd pröfvas ſkadelig eller underkaſtad Miſsbruk; på hvad ſätt ſkola då Garfverierne få bäſta gang af Barken, utan at ſielfva trädet därvid lider? hvilken Fråga af Kongl. Vetensk. Academien uppgifven, år 1762. Stockholm. 8 mai.

Svar på Frågan hurn Kunna Maſcar, ſom göra ſkada på Frukt-träd, medelſt blommarnas och Löfvens affrätande, bäſt förekommas och fördrifmas? huilken Fråga af Kongl. Vetensk. Academien blef uppgifven, år 1762. Stockholm. 8 mai.

Von der Natur des Torfes und von Zubereitung morafiſcher Gegenden zum Ackerbau. Bern. (Auctor prioris tract. eſt Cl. HAGEN Regiomont. altera diſp. Praefide Cl. BERCH. deſenſa eſt, nunc in linguam teutonicam translata).

Auserleſene Sammlung zum Vortheil der Staatswirthſchaft, der Naturforſchung, und des Feldbaues, mit Beyfall der oekonomiſchen Geſellſchaft in Bern aus dem Schwediſchen überſetzt von GOTTLIEB SIEGMUND GRUNER; mit einer Vorrede vom Herrn VON HALLER. Erſter Band. Baſel. 8 mai.

Sammlung auserleſener Schriften von Staats und Landwirthſchaftlichem Inhalte, mit Beyfall einer löblichen oekonomiſchen Geſellſchaft zu Bern herausgegeben. Des erſten Bandes 3tes Stück. Bern. 8.

A Trez-

A Treatise of Agriculture. Edinburgh. 8.

Die Kunst sich geschwinde durch den Ackerbau zu bereichern. Alles durch Erfahrungen bewiesen; aus dem französischen übersetzt. Augspurg. 8.

Recueil des Deliberations et des Memoires de la Societé Royale d'Agriculture de la Generalité de Tours, pour l'Année 1761. a Tours.

Deliberations et Memoires de la Societé Royale d'Agriculture de la Generalité de Rouen. Tome I. a Rouen.

Allgemeine Haushaltungs und Landwissenschaft, aus den sichersten und neuesten Erfahrungen und Entdeckungen geprüft und in Ausübung gebracht von einer oeconomischen Gesellschaft in England. 2 und 3ter Theil. Hamburg und Leipzig. 8 mai.

Gedanken von der Mecklenburgischen Wirthschafts und Amtirungskunde, mit einigen merkwürdigen Beylagen. Leipzig. 4.

Das gerechte Verhältniß der Viehzucht zum Ackerbau, aus der verbesserten mecklenburgischen Wirthschaftsverfassung abgeleitet. Frankfurt und Leipzig. 8. m. K.

Sammlung oekonomischer Nachrichten, wie der Holzwauchs befördert, bessereerspahrung des Holzes eingeführt, dem Holzmangel gesteuert, und das Bauholz nützlicher angewendet werden könne. Anspach. m. K. (Auctor est IO. CHRIST. HIRSCH).

Correspondance sur une question politique d'Agriculture. a Amsterdam et Paris. 12.

L'Econome politique. Projet pour enrichir et pour perfectioner l'espece humaine. a Paris. 11.

Onomatologia oeconomica practica; oder oekonomisches Wörterbuch, in welchem die allernützlichste und durch sichere Erfahrung bewährte Haushaltungskünste zur Stadt und Landwirthschaft gehörige unentbehrliche Anmerkungen, ausserlesene Vortheile

Vortheile und Handgriffe nach alphabetischer Ordnung beschrieben werden. Zum allgemeinen Nutzen des Bürgers und Landmanns, auch anderer, welche Landgüther haben. Aus den besten theils alten, theils neuen Quellen zusammen getragen, auch mit vielen neuen aus eigener Erfahrung gemachten nützlichen Anmerkungen bereichert, von einer Gesellschaft oeconomischer Liebhaber. 2 und 3ter Theil. Ulm, Frankfurt und Leipzig. 8 mai. (Prior Tomus iam prodit 1760).

Exposition des Propriétés du Spalme considéré comme Courroy pour la conservation des Bâtimens de Mer; comme Enduit, pour celles des bois creux et des corps en general; comme Matric, pour la jonction des Marbres, des Pierres et des Metaux, avec la maniere de l'employer sous ces trois rapports; a Paris. 8.

Versuch vom Daseyn des Eisens im Karlsbader Brudelschne; in einem Sendschreiben an den Hr. D. GOTTLIEB CARL SPRINGSFELD. Dresden 8. (Auctore C. KLINGHAMMER Med. Studiosf.)

Versuch vom Mergel und dessen Wirkungen im Lande; Pyrmont. 8. (Auctore Cl. SEIP).

Sehr geheim gehaltene und nunmehr frey entdeckte experimentirte Kunststücke, die schönsten und raresten Farben zu verfertigen; ingleichen die Vergoldung und Versilberung, sowohl kalt, als im Feuer, auf Metall, Glas, Porcelain, den feinsten gelben und weissen Tombac, rare Composition der Edelgesteine, Glasuren, Holz und Steinvergoldung zu machen; wie auch Anweisung, das metallische Wachsthum zu befördern, das Gold radicaliter aufzuschließen, unreife Edelgesteine zur Reife zu bringen, fleckigte und gelbe Diamanten zu reinigen, und den blaffen ihr Feuer wieder zu geben; nebst vielen andern unbekannten chymischen Experimenten und Handgriffen, mit einem

nem Anhang von der Iapanischen Lackirkunst. Drey Theile. Dritte und vermehrte Auflage. Zittau und Leipzig. 8.

Cosmogenia oder neueste und älteste Naturgeschichte in brüderlichen Anschreiben. I und 2tes Quartal, oder I bis 6tes Stück. Amsterdam 8.

Melanges de Physique et de Morale, contenant un Extrait raisonné du Traité de l'Homme physique et moral; des Institutions medicales; des Observations sur les Regles generales pour la conservation et le retablissement de la Santé; des Reflexions sur le Bonheur; un Discours sur la nature et les fondemens du Pouvoir Politique; et un Memoire sur le Principe physique de la regeneration des Etres. Nouvelle Edition, augmentée en plusieurs endroits d'eclaircissements et de preuves etc. a Paris 12.

Description des Arts et Metiers par l'Academie Royale des Sciences, contenant 1) Le nouvel Art d'adoucir le fer fondu par Mr. DE REAUMUR; au quel on a joint le Traité de la Forge des Enclumes par Mr. DU HAMEL DU MONCEAU. 2) L'Art du Tuilier et de Briquetier par MM. DU HAMEL, FOURCROI et GALLON. 3) L'Art du Chamoiseur par M. DE LA LANDE. 4) L'Art de la Teinture en soie par M. MACQUER. 5) L'Art du Tonnelier par M. FOUGEROUX DE BONDAROV. a Paris. fol, mai. c. tab. aen.

Schauplatz der Künste und Handwerke, oder vollständige Beschreibung derselben, verfertiget oder gebilget von denen Herren der Academie der Wissenschaften zu Paris. Zweyter Band, in das Teutsche übersezt und mit Anmerkungen versehen von ION. HEINRICH GOTTL. VON IUSTI. Berlin, Stettin und Leipzig. 4 mai. m. Kupfern.

(Reliqua proxime.)

Contenta

Contenta in hac parte.

1. Histoire Naturelle générale et particuliere avec la Description du Cabinet du Roi. Tome XI. pag.	179
2. BAUMERS <i>Naturgeschichte des Mineralreichs etc.</i>	195
3. Parallele de la petite verole naturelle avec l'artificielle par M. DE BAUX	200
4. Dissertation sur la petite verole et l'inoculation.	201
5. Observations sur la petite verole naturelle et artificielle.	203
6. Reponse a une des principales Objections, qu'on oppose aux Partisans de l'inoculation	204
7. Avis sur l'inoculation de la petite verole	205
8. L'inoculation de la petite verole renvoyée a Londres	206
9. L'inoculation terrassée par le Bon Sens	207
10. Recherches sur la nature et l'inoculation de la petite verole	ibid.
11. Examen de l'inoculation	209
12. Lettre de Mr. GATTI a Mr. ROUX	210
13. Reflexions sur les prejugez, qui s'opposent aux progres et a la perfection de l'inoculation par Mr. GATTI	211
14. Lettre de Mr. RAZOUX sur les inoculations faites a Nismes.	215
15. Lettre de Mr. DE LA CONDAMINE sur l'état present de l'inoculation	216
16. Rapport sur le Fait de l'inoculation de la petite verole	219
17. Memoire sur l'inoculation adressé aux Commissaires de la Faculté par Mr. ROUX	224
18. WRISBERG Pr. de insitione variolarum	225
19. I. C. SCHAEFFERS <i>Zwiefalter oder Aferjüngferchen</i>	226
20. Ejusd. <i>weichschalige Cronen und Käulenkefer</i>	228
21. LINNAEI, fil. plantarum rariorum horti Vpsalienfis Decas I. II.	230
22. Journal de Medecine par Mr. ROUX. Tom. XVII. XVIII.	234
23. Theory	

23. Theory and Practice of Chirurgical Pharmacy 258
24. De l' air, de la terre et des eaux de Boulogne sur Mer, par Mr. DESMARS 263
25. CAMPER Demonstrationum anat. physiologicarum liber II. 270
26. ROB. WHYTT'S Physiological Essays. 277
27. De splenis usu morboque splenico liber 289
28. Manuel de Chymie par Mr. BAUME' 293
29. The vegetable System by JOHN HILL. Vol. II. III. IV. 296
30. Discorso della Irritabilita d'alcune Fiori 307
31. *Abhandlungen der Naturforschenden Gesellschaft in Zürich 2ter Band.* 309
32. Observations on some of the Diseases of the Human Body, by CLOSSY 313
33. LÜDERSS, Diss. de educatione liberorum, medica 315
34. Zoophylacii Gronoviani fasciculus II. 318
35. Essays on Medical Subjects by TH. GATAKER. 324
36. MUSSCHENBROEKII introductio in philosophiam naturalem T. I. II. 327
37. ZANNINI mercurii sublimati vindiciae 339
38. LUDWIG. institutiones medicinae forensis 341
39. Noua physico-medica 345
40. Index scriptorum physico-medicorum, quae anno 1763 prodierunt. 359

